

Anders Håkansson med bidrag av Torbjörn Brorsson

Lalatoften i Tvååker

Bebyggelse lämningar från järnålder och medeltid

ARKEOLOGISKA RAPPORTER FRÅN HALLANDS LÄNSMUSEER

2013:5

KULTURMILJÖ
HALLAND

LALATOFTEN I TVÅÅKER

ARKEOLOGISKA RAPPORTER FRÅN HALLANDS LÄNSMUSEER **2013:5**
ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING OCH UNDERSÖKNING

Tvååker

**KULTURMILJÖ
HALLAND**

Hallands Länsmuseum, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2013

Arkeologisk förundersökning 2009 och undersökning 2010

Framsida: Hus 17 under utgrävning (fotonr 2013-55-89). Foto: Anders Håkansson.

Layout: A. Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

ISSN 1400/8750

ISRN HM-UV-R--13/5-SE

Innehåll

Inledning/bakgrund	5	Vidare bearbetningar	69
Den arkeologiska utredningen 2009	5	Bebyggelsens rumsliga och sociala organisation	69
Topografi och fornlämningsmiljö	6	Sammanfattning	74
Äldre kartor och odlingslandskap	7	Referenser	75
Förundersökningen 2009	11	Tekniska och administrativa uppgifter	78
Syfte & genomförande	11		
Sammanfattning av resultatet	12		
Slutundersökningen 2010	16		
Vetenskapliga frågeställningar	17		
Metod	18		
Resultat	22	BILAGOR	80
Arkeologiska objekt	22	• Bilaga 1 Anläggningslista	
Byggnader	26	• Bilaga 2 Fyndlista förundersökning	
Fynden	55	• Bilaga 3 Fyndlista undersökning	
• Metaller	55	• Bilaga 4 Metalldetektering, förundersökning	
• Keramik	57	• Bilaga 5 Makrofossilanalys	
• Inledning och frågeställningar	57	• Bilaga 6 Vedartsanalys, undersökning	
• Metoder	57	• Bilaga 7 ¹⁴ C-datering, undersökning	
• Keramik från yngre bronsålder till folkvandringstid	58	• Bilaga 8 Ritningsförteckning, förundersökning	
• Keramik från tidig medeltid	62	• Bilaga 9 Ritningsförteckning, undersökning	
• Bränd lera	64	• Bilaga 10 Konservering	
Preliminära bebyggelsefaser	65	• Bilaga 11 Fosfatanalys	
• Fas 1 Yngre bronsålder-föromersk järnålder	65		
• Fas 2 Yngre romersk järnålder-folkvandringstid	65		
• Fas 3 Sen folkvandringstid-Vendeltid	67		
• Fas 4 Sen vikingatid 950-1050	67		
• Fas 5 Tidig medeltid 1050-1100	68		
• Fas 6 Tidig medeltid 1100-1200	68		

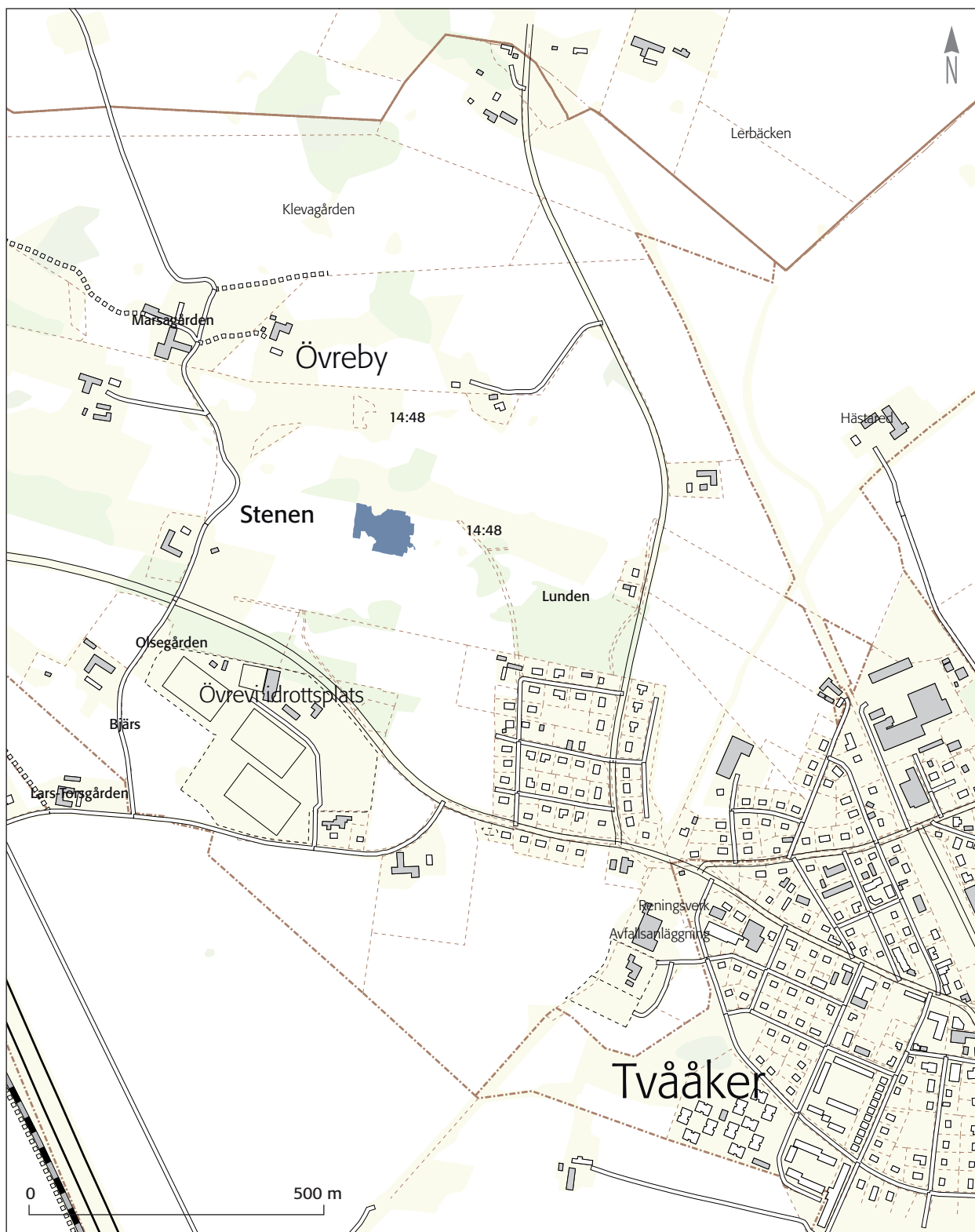

Fig 1. Den digitala fastighetskartan över Tvååker med slutundersökningsområdet markerat med blått. skala 1:10 000.

Inledning/bakgrund

Inför detaljplaneläggning av området Stenen i Tvååker genomförde Kulturmiljö Halland en arkeologisk förundersökning hösten 2009. Berörda lämningar var RAÄ 87 och 88 samt de vid utredningen påträffade nya fornlämningarna. Då ärendet brådskade framförde Varbergs kommun önskemål om att få det drygt 5000 m² stora området slutundersökt (Raä 88), vilket genomfördes våren 2010. I denna rapport redovisas en sammanfattning av resultaten från förundersökningen och en mer detaljerad redogörelse för slutundersökningen. I presentation och analys av bebyggelselämningarna på Lalatoften (RAÄ 88), har resultaten från båda undersökningarna integrerats.

Den arkeologiska utredningen 2009

Undersökningarna föregicks av en utredning som genomfördes av Rio Kulturkooperativ (Johansson 2009). I områdets sydöstra del hittades två nya fornlämningar. Fornlämning 1 daterades preliminärt till mesolitikum/neolitikum genom fynd av spån, spånfragment och mikrosnå samt en grop. Fornlämning 2 utgör en boplats med fynd av avslagsskrapa och keramik av ”svartgodstyp”, en härd, ett stolphål och flera gropar. Här påträffades även ett förmodat kulturlager. Lämningen daterades allmänt till förhistorisk tid. I övrigt påträffades fynd och anläggningar som sannolikt utgör delar av de kända fornlämningarna RAÄ 87 och 88.

En landskapshistorisk analys (Kula HB) av storskifteskartan över Tvååker, visade att området kunde innehålla bebyggelse- och agrarlämningar från perioden sen vikingatid – medeltid. Huvuddelen av bebyggelsen var förmodligen lokaliserad till *Lalatoften* och ett stycke norrut d.v.s i nordvästra delen av planområdet. Metalldetektorfynd samt ¹⁴C-datering av en härd, belägen strax norr om RAÄ 88, bekräftade delvis den landskapshistoriska analysen.

Topografi och fornlämningsmiljö

Tvååkersområdet består av ett kustnära jordbrukslandskap. Bygden har ett intressant läge mellan inlandets kuperade skog och kustens låglänta och öppna slätt. Som kulturbygd har den en spännande historia, särskilt under medeltid. Tvååkers by var inte en ordinär bondby utan låg i ett viktigt resursområde, med en närmast industriell järn- och saltframställning under äldre medeltid. Spår efter böndernas järnproduktion har hittats vid Ugglehult, Dövared, Järnvirke och Järnmölle. Undersökningar har även gjorts vid hamnen i Galtabäck, med fynd av fraktfarkoster och en handelsplats vid Gamla Köpstad. Det var häri-

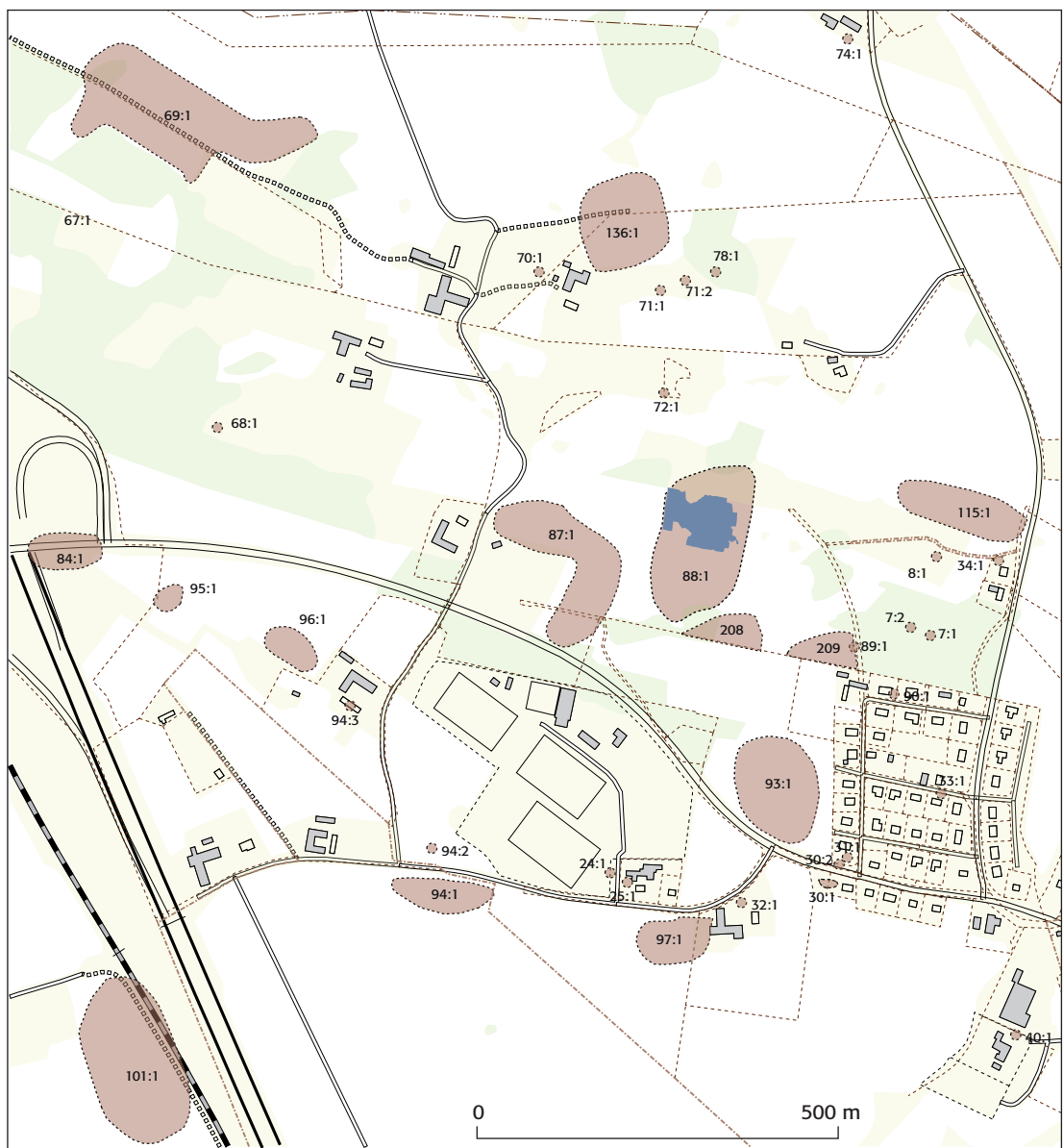

Fig 2. Den digitala fastighetskartan över Tvååker med fornlämnningar i området kring RAÄ 87 och 88. skala 1:10 000.

från bönderna skeppade ut järnet och bedrev handel och det rika fyndmaterialet vittnar om kontakter med den västeuropeiska kontinenten.

Tvååkers by omnämns redan år 1197, i samband med att den danske ärkebiskopen Absalon donerade mark i området till Sorö kloster på Själland. I samband härmed nämns en större gård ("grangie") som hypotetiskt kan antas ha legat någonstans i området kring Munkagård på östra sidan av Tvååkers kanal. Den intressanta problematiken kring klosterdonationen och de tidiga skriftliga källorna som berör bebyggelsen i Tvååkersområdet har behandlats utförligt inom det s.k. Järnmölle-projektets slutpublikation (se vidare Mascher & Connelid 2004). I den äldsta svenska jordeboken från 1646 upptas 18 hemman i Tvååker, där jordnaturerna var mycket varierade, med både skatte-, krono-, kyrko- och frälsegårdar (Sahlgren 1948).

Inför undersökningen fanns indikationer på medeltida bebyggelse i form av ett marknamn, *Lalatoften*, i äldre kartmaterial. Troligen går förleden *Lale-* tillbaka på namnet Lale (Lars), eller så återspeglar den sammansättningen *laduleda* (*lede* 'grind'). Med efterleden *-toft* menas platsen för en gårds bebyggelse och dess enskilt tillhörande mark. Under medeltiden kunde begreppet även förstås som beteckning på övergiven bebyggelse. Toften levde kvar i det kollektiva minnet och blev senare en kategori när man skulle dela in landskapet och rita kartor.

I undersökningsområdets omedelbara närhet finns ett stort antal fornlämnningar från flera förhistoriska perioder. Dessa utgörs av exempelvis av boplatser (RAÄ 84, 93, 94, 96, 97, 115 & 136), gravar (RAÄ 7, 8, 24, 30, 70, 71 & 78), fyndplatser (RAÄ 68, 90 & 95), resta stenar (RAÄ 31 & 32) samt en hållristning (RAÄ 34).

Äldre kartor och odlingslandskap

Följande avsnitt är baserat på och en sammanfattning av Pär Connelids kartanalys som gjordes i samband med den arkeologiska utredningen (Connelid 2009). Storskiftesakten är inte den äldsta kartan över Tvååkers by. Två äldre s.k. geometriska avmätningar finns, dock endast omfattande enstaka hemman i byn. Den äldsta av dessa, från 1694, berör gården Stenen, d.v.s. en av gårdarna väster om undersökningsområdet. År 1723 karterades granngården "Löfwagården" (Lögagården) ett stycke norrut. Dessa tidiga kartor upplyser om hur landskapet såg ut och fungerade i den här delen av Halland kring sekelskiftet 1600/1700. Åkermarken brukades i den för Halland vanliga ensädesrytmen, d.v.s. besås årligen, och bestod främst av grund sandmylla som "lider

skada af stor tork och wäta” (Lögagården). Slättermarken vid Stenen beskrivs så här: ”Ängien är största dhelen stenigh och buskigh hårdwall, blandh ahl, Börk och något Eke, beswärligh att hösta.”

Ängsmarken innehöll alltså en hel del trädvegetation. Termen buskig avspeglar säkerligen stubbskottshamlade träd. Bruket att stubbskottsbeskära träden var av allt att döma mycket vanligt i södra Sverige vid den här tiden och användes i första hand för att producera klenvirke i det skogfattiga landskapet. Beskärningen av träden hade också en gynnsam inverkan på gräsvegetationen i ängen eftersom näring frigjordes från förmultnande rötter.

Någon skog fanns inte på den samfällda utmarken i Tvååker för 300 år sedan. Tidigare uthuggning och ett kontinuerligt hårt bete gjorde det näst intill omöjligt för träden att reproduceras. I beskrivningen till 1723 års karta sägs helt kort: ”Ingen skog widare än nogot buskagie på egna egor”. Avsaknaden av skog på utmarkerna men en del trädbestånd i ängen innebär att landskapet i Tvååker med skånsk terminologi kan beskrivas som s.k. risbygd. De äldsta kartornas bild av landskapet bekräftas av uppgifterna i Landsbeskrivningen från år 1729. Trädslagen ek, al och björk återkommer i flera av beskrivningarna för ängen. Här uppges också att ungefär hälften av hägnaderna utgörs av sten- respektive risgården.

Tvååker var uppdelat i Övre respektive Nedre Tvååker som avspeglar, inte bara den geografiska uppdelningen i två ganska åtskilda bebyggelseområden, utan reflekterar även ägoförhållandena i odlingsmarken vid tiden för storskiftet. Bebyggelsens lokalisering i Tvååker kan sägas vara typisk för Halland vid den här tidpunkten. Gårdarna ligger således inte samlade på någon bytomt; istället uppträder de på en drygt 1,5 kilometer lång sträcka ganska nära utmarken. Flera av gårdarna bebos och brukas av mer än en bonde; i några fall finns ända upp till fyra bönder. Det mesta av åkermarken återfinns inom ett och samma gårde, vilket avspeglar både ensädessystemet och en önskan att minimera arbetet med hägnaderna. Det sistnämnda framgår också genom att Tvååker i norr ligger i gårdeslag med grannbyn Spannarp. Det finns alltså inte någon hägnad mellan de båda byarnas inägor. Särhägnad åker finns endast i lyckor närmast bebyggelsen. Landskapet i Övre Tvååker är kuperat och småskaligt, med bl.a. en hel del berg och fuktiga partier. Liksom i Nedre Tvååker råder dock ingen tvekan om att tegmönstret i grunden domineras av långsmala ytor, d.v.s. marken är tydligt bandparcellerad. Denna struktur har sannolikt hög ålder och går i de flesta fallen tillbaka på mycket gamla markindelningar. Omfattningen på den bandparcellerade marken är dock betydligt mindre i norr.

Fig 3. Digital bearbetning av storskifteskartan från 1811 med Lalatofthen och andra äldre bebyggelseindikerande namn

Bland de tydligaste bebyggelseindikerande namnen i storskifteskartan märks en stor yta som kallas Lalatofths åker, belägen i området för RAÄ 88. Några av tegarna i nordväst kallas t.o.m. enbart Lalatofth, vilket möjligen skulle kunna tyda på att det är fråga om toften ”i sig”, d.v.s. själva bebyggelseplatsen. Topografin inom området som helhet är mycket lämplig för bebyggelse; det rör sig om jämn och relativt högt belägen mark, i nära anslutning till en längre, nordväst-sydöstlig vägsträckning. Strax norr om finns ett par stora ytor med namn som visar på tidigare särhållnad mark, bl.a. flera odlingsytor som kallas Gammal Lyckeåker. Det skulle här således kunna vara fråga om

en äldre bebyggelseanknuten lycka. Hela situationen här talar för att hela eller åtminstone delar av bebyggelsen i Övre Tvååker tidigare kan ha legat på Lalatofts åker eller i dess omedelbara närhet. Det österomliggande Hästared är ett liknanden område. Ytterligare ett par toft-namn finns i Nedre byn, strax söder om landsvägen. Mårtenstoft ligger intill bebyggelsen vid Backansgård men norra delen ägs av Gunne Svensgård och södra delen av Skåninggården.

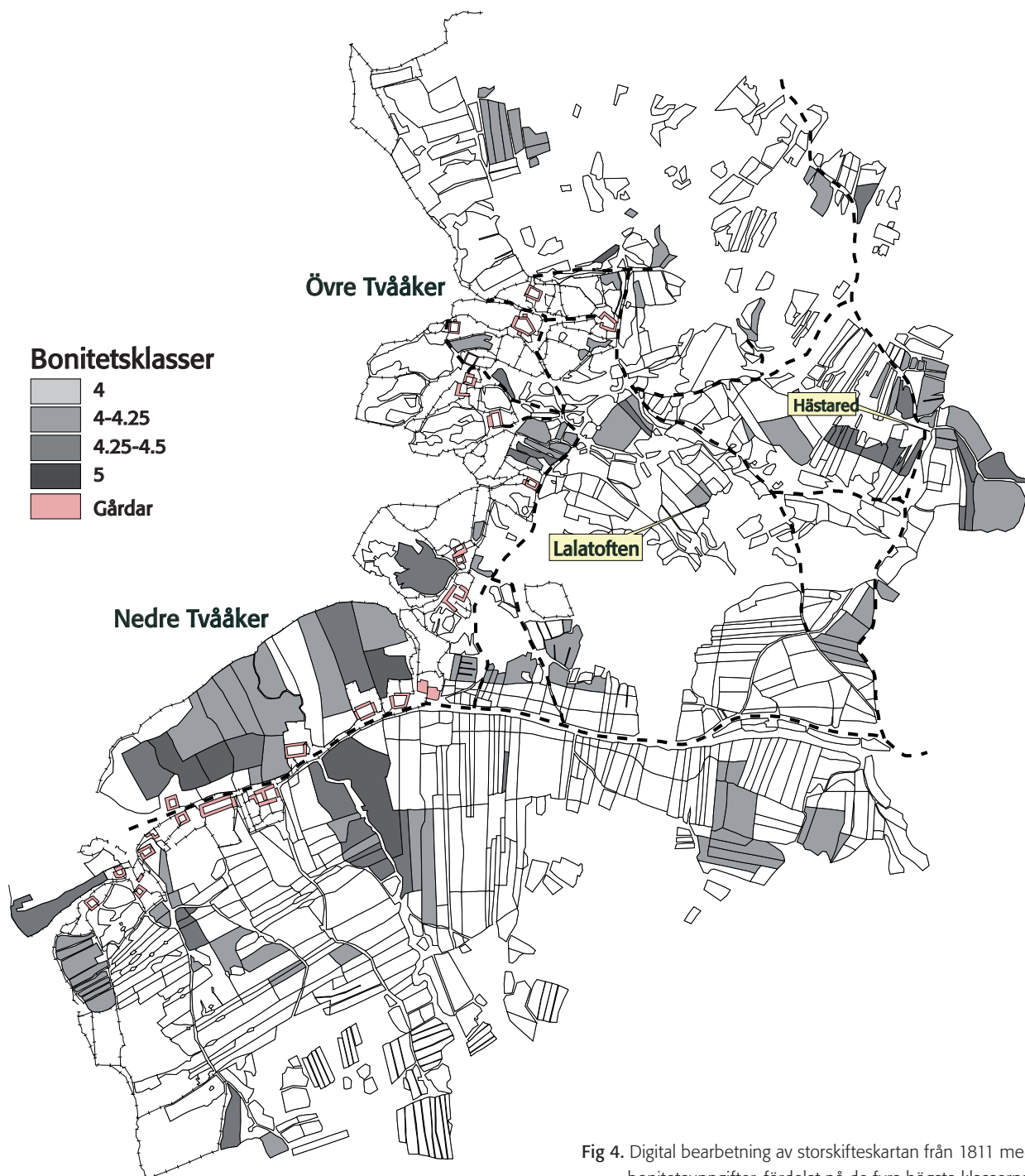

Fig 4. Digital bearbetning av storskifteskartan från 1811 med bonitetsuppgifter, fördelat på de fyra högsta klasserna.

Dessa gårdar ligger ett bra stycke därifrån. En möjlighet är därför att toft-namnet här avspeglar ett tidigare läge för någon av dessa.

Kartornas bonitetsuppgifter kan också användas för att spåra övergiv-na bebyggelselägen. Normalt föreligger en koppling mellan den bästa åker-marken och bebyggelsens placering. Större ytor med hög bonitet ett stycke ifrån gårdstomterna i de äldre kartorna brukar därför tolkas som att föränd-ringar i bebyggelsens lokalisering ägt rum. I figur 4 redovisas de fyra högsta bonitetsklasserna enligt storskifteskartans beskrivning. Som synes finns ett ganska stort antal ytor på långt avstånd från bebyggelsen som hör till de högsta klasserna. Detta förhållande är extra tydligt i Övre Tvååker där de mest högavkastande ytorna nästan enbart återfinns spridda ute i gärdet. Vid det tidigare nämnda Hästared finns den största ansamlingen ytor med kvali-tet. Även kring Lalatofthen uppträder några mindre tegar men den tydligaste bilden finns onekligen kring Hästared. Kombinationen av hög bonitet och namnet Hästared, talar definitivt för att bebyggelse funnits i området längre tillbaka i tiden.

Förundersökningen 2009

Syfte & genomförande

Enligt Länsstyrelsens direktiv skulle förundersökningen söka fastställa och beskriva lämningarnas karaktär, tidsställning, utbredning, omfattning, kom-plexitet och bevarandestatus. Vidare ska lämningar som berörde frågor kring den medeltida bebyggelsen prioriteras.

Som framgår av utredningsrapporten så fanns det lämningar och fynd i ett flertal schakt, belägna utanför de kända fornlämningarna i området. Detta gällde framför allt i ytorna norr om RAÄ 87 och 88. För att avgränsa fornläm-ningarna krävdes därför nya sökschakt i dessa områden. Samtliga påträffade lämningar genomgick en fullvärdig dokumentation, även om de medeltida prioriterades. Fornlämningarna avsöktes med metalledetektor.

De förhållandevis täta sökschakten föranleddes i mångt och mycket till en följd av den något bristfälliga schaktning som utfördes vid utredningen. Vi ansåg att inget av delområdena kunde anses ha avgränsats (snarare antydde fynd- och anläggningsspridning att det rör sig om ett enda sammanhäng-ande fornlämningsområde inom exploateringsområdet). Vidare kunde inte utredningsschakten bidra med någon användbar kunskap om anläggnings-täthet, vilket således nu fick beräknas från scratch. Fyndspridningen antydde

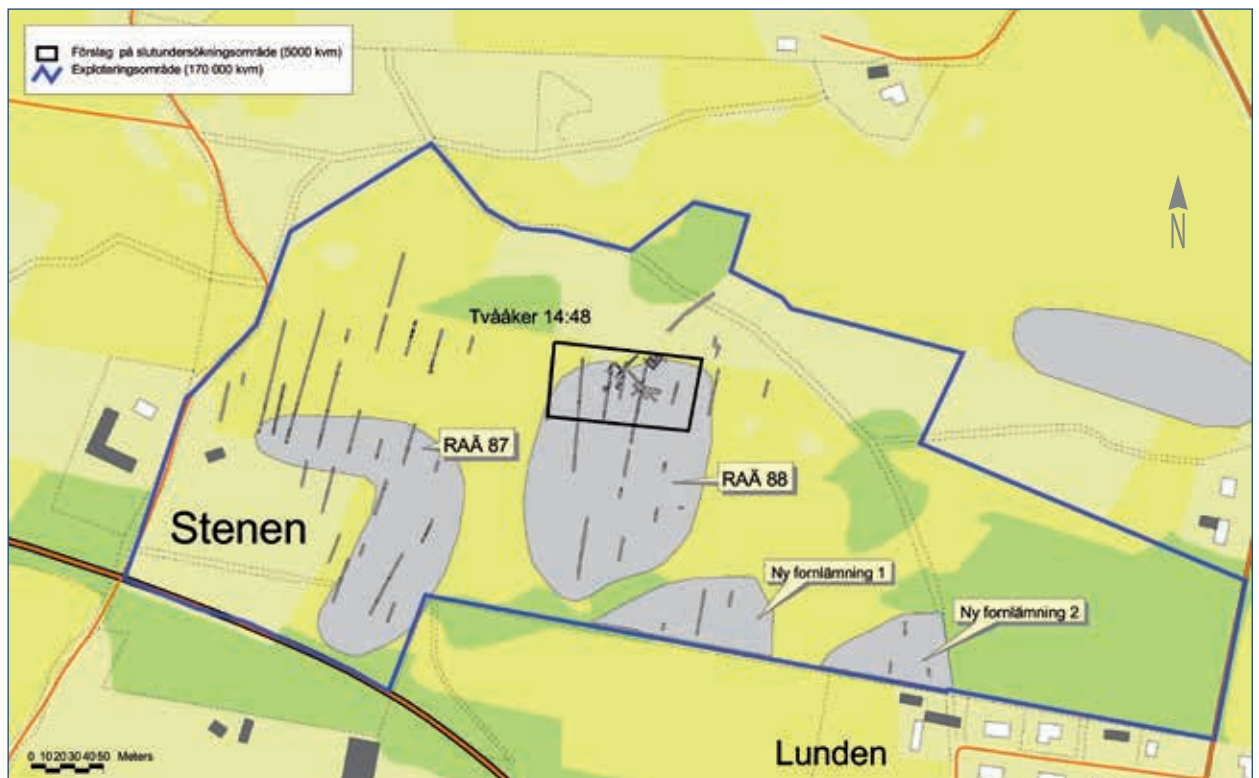

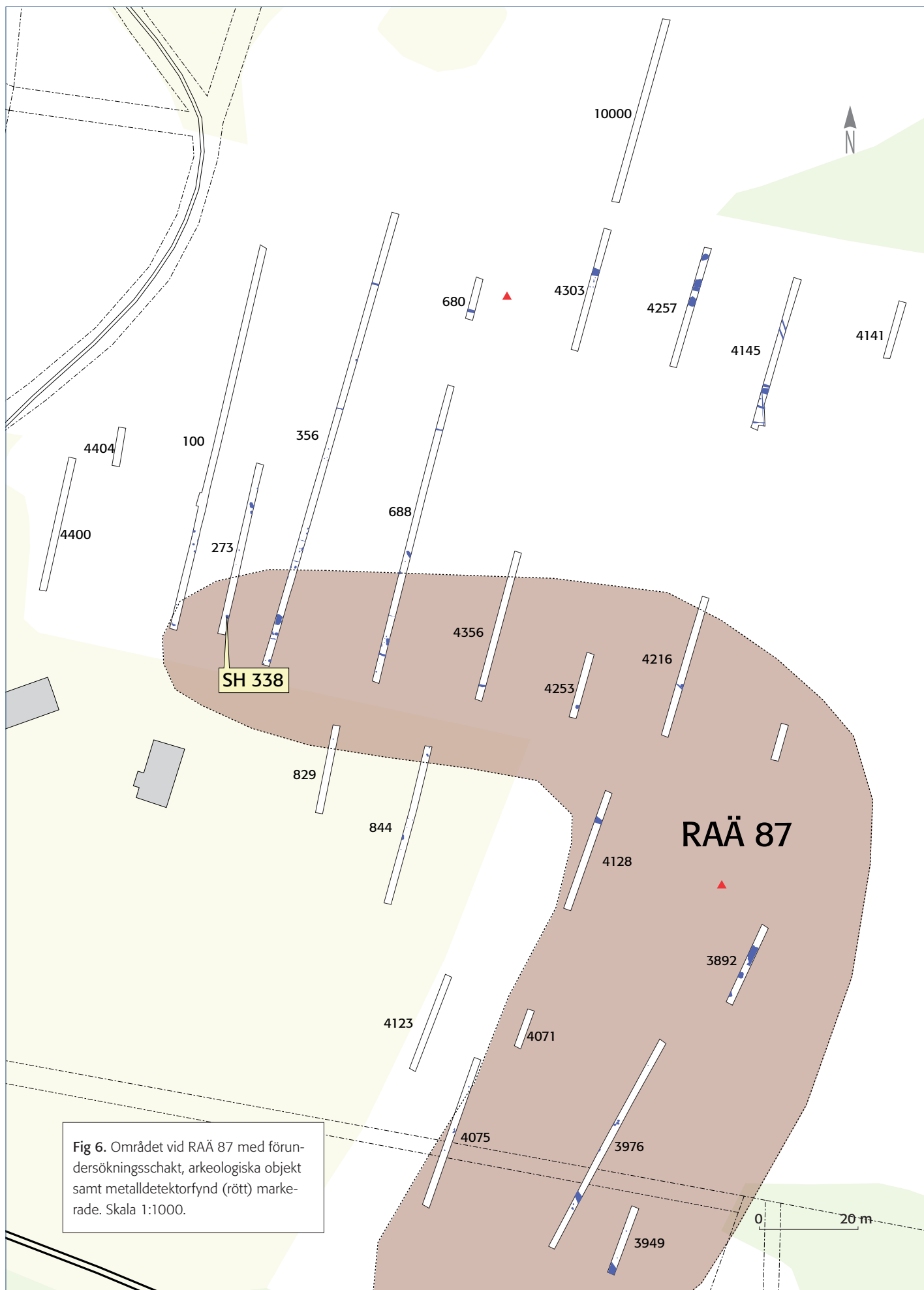
Fig 5. Förundersökningsområdet med fornlämningar, förundersökningsschakt och blivande slutundersökningsområde markerat. Skala 1:5000.

att det fanns lämningar från snart sagt alla perioder, förhistoriska såväl som historiska. För att reda ut de olika periodernas inbördes geografiska utbredning och skapa en så god bild av de olika lämningarna att relevanta åtgärdsförslag och frågeställningar kunde ställas krävdes såväl ett stort antal schakt som ett flertal dateringar.

Sammanfattning av resultatet

Kulturmiljö Halland förundersökte området under hösten 2009. Sammanlagt grävdes ca 1460 löpmeter sökschakt inom det 170 000 kvm stora förundersökningsområdet. Lämningar påträffades främst inom de registrerade fornlämningarna RAÄ 87 och 88. Dessa ytor avsöktes även med metalldetektor. De två nya fornlämningar som registrerades i samband med den arkeologiska utredningen, innehöll inga lämningar. Mörkfärgningarna i marken bestod här av naturliga torvsvackor, som är vanligt förekommande i Halland.

RAÄ 87 var registrerad som stenåldersboplats i FMIS. Vid förundersökningen visade den sig innehålla boplatslämningar, samt parcellerad åker. Parcelldikena överstämde med gränser som syns i de historiska kartorna, men de kan även ha ett tidigmedeltida ursprung. Boplatslämningarna

Fig 6. Området vid RAÄ 87 med förundersökningsschakt, arkeologiska objekt samt metalldetektorfynd (rött) markerade. Skala 1:1000.

påträffades i fornlämningens nordvästra del, och bestod av ett mindre antal stolphål, härdar och gropar. Härd 338 i schakt 273 ¹⁴C-daterades till 2410± 30 BP, d v s till perioden 520-400 BC (1 sigma). Bevaringsgraden inom RAÄ 87 bedömdes vara låg och lämningen fick därmed en lägre prioritering inom ramen för undersökningen, jämfört med RAÄ 88.

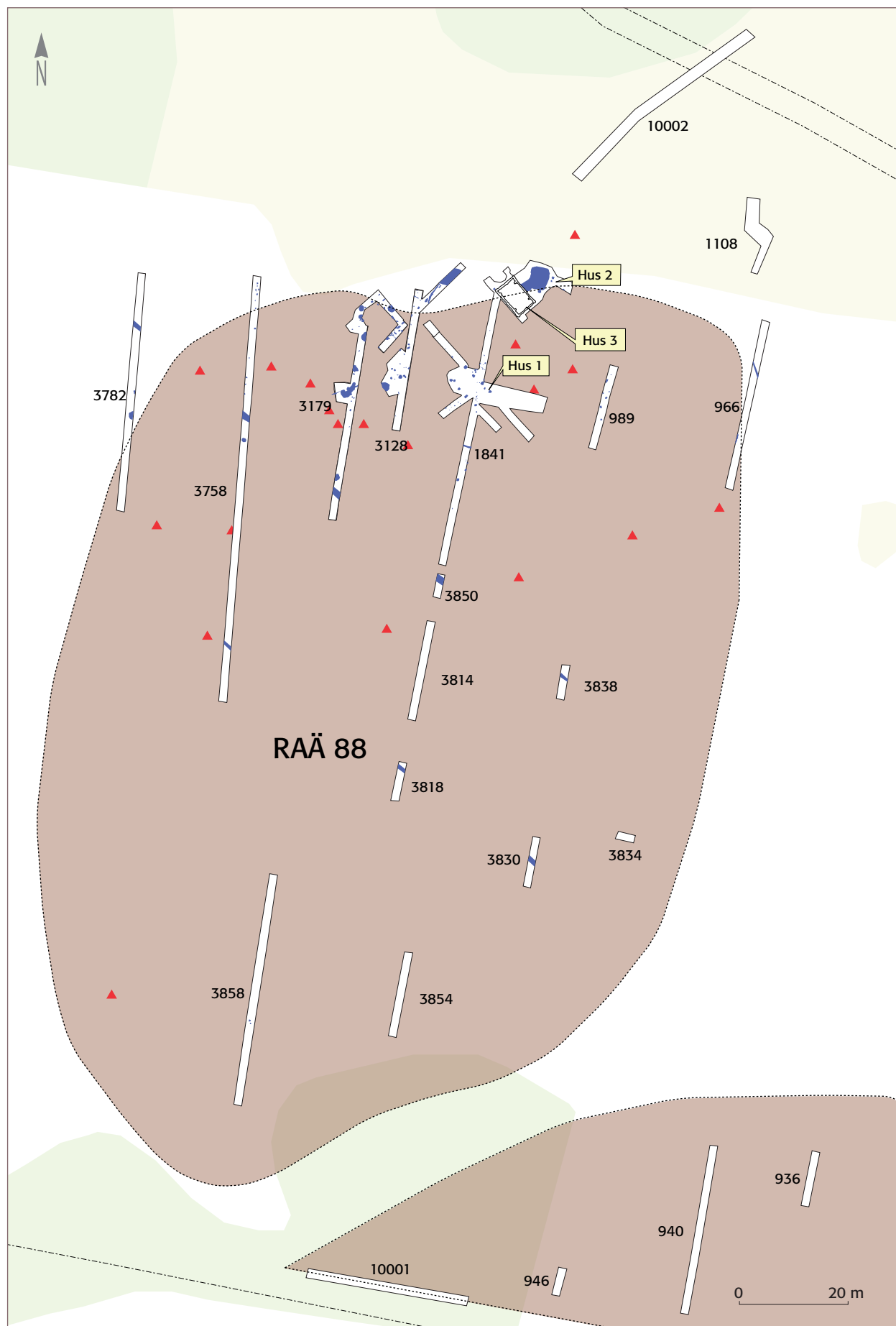
Anläggningstyp	RAÄ 87 (antal)	RAÄ 88 (antal)
Gropar	15	6
Härdar	9	10
Rännor	27	14
Stolphål	63	162

Fig 7. Fördelningen av anläggningstyper inom respektive fornlämningsområde.

RAÄ 88 var registrerad som stenåldersboplats men vid förundersökningen hittades cirka 162 välbevarade boplatsslämningar från yngre tidsperioder, väl samlade i den norra delen av fornlämningen. Lämningarnas karaktär, fyndmaterialet samt ¹⁴C-analyserna, pekar sammantaget på en datering av boplat-sen till sen vikingatid/tidig medeltid. Enstaka keramikfynd visar även att området varit i bruk under yngsta bronsålder och yngre romersk järnålder. Detta

Fig 8. Foto på förundersökningsschakt vid RAÄ 88, mot sydost. Foto: Anders Håkansson

Fig 9. Området vid RAÄ 88 med förundersökningsschakt, huslämningar, arkeologiska objekt samt metalldetektorfynd (rött) markerade. Skala 1:1000.

kunde även bekräftas i en ^{14}C -datering av en trolig väggränna, daterad till perioden 430-550 e.

Boplatslämningarna bestod av stolphål, pinnhål, väggrännor, härdar och gropar. Spår efter ett hus med väggrännor, stolpburna hus samt ett förmodat grophus kunde identifieras inom förundersökningen. ^{14}C -analyser av träkol från hus 1 (SU Hus 4) och hus 2 (SU Hus 6) gav dateringar till perioden 985-1035 respektive perioden 1070-1170 e. Kr. Stolphål i Hus 1 och 3 (SU hus 17) innehöll skärvor av östersjökeramik, som normalt dateras till perioden 1000-1200 e. Kr. Metalldetekteringen gav fynddateringar i samma riktning, bl.a. ett förgyllt klädspänne med djurornamentik från sent 900-tal. Övriga metallfynd bestod av beslag, söljor och spik.

I det norra området påträffades även fossil åker samt diken (bandparceller/teggränser). Parcelldikena överstämde med gränser som syns i de historiska kartorna, men de kan även vara äldre. Ett försök gjordes att ^{14}C -datera träkol från fyllningen i ett av diken, en metod som har flera källkritiska aspekter. Resultatet blev en datering till 700-talet e. Kr. (prov taget och inskickat av KULA HB).

Slutundersökningen 2010

Enligt länsstyrelsens bedömning var det endast Raä 88 som hade sådan kunskapspotential och bevarandegrad att en slutundersökning var motiverad. Undersökningen skulle prioritera lämningar från sen vikingatid/tidig medeltid. Lämningarna från denna tidsperiod var välbevarade, väl avgränsade och bedömdes ha ett högt vetenskapligt värde för den pågående forskningen kring äldre medeltid i Halland.

Områdets närhet till den tidigmedeltida järnframställningen i Järnvirke (Sibbarp) gör att en undersökning av lämningarna vid Raä 88 kunde bidra till den regionala kunskapsuppbyggnaden och den pågående forskningen kring den medeltida landsbygden och bybildningen i Halland. Förundersökningen visade att fornlämningen också hade goda förutsättningar för studier av bebyggelsens organisation och sociala miljö. Flera byggnadslämningar var redan identifierade och fyndmaterialet gav utrymme för vidare analyser.

Raä 88 innehöll också olika typer av gränsmarkeringar, bl a bandparceller, som kunde belysa organisationen av bylandskapet. Här fanns möjlighet att relatera bandparceller till en gårdstomt (Lalatoften) och dess bebyggelse.

Vetenskapliga frågeställningar

Den medeltida bybildningen i Halland är en svåranalyserad och komplex företeelse, där bebyggelsen verkar ha ingått i ett dynamiskt och ständigt diskontinuerligt landskap. Varför diskontinuiteten präglar den agrara bebyggelsen och odlingslandskapet i Halland är en olöst fråga (se vidare frågor kring *den halländska vandrande byn*, Håkansson 2009).

Övergripande frågeställningar inför slutundersökningen av RAÄ 88 knöt an till det forskningsprojekt(avhandlingsarbete) som bedrivs vid Kulturmiljö Halland/Lunds universitet:

- *Hur såg den byggda och sociala miljön ut på landsbygden under äldre medeltid?*
- *Hur organiserades byn och landskapet och vilka var aktörerna?*

Ett grundläggande arbete inom denna forskning är att analysera de fysiska lämningarna, för att belysa socioekonomiska skillnader och olika sociala miljöer i de halländska byarna. Gårdarnas rumsliga och sociala organisation studeras utifrån bebyggelselämningar, fyndsammansättning, fyndspidningsanalyser och rörelsemönster. Utgångspunkten är att bebyggelse och materiell kultur avspeglar en social ordning, där förändringar sker när den sociala organisationen förändras. Målet med analysen är att dela in den halländska bebyggelsen i olika *sociala gårdshierarkier*. Resultatet kan bli en viktig pusselbit till bilden av byarnas sociala strukturer och förståelsen för vilka aktörer som låg bakom organisationen av landskapet under vikingatid och äldre medeltid.

Resultatet från förundersökningen vid RAÄ 88, visade att fornlämningen hade goda förutsättningar för studier av bebyggelsens organisation och sociala miljö. Flera byggnadslämningar hade lokaliserats och platsen innehöll ett spännande fyndmaterial. Exempelvis var det förgyllda klädspännet ett föremål som främst påträffats i kvinnogravar, tillhörande en högre samhällselit med merkantil anknytning (Svensson 2001:252). Fyndet knöt därmed an till utgångspunkten i forskningen, att det äldre medeltida samhället varit socialt skiktat, ett fenomen som går att studera både inom och mellan bebyggelser. De halländska byarna har sannolikt innehållit storgårdar, som spelat en aktiv roll i organisationen av bylandskap och handel. Innehöll RAÄ 88 lämningar efter en hallbyggnad, borde platsen kunna jämföras med andra tidigmedeltida storgårdsmiljöer såsom Ösarp, raä 197, Laholms sn., Varla, raä 173, Tölö sn och Stafsinge, raä 116, Stafsinge sn (Fors & Viking 1995, Lundqvist & Schaller 1998, Nicklasson 2001).

En viktig fråga inför slutundersökningen var också om den tidigmedeltida bebyggelsen ska betraktas som en *ensamgård* eller en mindre *bybebyggelse*. På andra halländska lokaler kan man se en strukturell förändring av bebyggelsen under loppet av 1100-talet. Byggnadsantalet ökar, men framför allt verkar en uppdelning ske av bebyggelsen i flera gårdsenheter. Är det gårdens/byns befolkning som ökar i takt med odlingsexpansionen under äldre medeltid eller avspeglar uppdelningen sociala förändringar? Är det nu som landbögar etableras, där frigivna trälar och andra ges möjlighet att bruka jord?

Till frågan om organisationen av bylandskapet innehöll RAÄ 88 olika typer av gränsmarkeringar, som borde dokumenteras närmre vid slutundersökningen. Den stora frågan om bandparcellernas funktion och ålder är inte till fullo besvarad, och här fanns möjligheten att relatera bandparceller till en gårdstomt (Lalatoften) och dess bebyggelse. Toften var en central företeelse i byarna redan i slutet av vikingatiden och under äldre medeltid. Den fungerade som bebyggelseplats men dess storlek avspeglade även kameral status. Hur tofterna såg ut i Halland vid denna tid (storlek, avgränsning m.m) är däremot inte klarlagt. Gränsmarkeringar i form av parcelldiken och toftgränser uppmärksammas sällan inom ramen för exploateringsarkeologin. Det var därför viktigt att riktade insatser gjordes vid slutundersökningen, för att dokumentera gränsernas morfologi, stratigrafi etc.

Metod

Undersökningen inleddes med detektering och skiktvis matjordsavbaning i de centrala delarna av RAÄ 88, inom det område där metallfynd påträffats vid förundersökningen. Det var även här som fornlämningens anläggningstäthet var som högst. Metalldetekteringen gav en skörd på ett 30-tal föremål. Därefter avbanades resterande matjord, övervakat av erfaren personal, som direkt försökte lokalisera bebyggelselämningar från sen vikingatid/tidig medeltid. Parallellt skedde en digital inmätning av samtliga påträffade lämningar. Målsättningen var att intensiva respektive extensiva undersökningsytor, skulle vara identifierade direkt efter avbaningen. Därmed kunde fältarbetsinsatsen bli mer effektiv och väl anpassad till undersökningens riktade frågeställningar. Sammanlagt avbanades 5870 m².

Dokumentation av lämningar skedde enligt de stratigrafiska principer som motsvarar kontextuell arkeologi (Larsson 2004). Kontextuell metod innebär att varje lager, konstruktion eller nedgrävning grävs och dokumenteras separat, för att se hur och i vilken kronologisk ordning de skapats. Metoden har

Fig 10. Jonas Paulsson detekterar vid RAÄ 88 och i bakgrunden schaktar Hans Johansson bort matjorden i områdets västra del (fotonr 2013-55-17). Foto: Anders Håkansson

av många främst förknippats med urban arkeologi, därför att den lämpar sig väl för lokaler med komplex stratigrafi. Under andra halvan av 90-talet och 2000-talet har den dock funnit vägen via städerna ut på landsbygden och är nu väletablerad i stora delar av Sverige.

En rural miljö kan vara minst lika komplex som den urbana även om den stratigrafiska sekvensen kan se annorlunda ut. Graden av komplexitet skiljer sig såklart mellan olika platser men även inom olika delar av en undersökningsyta. Inom ett undersökningsområde kan komplexiteten delas in i tre generella nivåer. Den *första nivån* består av de områden som karaktäriseras av anläggningar, i form av nedgrävningar med fyllningar, vilka sinsemellan saknar fysiska relationer. Dessa ligger till synes direkt i moränen, eftersom de inte blivit synliga förrän man schaktat ner till denna nivå. Den *andra nivån* är i grunden lik den första, men är mer komplex såtillvida att de olika anläggningarna har direkt fysisk kontakt genom att de skär varandra. Den *tredje nivån* är stratigrafiskt mest invecklad och består av öar med bevarade odlingshorisonter, aktivitetsskikt, byggnadslämningar och nedgrävningar.

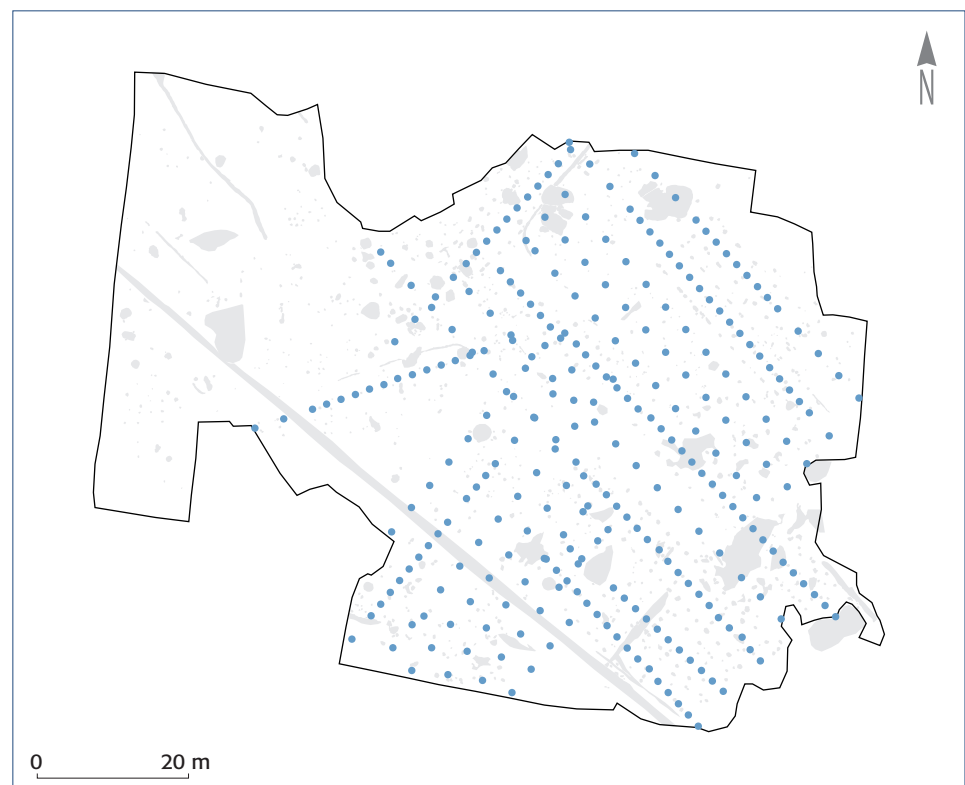
Områden med anläggningar vars relationer karaktäriseras av nivå 1 är de minst komplicerade och skulle kunna grävas på "traditionellt" vis. När det gäller aktuell fornlämning får graden av komplexitet räknas till nivå 2. Flertalet av stolphål, rännor och övriga nedgrävningar skär varandra fysiskt. Inga direkta lagerskiljen kunde iakttas, förutom den äldre markhorisonten

under flygsanden. För att dokumentera relationerna mellan anläggningar på nivå 2 krävs att man för en stratigrafisk matris, som utöver relationerna även visar en relativ kronologi.

Halländska lokaler med agrara bebyggelse lämningar från sen vikingatid/tidig medeltid har generellt visat sig ha en hög fragmenteringsgrad samt en relativt liten fyndmängd. Under dessa förhållanden blir den kontextuella metoden extra viktig. Fynden kan exempelvis få en säkrare tillhörighet som gör de enskilda dateringarna mer tillförlitliga. Genom att en stratigrafisk matris förs, kan en indirekt datering göras av kontexter som saknar fynd. Ett halländskt exempel där metoden använts var undersökningarna av byn Sotarp i Skrea socken. Där kunde bebyggelse lämningar få en relativ kronologi inte bara i förhållande till varandra utan även till omgivande ytor och andra spår i kulturlandskapet som exempelvis gränsmarkeringar. Följderna blev att bebyggelse mönster, byggnadsskick m.m kunde följas över tid (Håkansson 2004)

Förutom provtagning för makrofossil- och ^{14}C -analyser gjordes en fosfat-

Fig 11. Fosfatkarteringens 287 prover, markerade som blå punkter över undersökningsytan. Provtagningen koncentrerades till ytor vid byggnader och potentiella gårdsplaner. Skala 1:1000.

kartering, för att lokalisera dåtida aktivitetsytor inom byggnader och på gårdsplaner. Tidigare undersökningar har visat att aktiviteterna på senvikingatida och tidigmedeltida bosättningar ofta varit intensiva och rumsligt samlade. Dessa platser lämpar sig därför väl för fosfatanalyser med generellt mycket

höga värden (Callmer 1991, Tesch 1992). Halländska exempel är undersökningarna av de tidigmedeltida bebyggelserna i Sotarp (Skrea 193) och Skogaby, (Veinge 326), där områden med avfallshögar/gödselstackar kunde lokaliseras till dåtida gårdsplaner. (Håkansson 2004, Håkansson 2011). I fornlämningsavgränsande syfte har metoden använts med lyckade resultat i Söndrums kyrkby samt inom projekt Väg 117 (Håkansson 2004 m fl., Håkansson 2011).

En viktig del av utgrävningsarbetet innefattade förmedling av arkeologin och platsens historia. Till vår stora glädje var visningar och föredragsarrangemang välbesökta av en intresserad allmänhet. Samarbete gjordes även med skolklasser från Falkenberg och Tvååker, där eleverna aktivt fick delta i fältarbetet. Ett föredrag om utgrävningen gjordes i Tvååker efter inbjudan av Centerpartiet Varberg, i samband med deras årsmöte i januari 2011.

Fig 12. Praoelever Alva Håkansson och John Claesson från Långavekaskolan i Falkenberg, med keramikfynd från en härd. I det publika arbetet ingick flera visningar, men även samarbete med skolklasser från Tvååker och Falkenberg (fotonr 2013-55-12). Foto: Anders Håkansson.

Resultat

Arkeologiska objekt

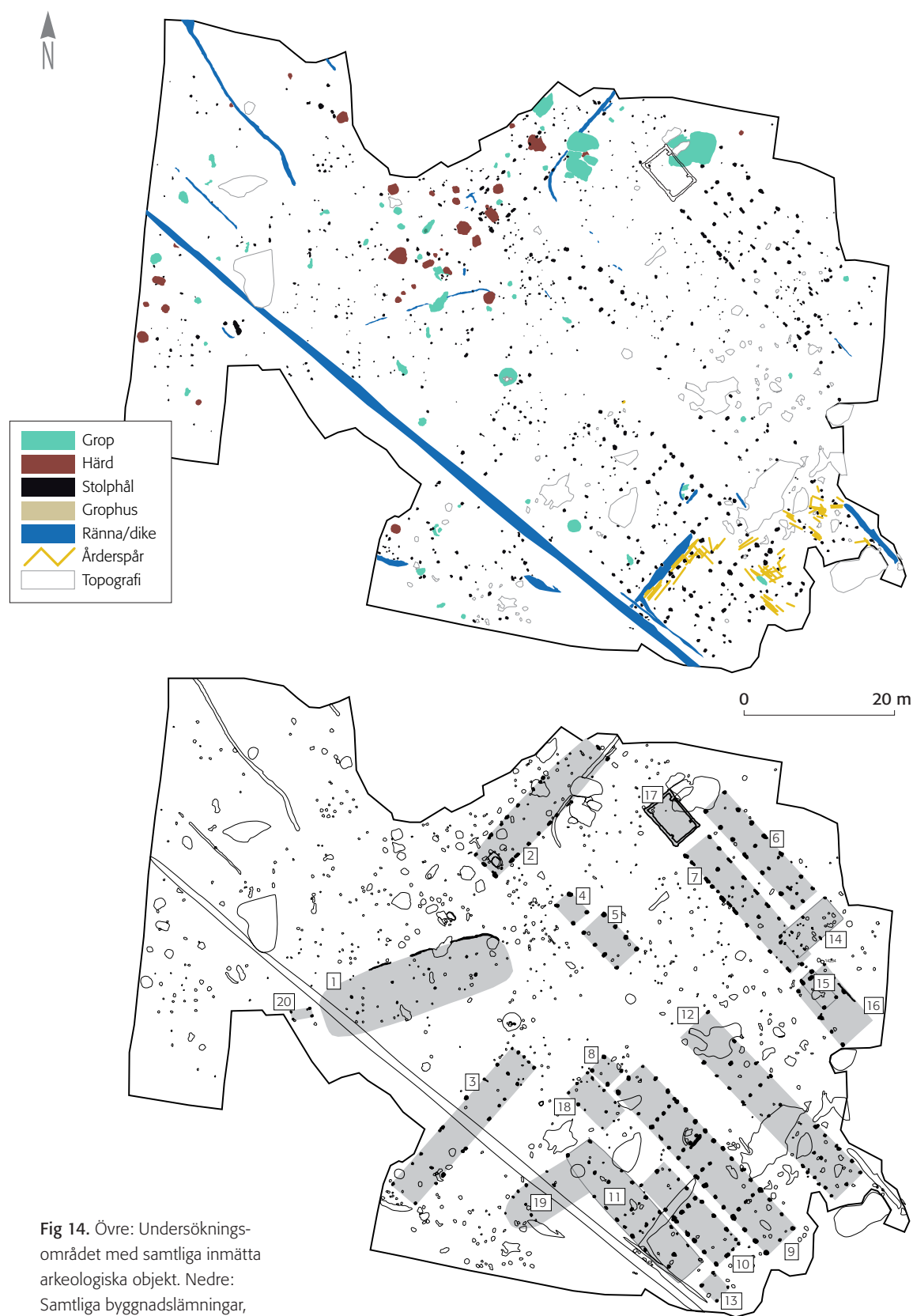
Objekttyp	Plandokumenterade	Undersökta/handgrävda
Brunn	1	1
Grop	55	13
Härd	32	8
Lager	3	3
Ränna	30	6
Stenkonstruktion	109	109
Stolphål	977	358
Ugn	1	1
Årderspår	79	79
Totalt:	1287	578

Fig 13. Antal inmätta och handgrävda arkeologiska objekt vid slutundersökningen, totalt 1287 arkeologiska objekt (förväntat antal: 1320). Av de lämningar som bedömdes vara från sen vikingatid och medeltid, handgrävdes cirka 95 %.

Gropar påträffades över hela undersökningsområdet, men merparten fanns i dess norra och västra delar. I en av de tretton undersökta groparna, SG 574, hittades keramik från äldre järnålder. Härdar påträffades nästan uteslutande i områdets nordvästra halva. Tre av de åtta undersökta härdarna innehöll keramik från äldre bronsålder/äldre järnålder, nämligen SH 2268, 4122 och 4654. Träkolslager 17861 i härd 17826 ¹⁴C-daterades till perioden 250-420 AD (2 sigma). En ugn med tidigmedeltida keramik, SU 18383, hittades sydväst om hus 2. Mitt på undersökningsytan påträffades en brunn, SG5901. Brunnsgropen var cirka en meter djup, med sluttande sidor och plan botten. Gropen innehöll fortfarande vatten och var grävd ned till en bergshäll som sluttade i västlig riktning (figur 15). Inga konstruktionsdetaljer eller daterande material fanns bevarade.

Rännor från utgrävningen bestod huvudsakligen av väggrännor eller markindelningar. I Hus 1 fanns delar av väggrännen från den norra vägglinjen bevarad (SR 3476, 3512, 4810). Flera långsmala rännor (fig. 16) har tolkats som spår efter en senvikingatida parcellindelning av den brukade marken på, eller i anslutning till, toften. I sydöstra delen framkom årderspår inom det indelade området. Riktningen på rännorna överensstämmer med husens orientering, vilket talar för en viss samstämmighet i tid. Dock överlagrades rännorna i söder av byggnader 10 och 11, vilket pekar på en förändring av toftstrukturen/ markutnyttjandet under tidig medeltid. Den breda rännan SR16029 överlagrade samtliga lämningar i området och tillhör en markindelning från karthistorisk tid.

Stolphål från yngre järnålder och medeltid fanns uteslutande i den östra

Fig 14. Övre: Undersökningsområdet med samtliga inmätta arkeologiska objekt. Nedre: Samtliga byggnadslämningar, markerade med husnummer. Skala 1:800.

Fig 15. (ovan). Brunnen, SG 5901, fortfarande vattenförande. I botten högra sidan tittar berghällen fram (fotonr 2013-55-126). Foto: Anders Håkansson

Fig 16. (nedan). Avgränsande dike, åderspår samt stolphål från de tidigmedeltida husen i undersökningsområdets östra del (fotonr 2013-55-46). Foto: Anders Håkansson

halvan av undersökningsområdet. Inga byggnader överlgrade varandra och vägglinjer avtecknade sig tydligt mot underliggande alv. Flera hus var därför identifierade redan vid avbaning. Sammanlagt dokumenterades tjugo byggnader. I områdets västra del framkom en större mängd stolphål, utspridda över ytan. Inga tydliga byggnadsstrukturer identifierades och denna del fick en lägre prioritering inom ramen för undersökningen.

Fig 17. Troligt bandparcelldike från den nordvästra delen av undersökningsområdet. Rännan verkar vara grävd fram till bebyggelseområdet på toften (fotonr 2013-55-22). Foto: Anders Håkansson

Byggnader

Hus 1

- **Hustyp:** Treskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp
- **Väggkonstruktion:** Ränna, stolpar
- **Dimensioner:** 26x8 meter, längd ngt osäker
- **Riktning** ONO-VSV
- **Antal bockpar:** 4
- **Bockbredd från V:** 1,9 m, 2,5 m, 2,4 m, 2,3 m
- **Bockspann från V:** 5,5 m, 5,2 m, 5,5 m
- **Datering:** Sen folkvandringstid-vendeltid
- **Dateringsmetod:** ¹⁴C, hustypologi
- **Fynd:**
- **Makro:** Svinmålla, Trampört, Bergssyra, ospec.säd
- **Markkemi:** Höga värden längst i öst, med utbredning utanför byggnad österut.
- **Funktion:** Flerfunktionellt

Byggnaden var treskeppig med fyra takbärande bockpar. En smal väggränna fanns bevarad längs den norra vägglinjen som undersöktes sektionsvis och visade där på spår efter stolphål. Rännan bör därmed ha ingått i själva

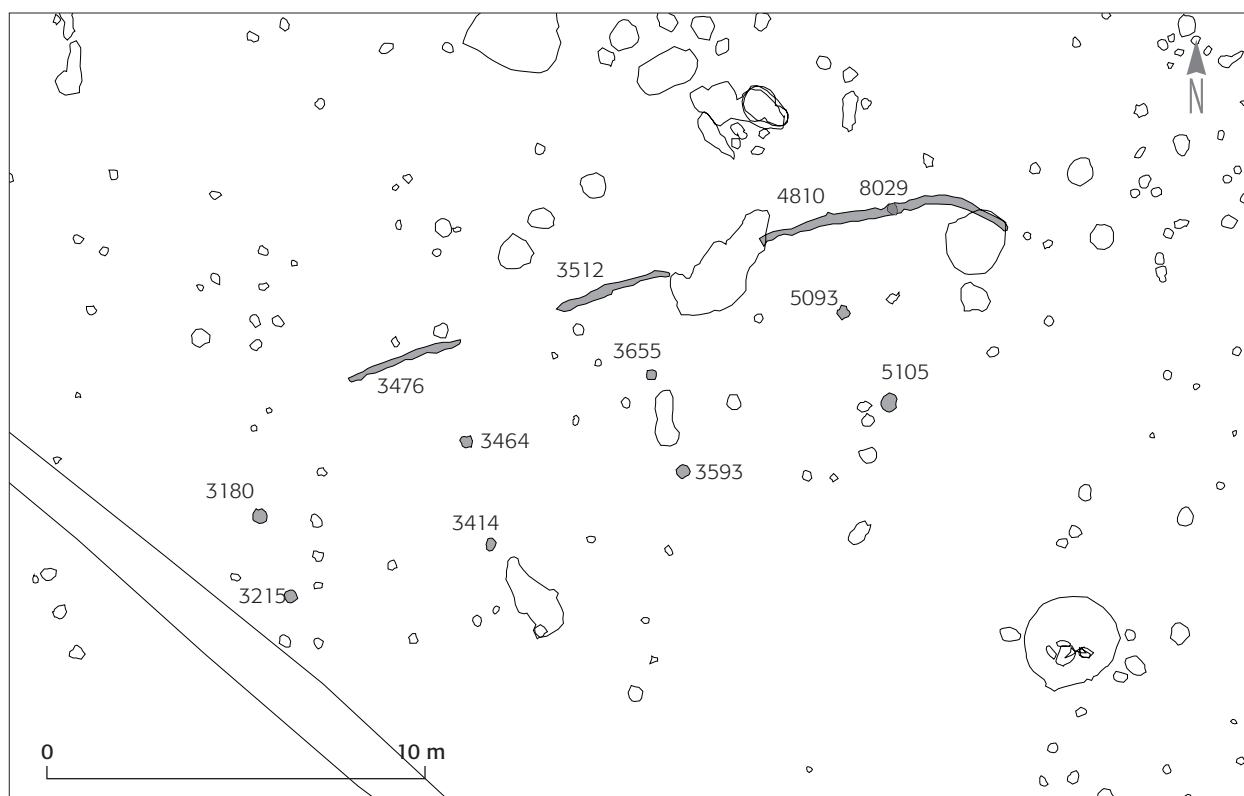

Fig 18a. Hus 1, en treskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp. Skala 1:200.

väggkonstruktionen. En ^{14}C -analys från takbärare SS 5093 gav en datering till 530-610 AD (1 sigma) samt perioden 430-610 AD (2 sigma). Husets storlek med en bredd på åtta meter signalerar emellertid en yngre datering, till vendeltid eller eventuellt äldre vikingatid. Tidigare undersökningar i Halland, med

exempel från Brogård, Slöinge, Ösarp och Söndrum, visar att husen generellt uppmäter en bredd över 7 meter upp till 8,5 meter under denna period. (Carlie 1999, Lundqvist 2003, Fors /Viking 1995, Wranning 2011).

En byggnad som uppvisar stora likheter, undersöktes vid Skrea 195 (Hus 2, Wranning 2004). Detta hus var cirka 22x8 meter stort och bestod av fyra bockpar och väggrännor. Byggnaden ^{14}C -daterades till perioden 465-590 AD (1 sigma) vilket inte är helt olik dateringen från hus 1. Generell hustypologi och ^{14}C -dateringar överensstämmer inte helt, men en rimlig och godtagbar datering bör ligga i vendeltid. Makrofossilanalysen gav inga indikationer på byggnadens funktion. Däremot skulle höga fostfatvärden i den östra delen, med utbredning utanför byggnaden i öster, kunna indikera en stalldel.

Fig 18b. Hus 1. (fotonr 2013-55-108). Foto: Anders Håkansson

Hus 2

- **Hustyp:** Enskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp
- **Väggkonstruktion:** stolpar
- **Dimensioner:** cirka 22x5 meter
- **Riktning** NNO-SSV
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** ^{14}C , hustypologi
- **Fynd:** Östersjökeramik
- **Makro:** Korn, Vete, Havre, ospec.säd Svinmälla, Trampört, Harklöver.
- **Markkemi:** Höga värden i hela byggnaden, samt med tydliga koncentrationer i mellersta och östra delen
- **Funktion:** Bostadshus

Huset var enskeppigt och försedd med konvex huskropp. Stolphålen var ovalt avlånga till formen, vilket är tidstypiskt för större halländska senvikingatida/tidigmedeltida byggnader. Byggnaden påträffades i den norra delen av undersökningsytan, i ett område med generellt mycket höga fosfatvärden. Preliminärt bedöms fosfatvärdena spegla aktiviteter och rörelsemönster från bruket av byggnaden under äldre medeltid. Tydliga koncentrationer i mellersta och östra delen av byggnaden, indikerar en central bostadsyta men även en kulturellt

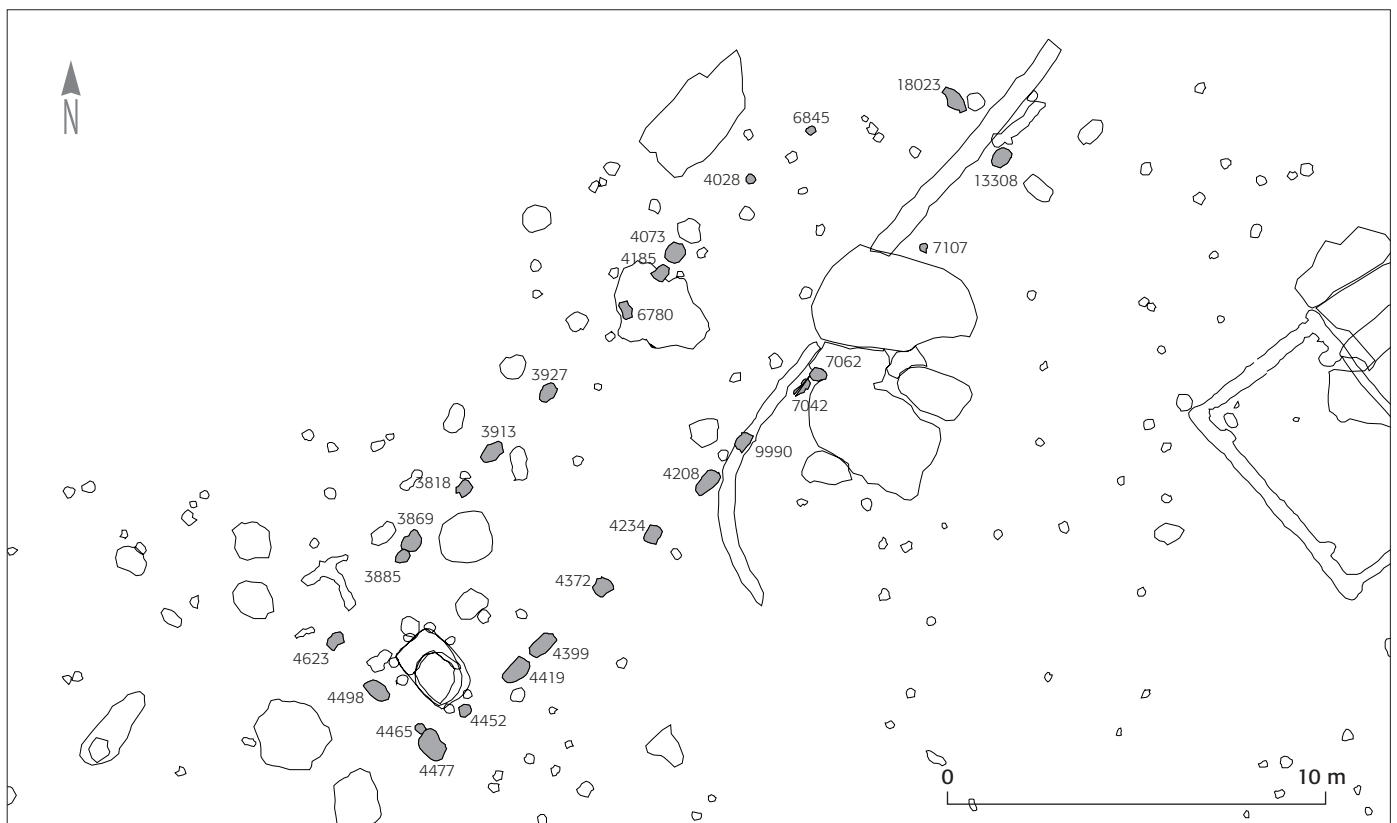

Fig 19a. Hus 2, en enskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp. Skala 1:200.

”nedsmutsad” yta i det nordvästra gavelrummet. I flera stolphål från den centrala delen påträffades östersjökeramik. Från det centrala hallutrymmet har man rört sig ut på den dåtida gårdsplanen och en eventuell gavelportal kan skönjas i den nordvästra gaveln. Kol från stolphål 4185 daterades till perioden 1030-1210 AD (2 sigma). Denna datering överensstämmer med östersjökeramiken från samma stolphål. Mynningstypen dateras normalt inom intervallet 1050 till 1150.

Enskeppiga byggnader med konvex huskropp introduceras och får en större spridning i Halland under andra hälften av 1000-talet och 1100-talet. Generellt har husen en bredd mellan 5 och 6 meter, medan längden varierar mellan 14 till 24 meter. Paralleller till hustypen i Halland kan relateras till Jylland med platser som Allerup, Bulagergaard, Havgård, Skovhavegård, Tovrup, Østerbyvej, men även det själländska Margrethehåb. Hustypen finns även i de skånska byarna såsom Kyrkheddinge och Lockarp där exempelvis en 22x5 meter stor byggnad visar på slående likheter med Hus 2. Norr om Halland finns enskeppiga hus med oregelbunden konvex form i Bohuslän och Västergötland under tidigmedeltid. Den låga bevaringsgraden gör det svårt att bedöma byggnadernas storlek.

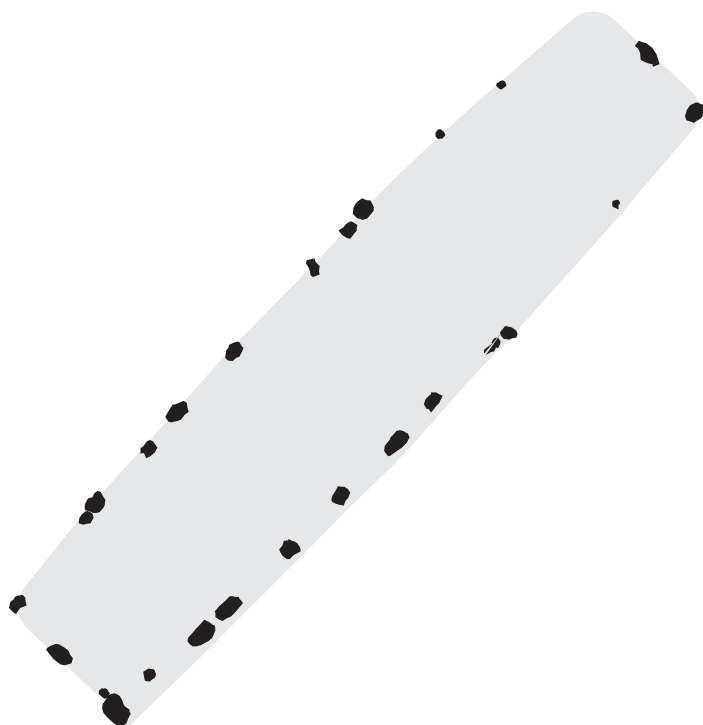

Fig 19b. Hus 2, (fotonr 2013-55-107). Foto: Anders Håkansson.

Hus 3

- **Hustyp:** Tvåskeppig stolpburen byggnad med rektangulär huskropp
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** cirka 24,7x4,6 meter
- **Riktning:** NNO-SSV
- **Datering:** Sen vikingatid
- **Dateringsmetod:** ^{14}C , hustypologi
- **Fynd:** -
- **Makro:** Svinmålla, Trampört, Bergssyra, Hallon
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden, dock ngt högre i norra delen.
- **Funktion:** Ekonomibyggnad

Huset tolkades som rektangulärt med genomgående mitsulekonstruktion. Stolparna ligger emellertid inte helt i linje med varandra, och kanske är byggnaden svagt konvex och något kortare. Den mellersta delens takbärare har troligen

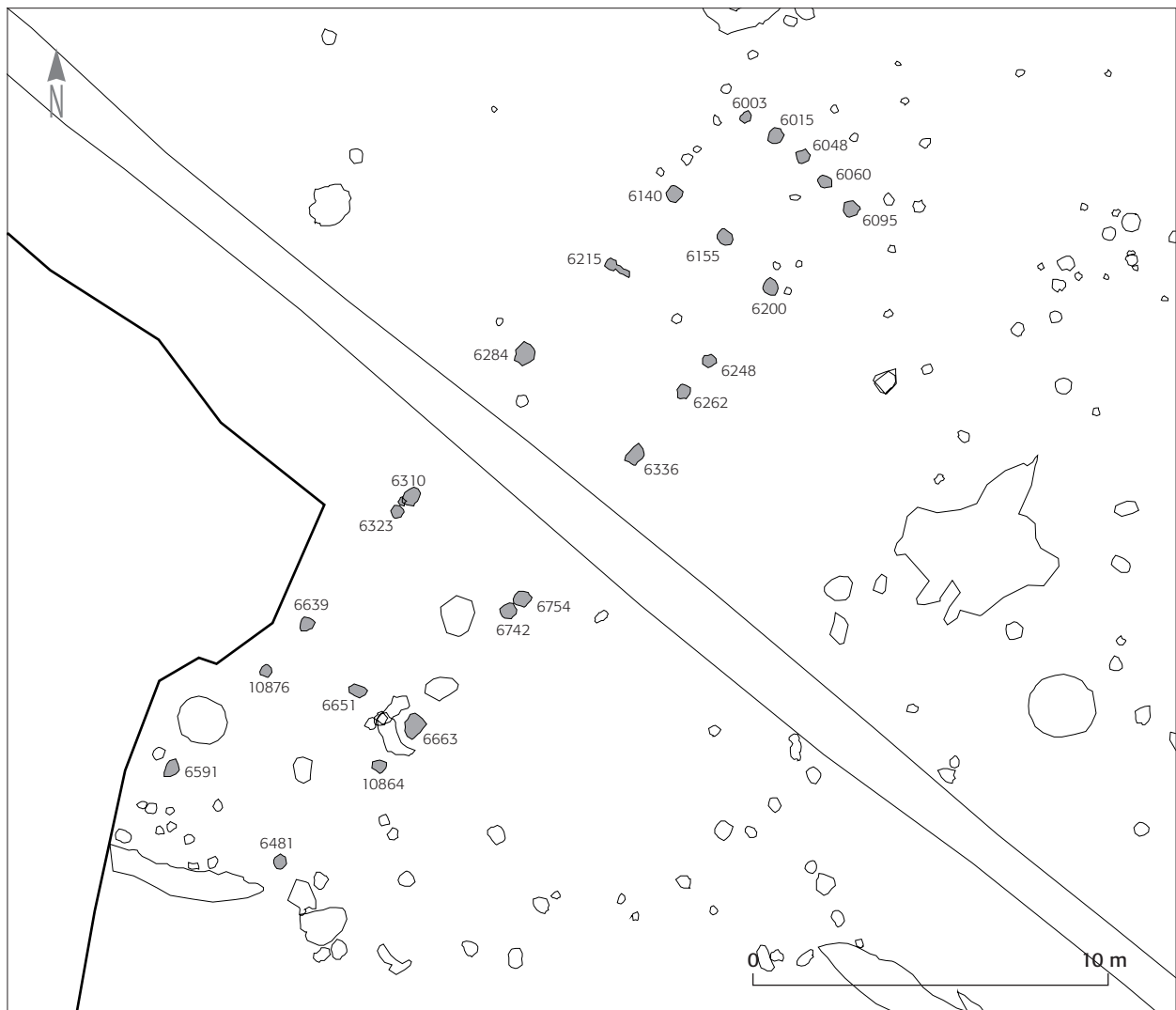

Fig 20a. Hus 3, en tvåskeppig stolpburen byggnad med rektangulär huskropp. Skala 1:200.

försvunnit i samband med grävande av dike SR 16029. Kol från stolphål 6140 ^{14}C -daterades till perioden 890-1020 (2 sigma) och stolphål 6284 fick likaså en datering till 890-1020 AD (2 sigma). Med 1 sigma pekar dateringarna mot andra halvan av 900-talet. Hustypologi, ^{14}C -dateringar samt avsaknaden av fyndmaterial och höga fosfatvärden, pekar mot en ekonomifunktion.

De rektangulära husen med genomgående tvåskeppig konstruktion förekommer i södra och mellersta Halland. Majoriteten av husen är tolkade som ekonomibyggnader men byggnader från Skrea RAÄ193, visar att de undantagsvis också varit flerfunktionella. Genomgående för de tvåskeppiga husen är att husbredden verkar ha standardiserats till en bredd av drygt 4,5 meter, även om enstaka undantag förekommer. Längden varierar mellan 10-15 meter. Enstaka hus är daterade till perioden 950-1050, men perioden 1050-1150 dominerar.

Enligt Hans Skovs inventering uppträder de tvåskeppiga husen i det

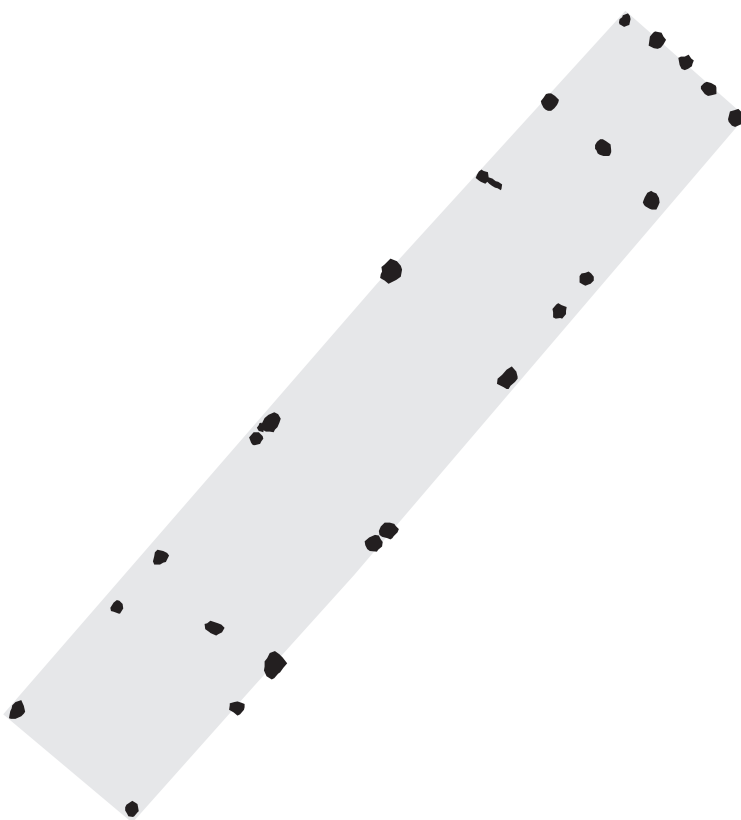

Fig 20b. Mats Nilsson igång med tolkning av hus 3. (fotonr 2013-55-101). Foto: Anders Håkansson.

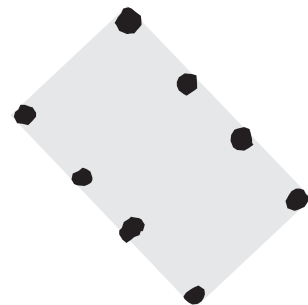
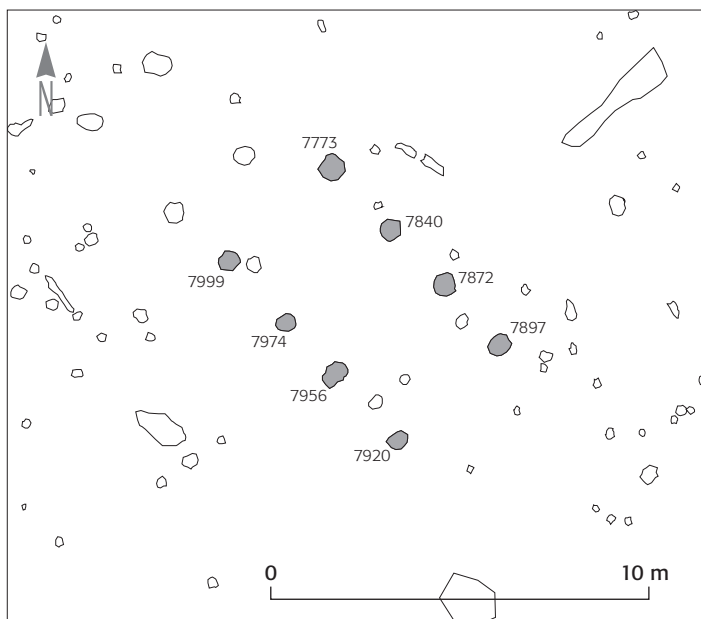
gammeldanska området under tidigt 900-tal (Skov 1994). En tendens i det halländska materialet är att de har en något äldre historia än de tvåskeppiga hus som kombineras med enskeppiga partier, som brukas fram i högmedeltid.

Troligen speglar denna utveckling en funktionell förändring av de tvåskeppiga husen under tidig medeltid, från ren ekonomibyggnad till bostadshus kombinerat med stall/fåhus eller lada/loge.

Hus 4

- **Hustyp:** Mindre, enskeppig stolpburen byggnad med fyra parvis ställda väggstolpar
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 7x4,3 meter
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Sen vikingatid
- **Dateringsmetod:** ^{14}C , hustypologi
- **Fynd:** Östersjökeramik, nit, kniv
- **Makro:** Svinmålla, Trampört, Bergssyra, Åker-/Styvmors-viol
- **Markkemi:** Allmänt medelhöga fosfatvärden.
- **Funktion:** Ekonomibyggnad/Bostad?

Huset bestod av fyra par med kraftiga väggstolpar i en enskeppig konstruktion. Östersjökeramik hittades i stolphål SS 7872, daterad till perioden 1000-1200, samt en järnkniv och en nit. En ^{14}C -analys av träkol från samma stolphål (i förundersökningen benämnd AS 3388) fick en datering till perioden

Fig 21a. Hus 4, en mindre, enskeppig stolpburen byggnad med fyra parvis ställda väggstolpar. Skala 1:200.

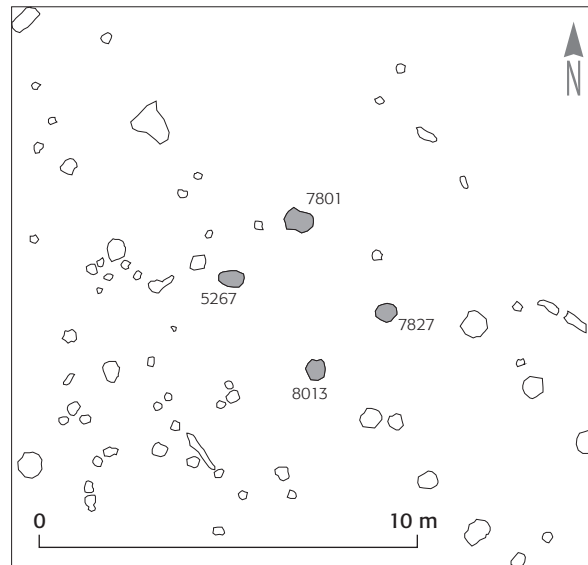

Fig 21b. Närmst i bild hus 2 med vita käppar och till vänster syns hus 17 och intilliggande hus 7. Mer åt höger ligger hus 5 och 4 och längst ned i sluttningen syns hus 8 och 9, markerat med blå käppar. (fotonr 2013-55-105). Foto: Anders Håkansson.

985-1035 AD (1 sigma) samt 970-1050 (2 sigma). Utifrån dateringarna bör huset vara från 1000-talet, och företrädesvis dess förra hälft. Byggnadstypen har påträffats i södra och mellersta Halland, där längden varierar mellan 5-11 meter och bredden mellan 2,5-5 meter. Flertalet av byggnaderna har 4-6 parvis ställda väggstolpar, med visst inslag av stolpomsättningar. Enstaka byggnader har brukats som smedjor medan mertalet är tolkade som förråd eller mindre bostäder. Enstaka är daterade till sen vikingatid, medan merparten ligger inom perioden 1100-1200-tal. Hustypen verkar ha en allmän spridning i Sydskandinavien.

Hus 5

- **Hustyp:** Stacklada
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 3,9 x 3 meter
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** ¹⁴C (Se bilaga 7), hustypologi
- **Fynd:** Slagg
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt medelhöga fosfatvärden.
- **Funktion:** Förråd

Fig 22. Hus 5, en stacklada.
Skala 1:200.

Stacklador är vanliga inslag vid de halländska medeltida gårdarna. Byggnaden består av fyra hörnstolpar och tolkas i regel som förrådshus med upphöjt golv. Tidigare undersökningar har påvisat att vikingatida stacklador generellt är kvadratiska i plan och att rektangulära genomgående fått en äldre datering. I Halland kan man se en utveckling där stacklador under perioden 1050-1150 är cirka 2x2 meter stora, och sedan blir 3x3,5 meter under perioden 1150-1250. Några halländska stacklador har visat på höga fosfatvärden, där markplanet kan ha fungerat som regnskydd åt småkreatur. Utifrån byggnadens placering skulle hus 5 kunna vara samtida med hus 4, men storleken indikerar en något senare datering. Kanske ersätter den hus 4 under 1100-talet.

Hus 6

- **Hustyp:** Kombinerad tvåskeppig och enskeppig byggnad med rektangulär huskropp
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 18,3 x 4,1 meter
- **Riktning:** NNV-OSO
- **Datering:** Tidig medeltid (1050-1100)
- **Dateringsmetod:** ¹⁴C, hustypologi, keramik
- **Fynd:** AIV-gods, järnföremål
- **Makro:** Svinmålla, Trampört, Skogsklöver, Tiggarranunkel, Bergssyra, Pilört, Skalkorn, Råg
- **Markkemi:** Allmänt medelhöga fosfatvärden, riktigt höga värden längst i söder
- **Funktion:** Bostad, stall, ekonomi

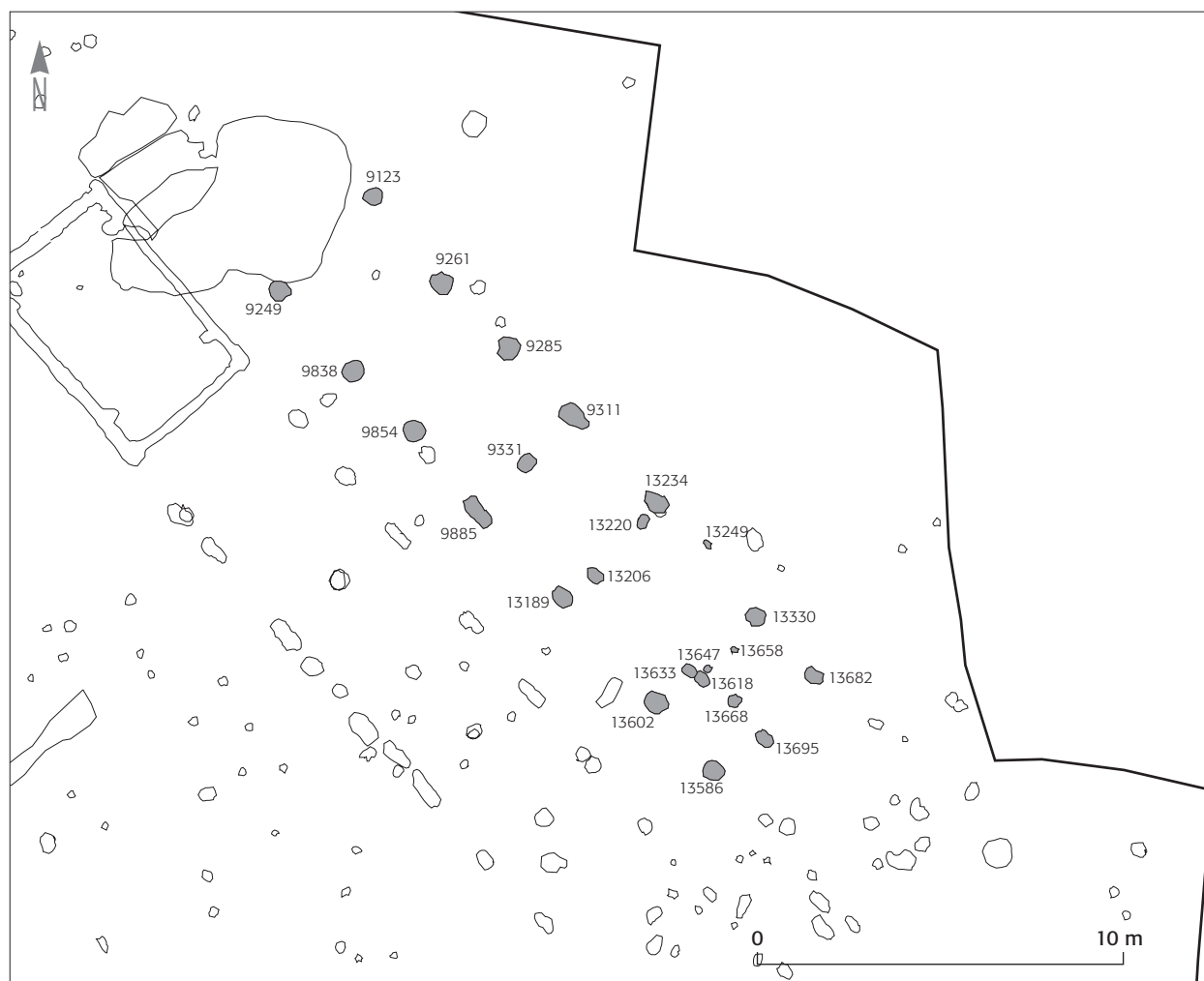

Fig 23. Hus 6. Kombinerad tvåskeppig och enskeppig byggnad med rektangulär huskropp Skala 1:200.

Husformen är inte genomgående tvåskeppig, utan innehåller rum som saknar inre takbärare. Husformen har främst en spridning i södra och mellersta Halland, men har även lokaliserats i den norra delen. Flertalet av byggnaderna har ansetts bestå av en bostadsdel och en ekonomidel, där bostadsutrymmet varit enskeppigt. De tvåskeppiga ekonomiutrymmena har tolkats som stall, fåhus, hölada eller loge. Bostadsdelens placering kan variera och återfinns både i den västra respektive östra delen av byggnaden. En generell utveckling under tidig medeltid i sydvästra Skåne visar annars att bostadsdelen vanligtvis placerats i väster (Thomasson 2005). Genomgående för hus av denna typ är att bredden verkar ha standardiserats till drygt 4,5 meter, även om enstaka undantag förekommer. Längden varierar mellan 14-23 meter. Generellt dateras byggnaderna till perioden 1050-1150, men förekommer även under 1200-talet.

Hus 6 var enskeppigt i den västra delen och bör här ha utgjort en bostadsdel, vilket även fynd av AIV-keramik i stolphål 9249 pekar på. Längst i sydöst, i den tvåskeppiga delen, visade ytan på mycket höga fosfatvärden inom ett avgränsat område. Denna del bör ha innehållit ett stall- eller fåhus. En ¹⁴C-analys av träkol från stolphål SS 9123 (i förundersökningen benämnd AS 1798) gav en datering till perioden 1020-1170 AD (2 sigma). Sammantaget bör byggnaden varit i bruk under andra hälften av 1000-talet.

Hus 7

• Hustyp:	Tvåskeppig byggnad med rektangulär huskropp.
• Väggkonstruktion:	Stolpar.
• Dimensioner:	21 x 4,2 meter.
• Riktning:	NNV-OSO.
• Datering:	Tidig-Högmedeltid.
• Dateringsmetod:	Hustypologi, struktur, keramik.
• Fynd:	Östersjökeramik.
• Makro:	Svinmålla, Trampört, Skogsklöver, Våtarv, Pilört, Skalkorn.
• Markkemi:	Allmänt medelhöga fosfatvärden, riktigt höga i centrala delen.
• Funktion:	Bostad, stall, ekonomi.

Hus 7 var tvåskeppigt med fem takbärande stolpar inne i bygganden. Troligen ersatte byggnaden hus 6 under tidig medeltid. Huset var emellertid tre meter längre och något bredare. Under fältarbetet tolkades huset vara sammanbyggt med hus 17, vilket vidare studier får utvisa. Utifrån hustyp, fynd och varierande fosfatvärden bör byggnaden haft olika funktioner, fördelat i separata rumsdelar. Likt i hus 6 gjordes bostadsindikerande keramikfynd i byggnadens nordvästra del, nämligen östersjökeramik i stolphål SS 9697. I

den centrala delen, inom ett område som var både en- och tvåskeppigt, visade ytan på höga fosfatvärden. Förslagsvis fanns här ett stall som, utifrån fosfatvärdena, kan varit försedd med ingång i nordöstra vägglinjen.

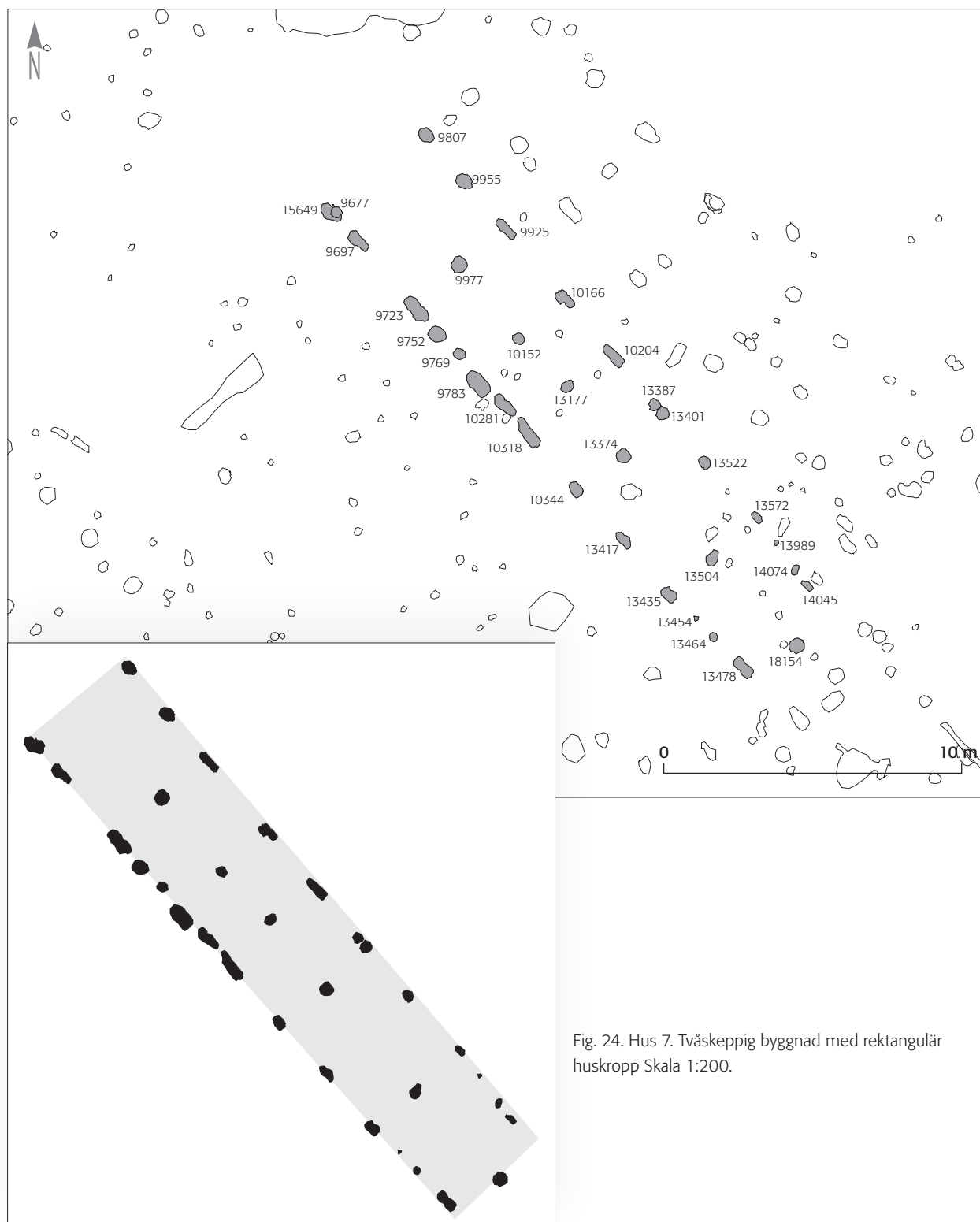

Fig. 24. Hus 7. Tvåskeppig byggnad med rektangulär huskropp. Skala 1:200.

Hus 8

- **Hustyp:** Stacklada
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 3,4 x 3,1 meter
- **Riktning:** VNV-OSO
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur
- **Fynd:** -
- **Makro:** Svinmålla
- **Markkemi:** Allmänt höga fosfatvärden.
- **Funktion:** Förråd

Byggnaden bestod av fyra hörnstolpar och tolkas som förrådshus. Utifrån byggnadens placering vid gaveln på hus 9, bör de vara samtida. Husets dimensioner överensstämmer med den generella utvecklingen under äldre medeltid, där stackladorna efterhand blir något större. Denna förändring inleds med största sannolikhet under 1100-talet. Inga fyndmaterial ger indikationer om vad som förvarats i byggnaden.

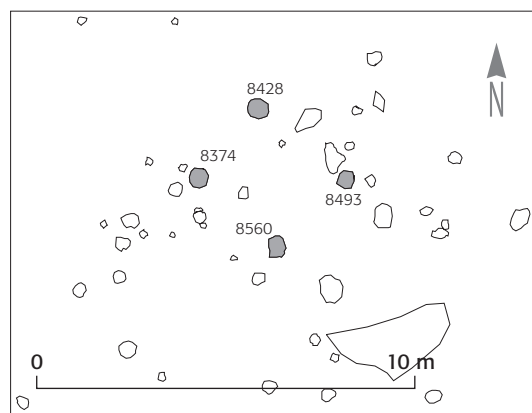
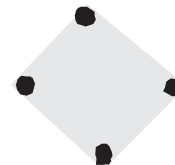
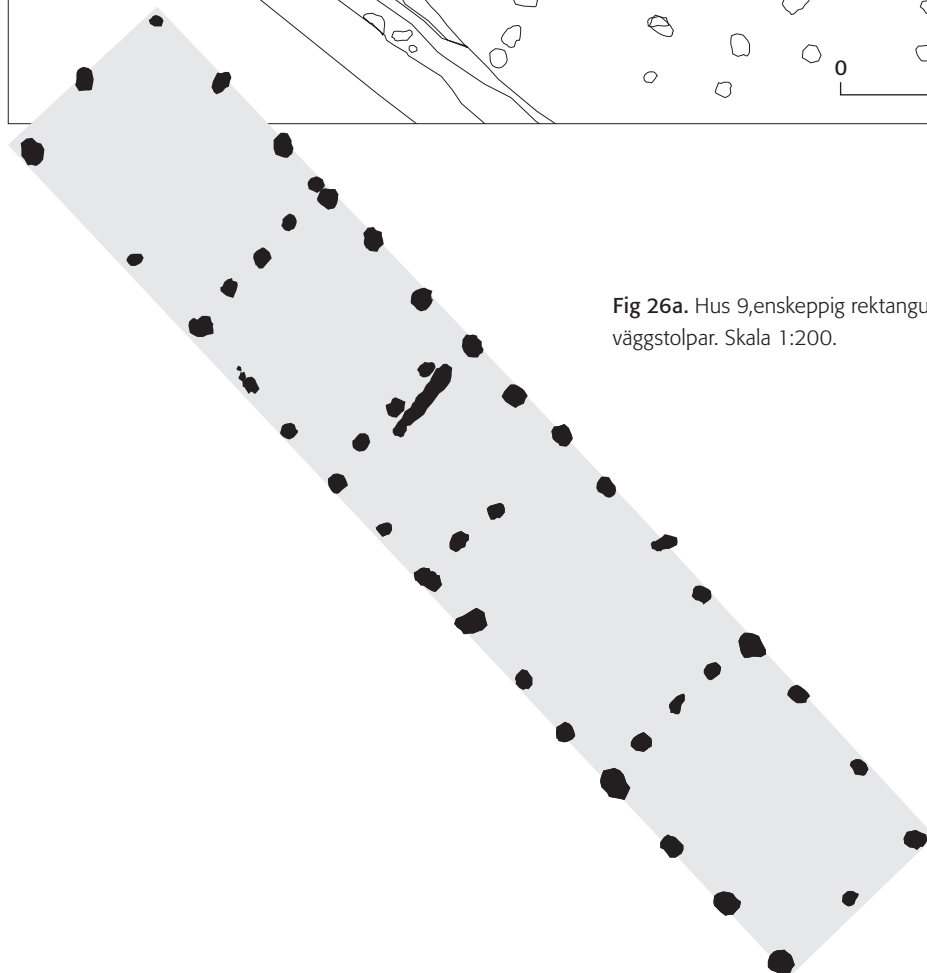
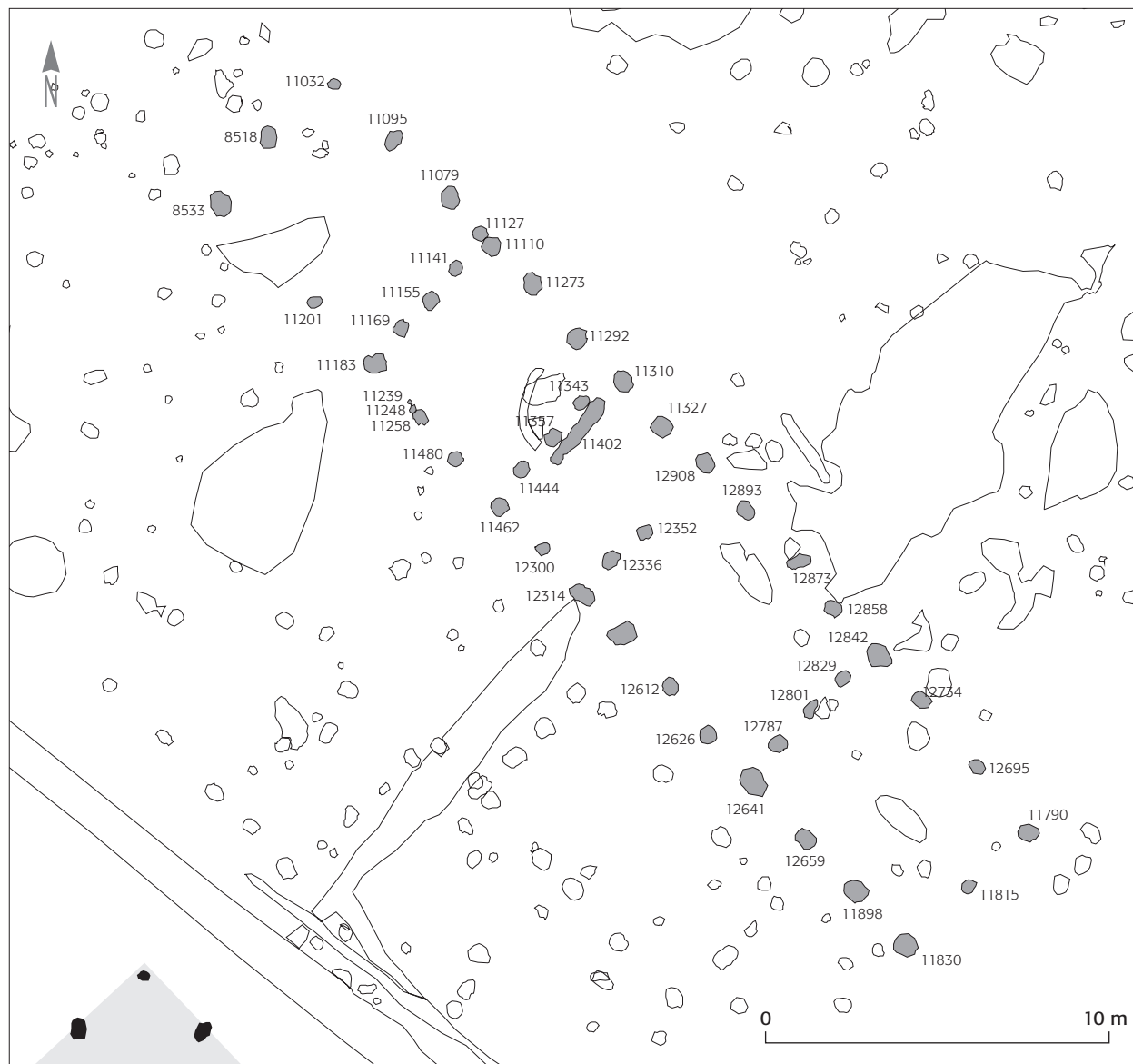

Fig 25. Hus 8, en stacklada. Skala 1:200.

Hus 9

- **Hustyp:** Enskeppig rektangulär byggnad med parvis ställda väggstolpar
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 30 x 5,5 meter
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur, keramik
- **Fynd:** AIV-gods, Östersjökeramik
- **Makro:** Svinmålla, Trampört
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Bostad

Fig 26a. Hus 9, enskeppig rektangulär byggnad med parvis ställda väggstolpar. Skala 1:200.

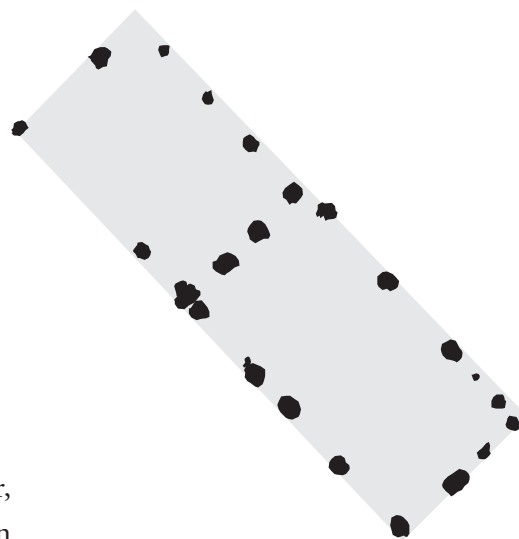
Fig 26b. Hus 9. (fotonr 2013-55-90). Foto: Anders Håkansson.

De hus som mest förknippas med den medeltida byggnadstraditionen är enskeppiga hus med rektangulär form. Byggnaderna tillhör den största medeltida husgruppen, men endast ett fåtal kan med säkerhet anses ha parvis ställda väggstolpar. De halländska byggnaderna visar på ett stort antal omsättningar av stolpar i vägglinjerna, vilket gör det svårt att avgöra om stolparna placerats parvis i vägglinjerna eller inte. Byggnaderna har tolkats som bostadshus och i enstaka fall, kombinerat med ekonomidelar såsom loge eller lada.

I hus 9 har väggstolparna placerats parvis med relativt jämn fördelning längs väggarna. Tydliga innerväggar delar in byggnaden i fem rum. Keramikfynd finns från stolphål i de tre centrala rummen, i SS 11327, SS 11480, vilket antyder att de mellersta rummen brukats för boende. En 1,8x + 0,7 grop (SG 12675) är en möjlig förvaringsgrop i det södra gavelrummet. I övrigt saknas material för att funktionsbestämma byggnadens övriga delar. Förekomsten av östersjökeramik och AIV-gods pekar mot att byggnaden varit i bruk under perioden 1050-1150. Byggnadstypen med tydliga rumsindelningar och bredd på 5,5 meter indikerar dock en något yngre datering, då högmedeltida hus har likartat utseende.

Hus 10

- **Hustyp:** Enskeppig rektangulär byggnad med icke parvis ställda väggstolpar
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 15 x 4,6 meter
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur
- **Fynd:** Keramik, Äldre järnålder
- **Makro:** Svinmålla
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Bostad?

Enskeppiga byggnader med icke parvis ställda väggstolpar, har undersökts i både norra och södra Halland. Husformen kan delas upp i två undergrupper, beroende på husens bredd som följer en allmän kronologisk utveckling under tidig medeltid. De äldsta är 4,5 meter

Fig 27. Hus 10, enskeppig rektangulär byggnad med icke parvis ställda väggstolpar. Skala 1:200.

breda och i enstaka fall 3,5-4 meter. Längden varierar mellan 12-25 meter. De yngre (1100-tal och framåt) är i regel bredare, mellan 4,9-5,5 meter, och i enstaka fall mellan 6-7 meter. Längden varierar mellan 15-30 meter. Typiskt för de yngre är även tydliga spår efter innerväggar, som delat in byggnaden i 3-5 rum. Bostadsytan är ofta placerad i den västra eller den centrala delen av byggnaden. Avsaknaden av fyndmaterial gör att hus 10 får dateras utifrån hustypologi och bebyggelsestruktur. Utifrån storlek bör byggnaden följaktligen tillhöra perioden 1050-1150.

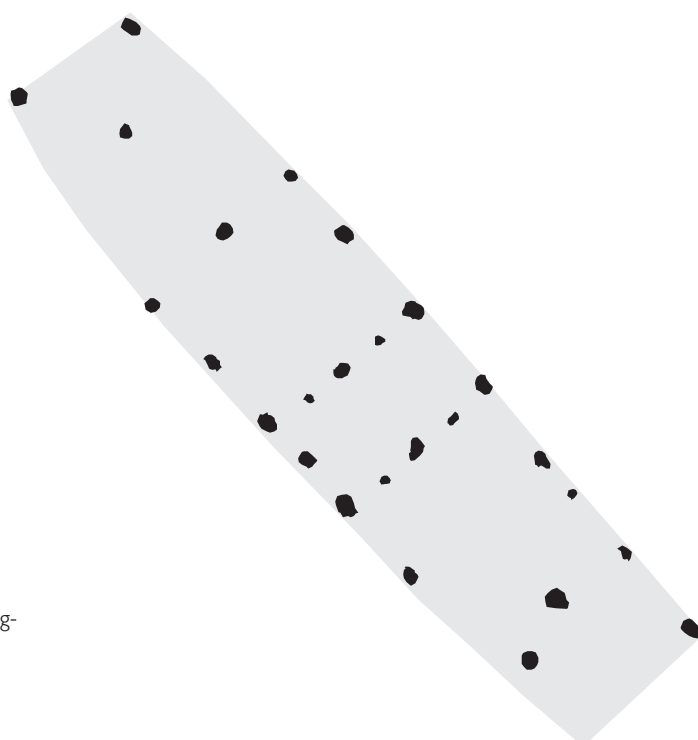
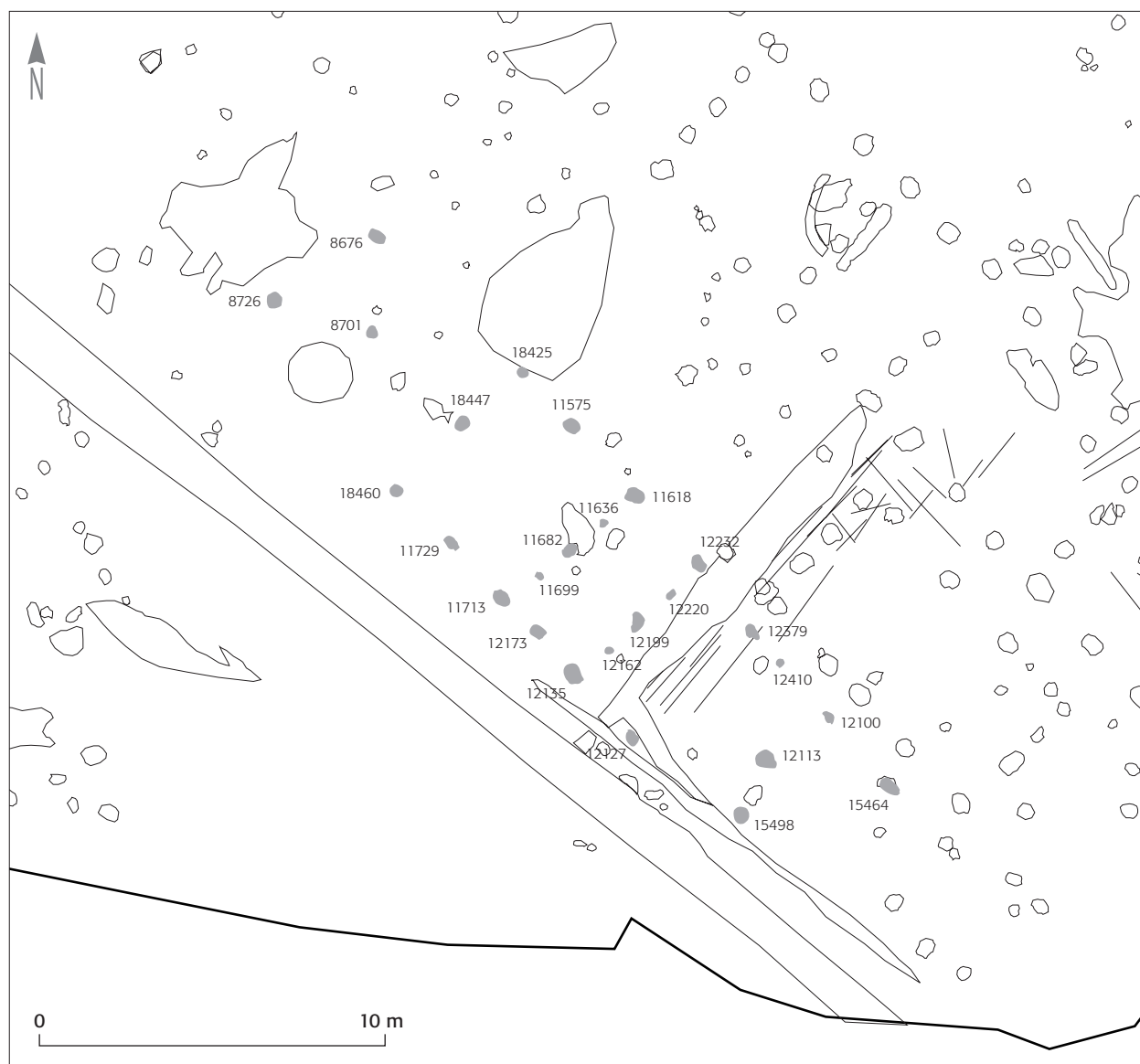
Hus 11

• Hustyp:	Tvåskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp
• Väggkonstruktion:	Stolpar
• Dimensioner:	22,7(uppskattning) x 5,2 meter
• Riktning:	NNV-SSO
• Datering:	Sen vikingatid
• Dateringsmetod:	Hustypologi, struktur
• Fynd:	-
• Makro:	Svinmålla, Trampört, Pilört
• Markkemi:	Allmänt låga fosfatvärden.
• Funktion:	Bostad

Hus 11 visade på konvexa vägglinjer med en största bredd på 5,2 meter, samt en genomgående tvåskeppig konstruktion. Osäkerhet finns kring byggnadens längd, med avsaknad av tydliga gavlar. Inget fyndmaterial påträffades som kunde bidra till tolkningen av byggnadens funktion eller datering.

Husformen har påträffats i mellersta Halland tidigare, daterad till sen vikingatid och tidig medeltid. Byggnaderna är förhållandevis stora med en längd mellan 25-38 meter och en bredd mellan 5,2-6,6 meter. I danska och skånska översikter har inte de konvexa tvåskeppiga husen definierats som en separat byggnadsform, utan har ingått i en grupp tillsammans med övriga tvåskeppiga hus (Skov 1994, Thomasson 2005). Hustypen finns på Själland exempelvis i Tissö, daterad till sen vikingatid. I sydvästra Skåne förekommer den bl a i Kvarnby, Bunkeflo, Lockarp och Genarp, daterad till sen vikingatid eller tidig medeltid. Tvåskeppiga byggnader med oregelbunden konvex form finns även i Bohuslän under tidigmedeltid, tolkade som skiftesverkshus.

Tydliga halländska paralleller till hus 11 finns i Skrea nämligen hus 8 från RAÄ 193, daterad till perioden 950-1050. Denna byggnad har motsvarande huskropp, med identiska mellanväggskonstruktioner, bestående av mittsula och mindre stolphål.

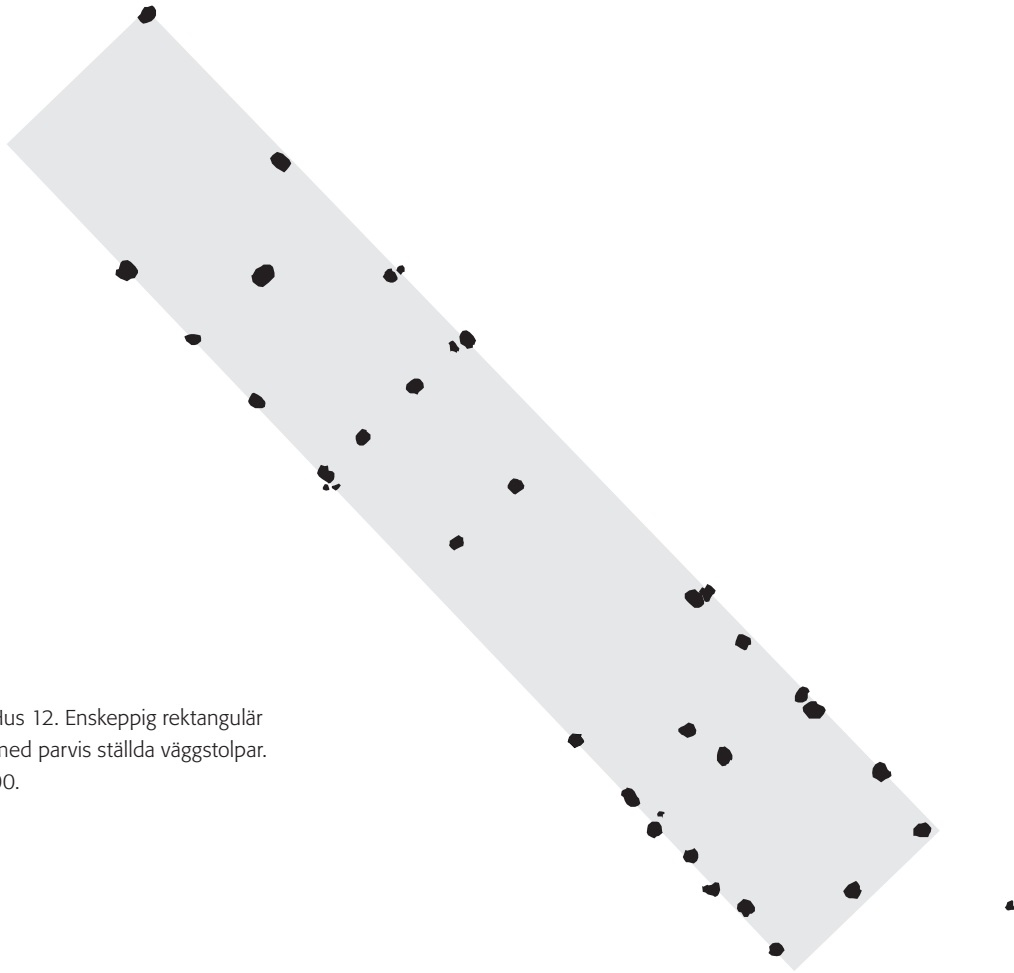

Fig 28. Hus 11. Tvåskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp. Skala 1:200.

Hus 12

- **Hustyp:** Enskeppig stolpburen byggnad med parvis ställda väggstolpar
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 30 x 5,2 meter
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** hustypologi, struktur
- **Fynd:** AIV-gods
- **Makro:** Två prover analyserade, utan bevarat material.
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Bostad

Fig 29a. Hus 12. Enskeppig rektangulär byggnad med parvis ställda väggstolpar. Skala 1:200.

Fig 29b. Hus 12. (fotonr 2013-55-115) Foto: Anders Håkansson.

Hus 12 var märklig såtillvida att det var anlagt över en yta bestående av flera bergshällar. Tolkningen är mycket osäker men huset kan vara i det närmaste identisk med hus 9, d v s enskeppigt med parvis ställda väggstolpar. Bitvis kan byggnaden varit tváskeppig, men även det är osäkert. En alternativ tolkning är att hus 12 består av flera mindre byggnader, som varit placerade mellan bergshällarna. Förekomsten av AIV-gods pekar mot att byggnaden varit i bruk under 1000-talets andra hälft.

Hus 13

- **Hustyp:** Stacklada
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 3,4 x 2,8 meter
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Förråd

Byggnaden bestod av fyra hörnstolpar och typen tolkas i regel som förråds-hus. Utifrån byggnadens placering skulle hus 13 kunna vara samtida med hus 11, men storleken indikerar en något senare datering.

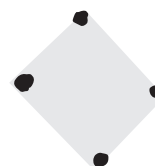
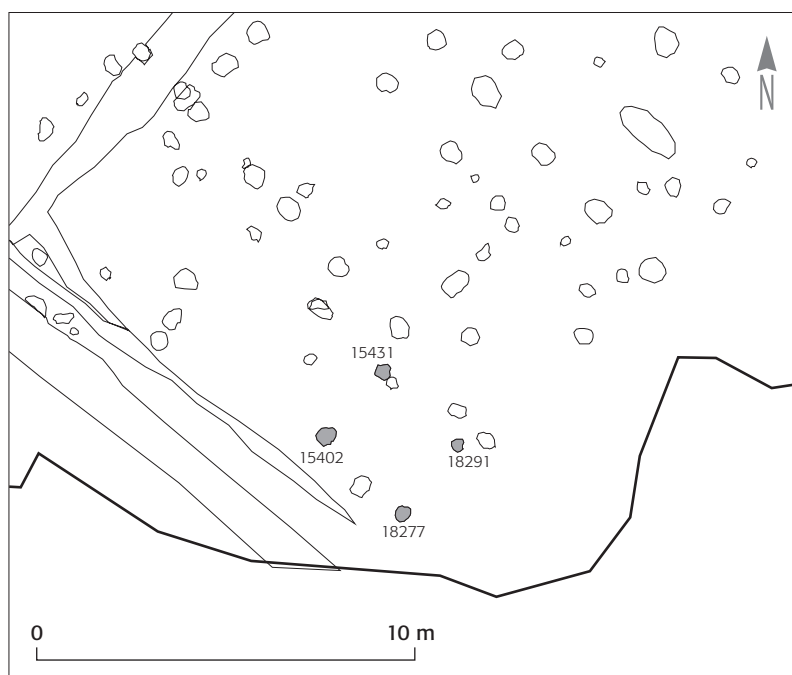

Fig 30. Hus 13, en stacklada. Skala 1:200.

Hus 14

- **Hustyp:** Mindre, enskeppig stolpburen byggnad med tre parvis ställda väggstolpar.
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 8 x 4 meter
- **Riktning:** NO-SV
- **Datering:** Tidig medeltid
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Ekonomi

Strax sydöst om hus 6 påträffades spår efter en mindre byggnad som tolkades vara enskeppig. I Halland är enstaka hus av denna typ daterade till sen vikingatid, medan merparten ligger inom perioden 1100–1200-tal. Tolkningen av hus 14 får betraktas som osäker.

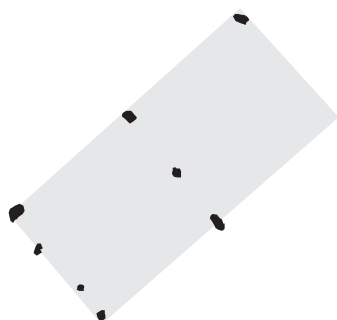
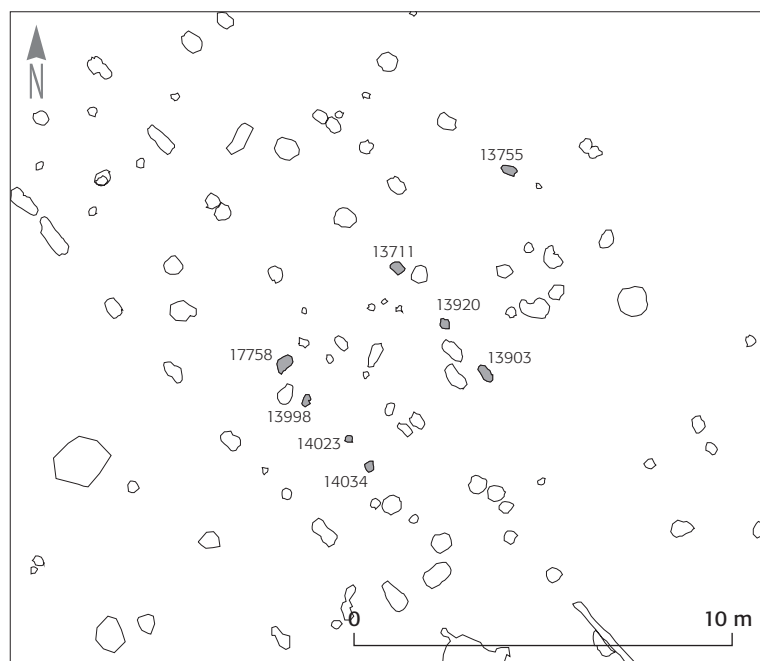

Fig 31. Spår efter en trolig enskeppig byggnad (Hus 14), som varit försedd med tre parvis ställda väggstolpar. Skala 1:200

Hus 15

- **Hustyp:** Stacklada.
- **Väggkonstruktion:** Stolpar.
- **Dimensioner:** 5 x 2,55 meter.
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid.
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur.
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Förråd.

Byggnaden bestod av fyra hörnstolpar och tolkas som förrådshus. Utifrån byggnadens placering skulle hus 15 kunna vara samtida med hus 7.

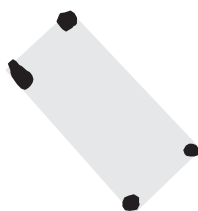
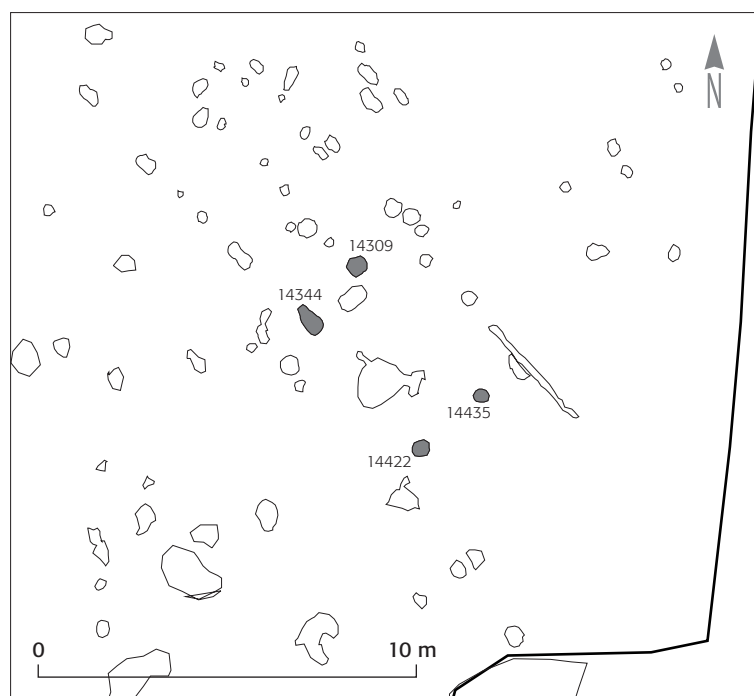

Fig 32. Hus 15, en stacklada. Skala 1:200.

Hus 16

- **Hustyp:** Mindre, enskeppig stolpburen byggnad
- **Väggkonstruktion:** Stolpar, smal väggränna
- **Dimensioner:** 10- x 5,5 meter
- **Riktning:** NO-SV
- **Datering:** Tidig–högmåldtid
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Ekonomi?

Sydöst om hus 7 påträffades en 5,5 meter lång byggnad med okänd längd. Är byggnaden inte längre än de 10 meter som dokumenterades inom undersökningsytan, tillhör den troligen spår efter en mindre enskeppig byggnad. Byggnadstypen har påträffats i södra och mellersta Halland. Längden varierar mellan 5-11 meter och bredden 2,5-5 meter. Flertalet av byggnaderna har 4-6 parvis ställda väggstolpar, med visst inslag av stolpomsättningar. Två byggnader har tolkats som smedjor medan övriga hus är tolkade som förråd eller mindre bostäder. En tendens är att de yngsta byggnaderna är något större, med en bredd på cirka fem meter. Enstaka hus är daterade till sen vikingatid, medan merparten ligger inom perioden 1100-1200-tal.

Hus 16 tolkas som mindre ekonomibyggnad, med en datering till perioden 1050-1150. Eventuellt har byggnaden en vidare sträckning, utanför undersökningsområdet och är då sannolikt ett hus med liknande dimensioner som hus 9 och 12.

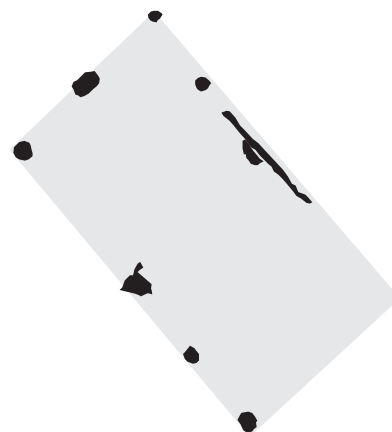
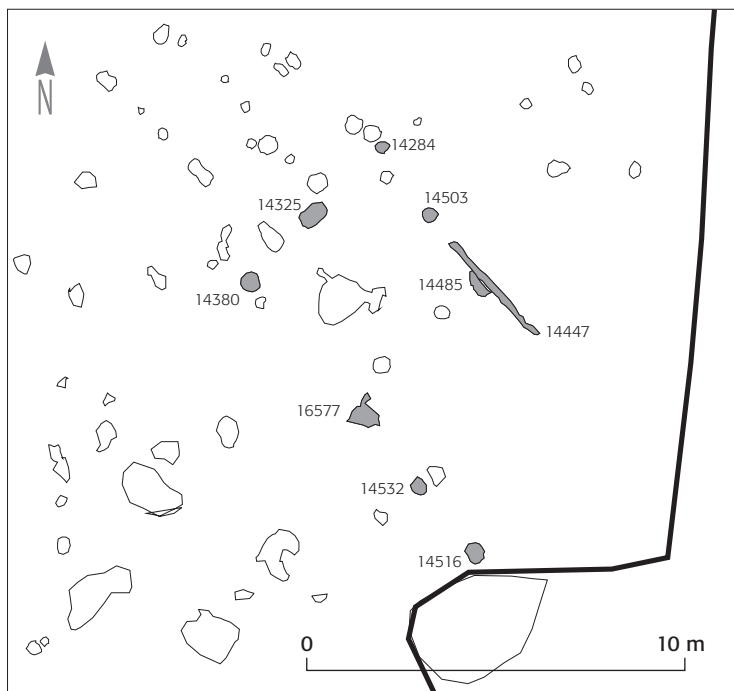
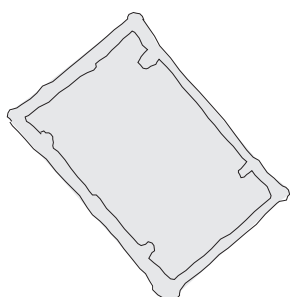
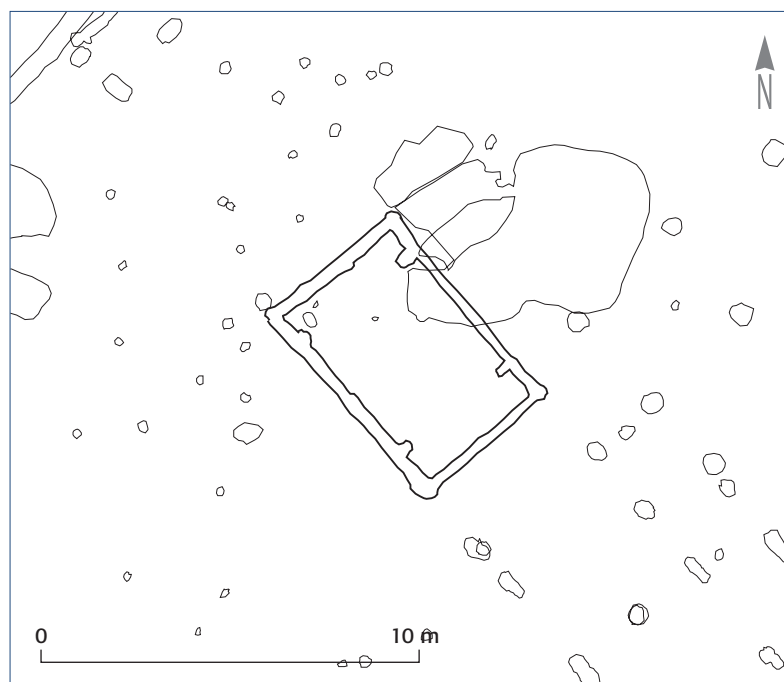

Fig 33. Hus 16. Skala 1:200.

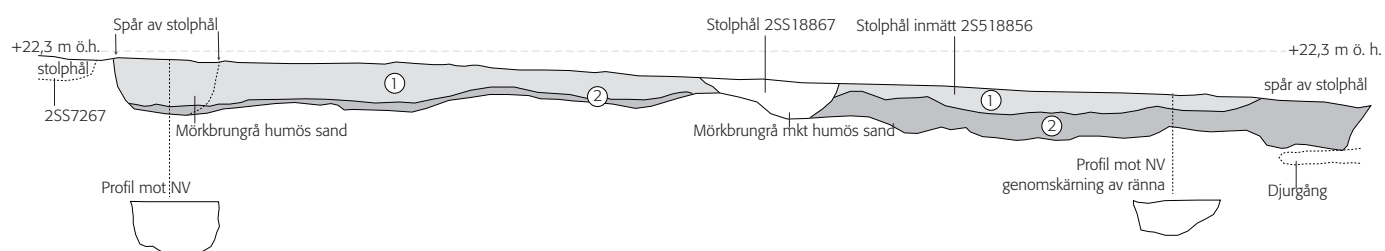
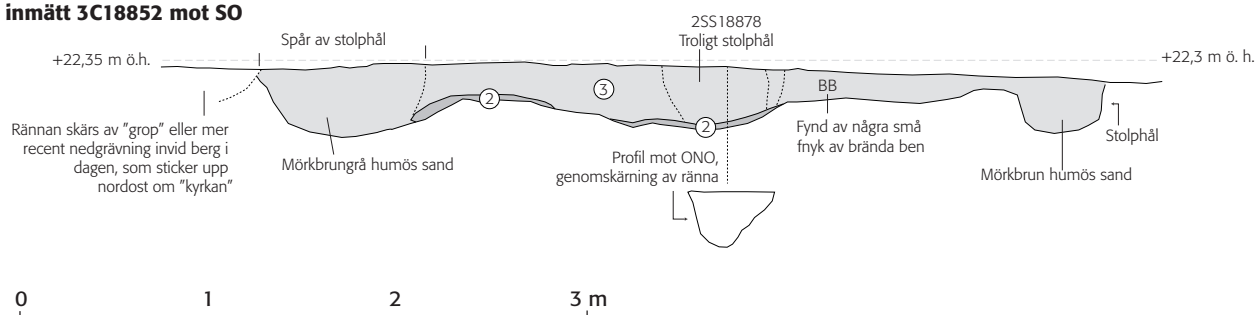
Hus 17

- **Hustyp:** Hus med väggrännor.
- **Väggkonstruktion:** Ränna, stolpar.
- **Dimensioner:** 6,5 x 4,4 meter.
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid.
- **Dateringsmetod:** ¹⁴C, hustypologi, struktur, fynd.
- **Fynd:** Östersjökeramik, metallföremål.
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Ekonomi?

I anslutning till hus 7 påträffades en 6,5x4 meter stor byggnad som saknar direkta paralleller i sydsandinaviskt material från landsbygden. Byggnadslämningen bestod av väggrännor med tydliga stolphål i byggnadens fyra hörn, vilket pekar på att det rör sig om en resvirkes- eller skiftesverkskonstruktion.

Fig 34. Hus 17, Byggnadslämning bestående av väggrännor, samt fyra grunda nedgrävningar längs långsidornas insida. Skala 1:200.

Profil inmätt 3C18847 mot ONO**Profil inmätt 3C18852 mot SO**

Fig 35. Sektionsritning av väggränna från hus 17. Fyllning: 1: Mörkgrå lite smågrusig flammig humös sand.
2: Mörk svartbrungrå lätt torvig humös sand. 3: Mörkbrungrå lite smågrusig flammig humös sand. Skala 1:40.

Fig 36. Hus 17, mot nordväst. Foto: Pär Connelid.

Även vid utgrävningen av rännorna, hittades mörkerfärgningar, som kan vara spår efter ytterligare stolphål (se fig 35, sektionsritning). I den sydöstra hörnet av väggränna SR9360 (troligtvis i stolphål) påträffades östersjökeramik.

Det som gör byggnaden speciell är de fyra markeringarna längs med långsidornas insida, som sannolikt är nedgrävningar för stolphål eller liknande. Nedgrävningarna är grundare än själva väggrännan, vilket talar emot att de skulle innehållit stolpar som burit taket. Placeringen längs med insidan gör att de troligen varit synliga. Kanske är de fundament till valvkonstruktioner, och byggnaden skulle förslagsvis kunna vara ett litet gårdskapell. Dock finns det inga fynd som pekar i den riktningen. Mer sannolikt är att nedgrävningarna markerar var mellanväggar varit placerade, och då delat in byggnaden i tre rum. Exempel på mindre träbyggnader med smala rumsindelningar och grävda rännor finns från tidigmedeltida städer, exempelvis Lund och Trondheim.

När det gäller datering av hus 17 så är östersjökeramiken identisk med keramiken från hus 2, daterad inom intervallet 1050 till 1150. ¹⁴C-datering av kol från väggrännan SR9360, gav en datering till perioden 1150-1220 (1 sigma), samt 1120-1260 (2 sigma). Sammantaget verkar byggnaden varit i bruk under 1100-talet, kanske fram i tidigt 1200-tal.

Hus 18

- **Hustyp:** Mindre, enskeppig byggnad.
- **Väggkonstruktion:** Stolpar.
- **Dimensioner:** 7 x 4 meter.
- **Riktning:** NNV-SSO
- **Datering:** Tidig medeltid.
- **Dateringsmetod:** Hustypologi, struktur.
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Ekonomi.

Ytterligare ett mindre hus påträffades strax sydväst om hus 8 och 9. Byggnaden var dåligt bevarad och samtliga väggstolpar gick inte att lokalisera. Tolkeningen av byggnadens morfologi får därför betraktas som osäker. På bebyggelsestrukturella grunder, bör den vara samtida med hus 3 eller 10, och dateras till tidig medeltid.

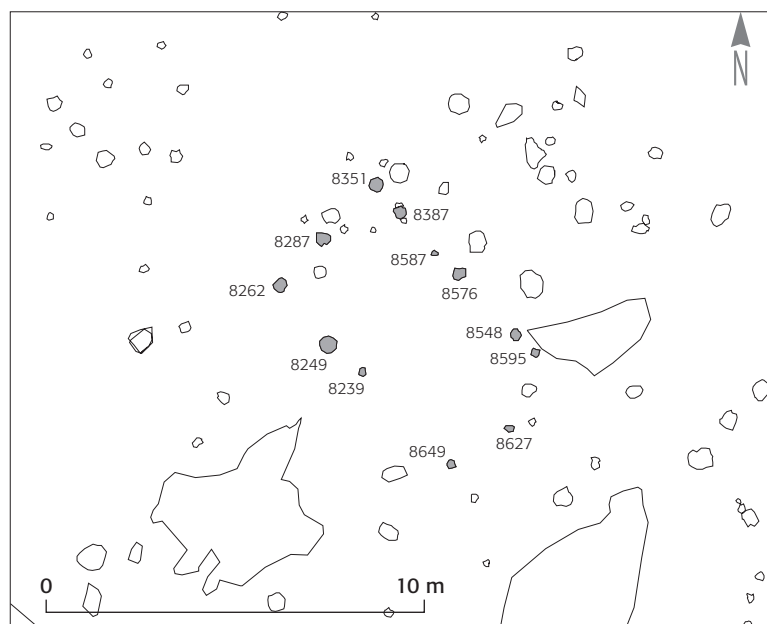
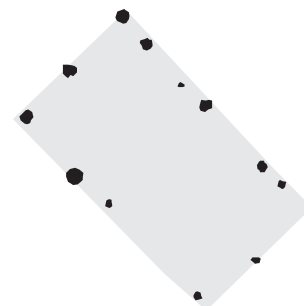

Fig 37. Hus 18, byggnad med osäker morfologi. Skala 1:200.

Hus 19

- **Hustyp:** Treskeppig stolpburen byggnad med konvex huskropp
- **Väggkonstruktion:** Stolpar
- **Dimensioner:** 16? x 6? meter
- **Riktning:** NNO-SSV
- **Antal ingångar:** -
- **Antal bockpar:** 3
- **Bockbredd från V:** 1,2 meter, ?, 1,2 meter

- **Bockspann från V:** 4,3 meter, 5,2 meter
- **Datering:** Yngre romersk järnålder–Folkvandrings-tid?
- **Dateringsmetod:** Hustypologi
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga värden
- **Funktion:** Bostadshus

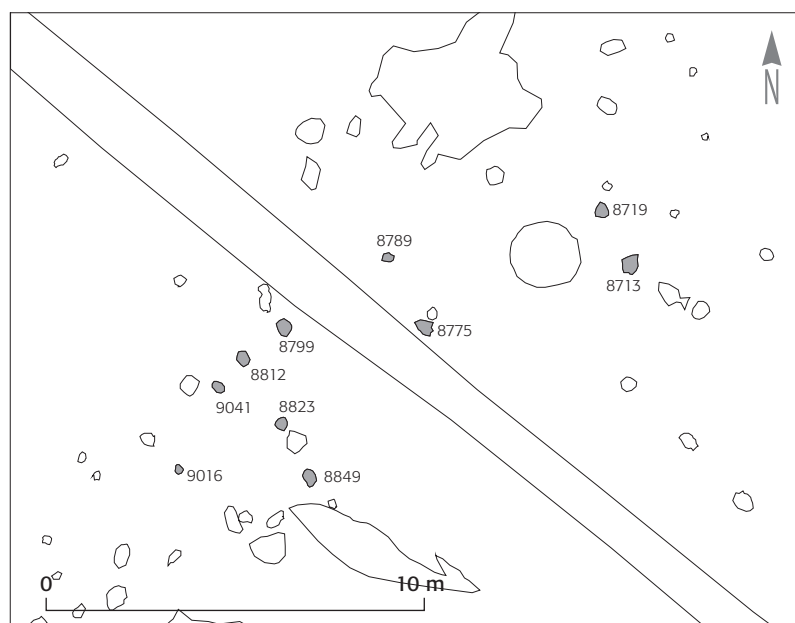
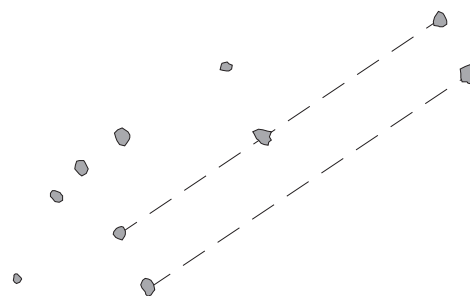

Fig 38. Hus 19, treskeppig byggnad med konvex huskropp. Skala 1:200.

Denna treskeppiga byggnad hittades efter fältarbetet, och får betraktas som en skrivbordsprodukt. Dock är det mycket som talar för att det rör sig om en treskeppig byggnad från mellersta järnåldern. Flera keramikfynd och ^{14}C -dateringar från denna period finns inom undersökningsområdet. Troligen har spåret från den södra av de mellersta takbärande stolparna förstörts i samband med grävande av dike SR 16029.

Hus 20

- **Hustyp:** Stacklada.
- **Väggkonstruktion:** Stolpar.
- **Dimensioner:** 2,9 x 1,45 meter.
- **Riktning:** NV-SO
- **Datering:** Folkvandringstid-Vendeltid?
- **Dateringsmetod:** Struktur.
- **Fynd:** -
- **Makro:** -
- **Markkemi:** Allmänt låga fosfatvärden.
- **Funktion:** Förråd.

Vid den västra gaveln på hus 1 påträffades fyra stolpar som betraktades som hörnstolpar i en stacklada. På strukturella grunder är den troligen samtida med hus 1.

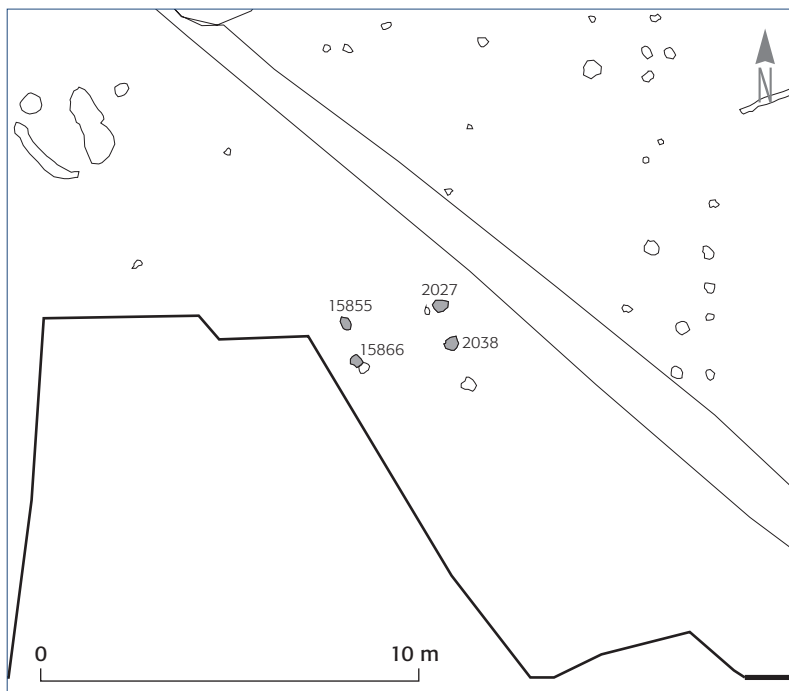

Fig 39. Hus 20, en stacklada. Skala 1:200.

Fynden

Fynden bestod av 21 fyndposter från förundersökningen respektive 76 från slutundersökningen. Samtliga keramikskärvor registrerades av Torbjörn Brorsson, inom ramen för slutundersökningen (se vidare nedan).

Material	Vikt (i gram) SU	Vikt (i gram) FU
Ben	9,9	
Bly	10,7	52
Bränd lera	177,3	55,1
Flinta	26,1	
Järn	485,4	66,7
Keramik	1664	
Kopparleg.	12,2	
Slagg	1,2	
Övrig metall	9,1	13,1
Summa:	2395,9 gr	186,9 gr

Fig 40. Tabell över fynd från förundersökning samt slutundersökningen. Keramik från förundersökningen registrerades inom ramen för slutundersökningen. Med övrig metall avses föremål där metalltyp ej är fastställd.

Metaller

Bland metallfynden finns ett förgyllt spänne med vikingatida djurornamentik (HM 28770:11). Spännet hittades med metalldetektor, i närheten av brunnen (SG5901). Stora delar av ornamentiken var dåligt bevarad men Maria Domeij, djurornamentikforskare vid Lunds Universitet, daterar spännet till 900-talet (fig.41). Dekorstilen är Borrestil, eventuellt Jellingstil, och finns spridd över hela det skandinaviska området, men även utanför detta. Den vida spridningen anses bero på att stilen framställdes under den period då den vikingatida expansionen var som störst. Borrestilen förekommer både på utpräglat manliga (exempelvis bältesbeslag, beslag till sköldar och svärdsskidor) och utpräglat kvinnliga objekt såsom klädspännen och hängen (Wilson & Klindt-Jensen, 1966). Förgyllda föremål var knappast i var mans/kvinnas ägo, utan har en dragning åt ett övre samhällsskikt. Runda spännen är dessutom ovanliga i agrara sammanhang. De flesta har hittats i rika gravmaterial från platser med regional betydelse, och ofta med anknytning till handel (Svensson 2001). Spännet bör alltså ha burits av en kvinna av rang, som en markör för hennes ställning på gården och i byn.

Övriga metaller med CU-legering kan inte med säkerhet föras till vikinga-

tid eller äldre medeltid. Några metaller är istället från efterreformatorisk tid (HM 28770:8,10,15,17).

Fynd i bly bestod av smältor eller bleck (HM 28770:1,4,14,16).

Bland järnföremålen syns HM 28770:19, ett troligt kistbeslag som hittades i ett stolphål från hus 6. I hus 4 hittades en järnkniv samt en välbevarad nit, HM 28770:18,21. På ytan vid hus 17 hittades en navare, HM28689:56. Övriga järnfynd bestod av spik och obestämbara föremål. Av de få flintfynd som samlades in sparades ett spån samt en spånkärna, HM 28689:65,66.

Fig 41. Ett senvikingatida förgyllt spänne med djuornamentik i skala 2:1 (fotonr 2013-55-136, HM 28770:11), en välbevarad nit (fotonr 2013-55-133, HM 28770:21), samt ett troligt kistbeslag, båda återgivna i skala 1:1 (fotonr 2013-55-132, HM 28770:19). Foto: Anders Andersson.

Keramik

Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier

Inledning och frågeställningar

Vid undersökningen i Tvååker påträffades ett relativt begränsat keramikmaterial, och det totala antalet skärvor som framkom var 167 stycken och vikten uppgick till 1664 g (Fig 42). Keramiken har påträffats i olika typer av kontexter, och samtliga är relaterade till boplatsen, och några gravar har inte påträffats. Ovanligt många skärvor påträffades i stolphål, men keramik fanns även i härdar, gropar samt i rännor. Skärvorna har fördelats på sammanlagt 40 fyndposter.

Keramiken utgör ett viktigt bidrag till tolkningen och förståelsen av platsen. Den har därför varit föremål för en bearbetning som syftar till att besvara de frågor som prioriterats i undersökningsplanen. Det är bland annat att datera bebyggelsen och att sätta in materialet i ett större geografiskt perspektiv.

Keramiken har daterats till tre faser; yngre bronsålder, romersk järnålder/folkvandringstid samt tidig medeltid.

	Vikt (g)	Antal skärvor
YBÅ/ÄJÅ	1383	144
Tidig medeltid	281	23

Fig 42. Fördelning av keramik från yngre bronsålder till folkvandringstid samt tidig medeltid.

Metoder

Keramiken har registrerats i Intrasis, och följande variabler har studerats: vikt, antal skärvor, kärlform, kärldel, dekor, mynningsform, ytbehandling samt eventuell passning med andra skärvor. Magringstyp, största korn och skärvtjocklek har uppmätts på ett urval skärvor. När det har varit möjligt har en datering av skärvorna noterats.

Beroende på tidsperiod har vedertagna indelningar av keramikkärlden tillämpats. Indelningarna är i första hand baserade på mynningsformer, där det finns typologier för olika tidsperioder i norra Europa.

Kärlgodset, det vill säga leran och magringen, samt ytbehandling och dekoren är också viktiga variabler för att tidsbestämma skärvorna. Skärvtjockleken, i kombination med kärlstorlek, magringstyp samt ytbehandling har utgjort underlag för tolkning av kärldens funktion.

Keramik från yngre bronsålder till folkvandringstid

Majoriteten av keramiken från Tvååker, 144 skärvor, har daterats från yngre bronsålder till folkvandringstid (fig.42). Keramiken från perioden påträffades

i gropar, stolphål, rännor samt i flera härdar (Fig 43). Av de 144 skärvorna från perioden har 42 skärvor tillhört två kärl i grop A574 (F43).

Kärlform: De flesta av kärlen från perioden utgjordes av grövre hushållskärl med en relativt rak kärlprofil och en svagt utåtböjd eller rak mynning (Fig. 44, 46, och 47). Flera av dessa kärl var sannolikt mellan 20 och 25 cm höga. Dessutom fanns det skärvor från mindre koppar i stolphål A4438 och i härd A4122 (Fig. 44 och 45). Troligtvis var dessa koppar från slutet av romersk järnålder eller folkvandringstid. Ytterligare ett exempel på förekomst av koppar var fyndet av en hank till en kopp (F42) i härd A4122 (Fig. 2).

Kontext	Typ av kontext	Keramikdatering
10152	Stolphål	Äldre järnålder
11327	Stolphål	1000 –1200
11480	Stolphål	1000 –1200
11575	Stolphål	Järnålder
11975	Stolphål	Äldre järnålder?
12513	Stolphål	Äldre järnålder
12641	Stolphål	Förromersk järnålder
13308	Stolphål	Yngre bronsålder / Äldre järnålder
13374	Stolphål	1000 –1200
14775	Stolphål	Äldre järnålder?
18383	Stolphål	1000 –1200
2268	Härd	Yngre bronsålder / Äldre järnålder
3655	Stolphål	Yngre bronsålder / Äldre järnålder
3927	Stolphål	1000 –1200
4122	Härd	Romersk järnålder / Folkvandringstid
4185	Stolphål	1000 –1200
4399	Stolphål	Odefinierad
4438	Stolphål	Folkvandringstid
4498	Stolphål	Äldre järnålder
4654	Härd	Yngre bronsålder / Järnålder
574	Grop	Förromersk järnålder / Folkvandringstid
6780	Stolphål	Järnålder / Tidig medeltid
6944	Ränna	Förromersk järnålder
7138	Stolphål	Yngre bronsålder / Äldre järnålder
7872	Stolphål	1000 –1200
8636	Stolphål	Förhistorisk
9249	Stolphål	1000 –1200
9360	Ränna	1000 –1200
9697	Stolphål	1000 –1200

Fig 43. Datering av olika kontexter med keramik. Dateringarna har skett utifrån keramikens form, dekor och gods. Tolkningarna har helt baserats på keramikskärvorna.

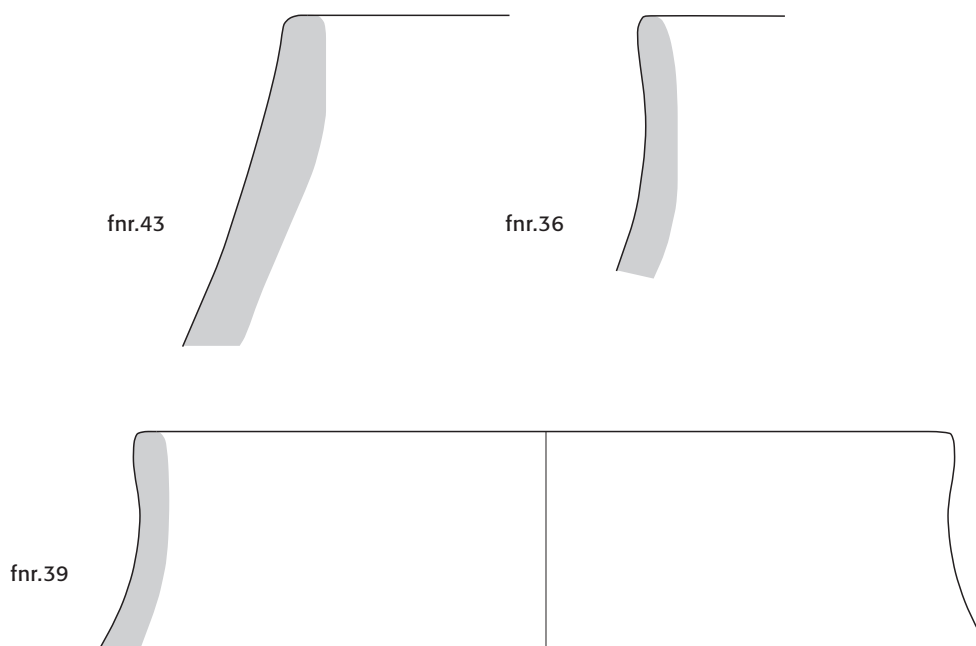

Fig 44. Keramik förromersk järnålder (fnr. 43) respektive folkvandringstid (fnr. 36, fnr. 39). Skala 1:1.

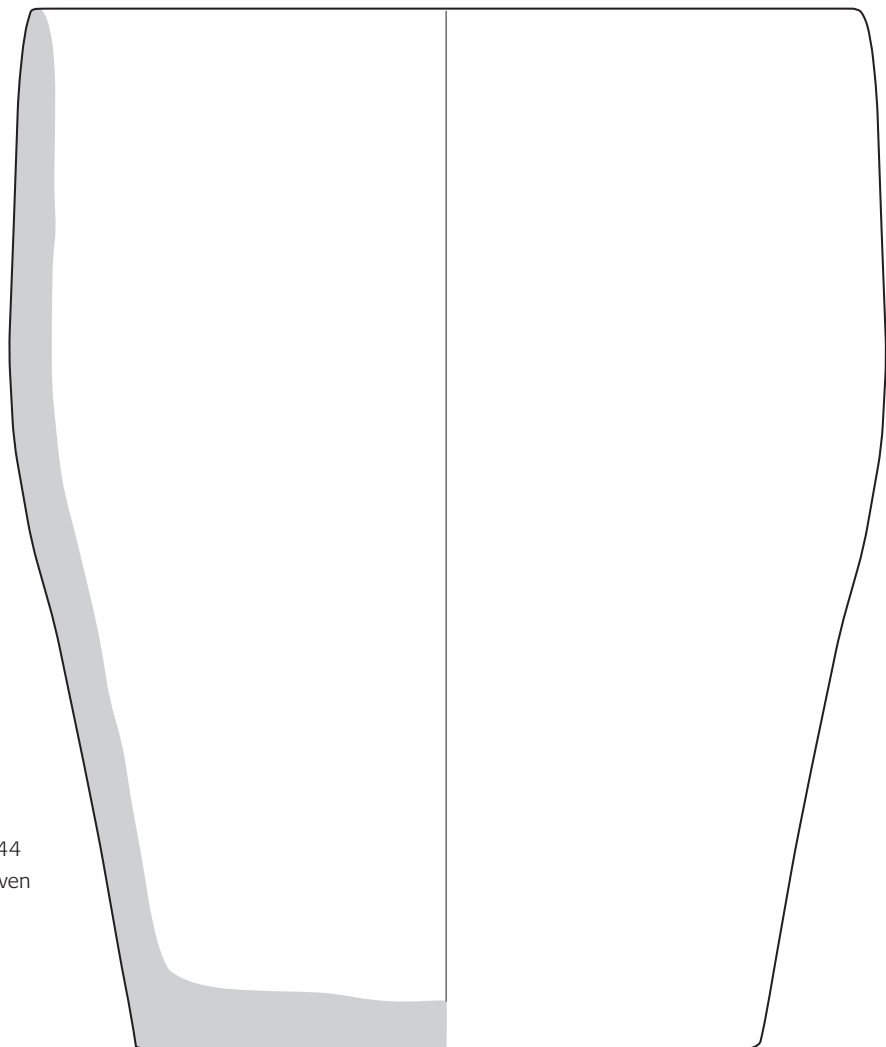
Dekor: Ornerad keramik från perioden har enbart påträffats i härd A4122. En av skärvorna (F41) hade ornerats med en grop medan två andra skärvor (F39) hade en list på kärlväggen (Fig. 45). Skärvan med gropen var glättad och den var 7 mm tjock medan skärvorna med listen var endast 4 mm och de var även polerade. Kärlgodset i skärvan med gropen utgjordes av en lera som magrats med krossad bergart medan de andra två skärvorna bestod av sandmagrade leror. De senare skärvorna är troligtvis folkvandringstida och det finns inget som motsäger att skärvan med gropdekor i samma härd är från samma tidsperiod.

Fig 45. Keramik förromersk järnålder (F43) respektive folkvandringstid (F36, F39, F42).

Kärlstorlek: Det har endast varit möjligt att rekonstruera endast ett kärl i sin helhet (Fig. 46 och 47). Kärlet påträffades i ränna A6944 och det var 27 cm högt. Utifrån att endast ett kärl varit möjligt att rekonstruera har därför skärvtjockleken använts för att belysa kärlstorlekarna. Detta kan uppfattas vara en alltför detaljerad information, men det är den enda variabeln som kan belysa hela materialets ungefärliga kärlstorlek. Skärvtjockleken har uppmätts på 17 skärvor från perioden och medelvärdet är 7,5 mm.

Skärvtjockleken varierar mellan 4 och 12 mm och den stora variationen beror dels på att kärlen haft olika funktioner och dels på kronologiska orsaker. De tunnväggiga skärvorna har tillhört koppar från slutet av romersk järnålder eller folkvandringstid och denna keramik fanns i härden A4122 och i stolphålet A4438. Under denna tid fanns det även tjockväggig keramik som kunde ha använts som både kok- och förvaringskärl men den tjockväggiga keramiken i Tvååker har delvis sannolikt haft ett äldre ursprung. Skärvorna

Fig 46. Keramikkärl från ränna A6944 från förromersk järnålder, F45 (se även Fig. 47). Skala 1:2.

i hårdarna A22868 och A4654 samt i rännorna A6944 och A9360 är sannolikt från slutet av bronsåldern eller möjligtvis från förromersk järnålder.

Utifrån det begränsade materialet som sträcker sig över flera hundra år kan man konstatera att det fanns tunnväggig finkeramik i en härd och stolphål från romersk järnålder/folkvandringstid, men det fanns även glättad normal-tjock keramik i härden och denna keramik användes som hushållskeramik.

Skärvorna som daterats till slutet av bronsålder och äldre järnålder var också medeltjocka och dessa hade sannolikt tillhört ordinära hushållskärl. Det fanns inga små eller ovanligt stora kärl i materialet från denna tid.

Kärlgods och ytbehandling: Kärlets gods, det vill säga största korn och magrings-typ varierar något i de olika anläggningarna. De flesta kärlen har framställts av leror som magrats med krossad bergart, men i två olika kontexter framkom keramik som sannolikt tillverkats av sandmagrade eller naturligt magrade leror.

Denna keramik fanns i stolphål A4438 och i härd A4122. Polering förekommer ofta på denna typ av keramik, och i Tvååker fanns polerad keramik i stolphålet A4438 och i härden A4122. Man kan inte utesluta att den polerade keramiken med sandmagring eller naturligt magrade leror deponerats avsiktligt. Den finmagrade keramiken i exempelvis stolphålen kan ha lagts ned som någon form av byggnadsoffer.

Keramik med finast gods, d.v.s. med största korn som var mindre än 1,5 mm fanns i stolphålen A4438 och A11575 samt i härd A4122. Skärvorna med största bergartskorn, som översteg 3 mm, fanns i stolphålen A3655 och i A10152, i ränna A6944 samt i grop A574. Man kan bland annat notera att det fanns en typ av keramik i stolphålen A4438 och A11575 medan det fanns en annan i stolphålen A3655 och i A10152. Det är möjligt att de olika typerna av keramik i stolphålen antingen speglar kronologi eller funktion. Samtliga kärl kan ha fungerat som byggnadsoffer, men det kan likväl vara vanligt hushållsavfall.

Man kan slutligen notera att förutom de

Fig 47. Keramikkärl (F45) från ränna A6944 från förromersk järnålder (se även Fig. 46).

få polerade skärorna var majoriteten av skärorna från Tvååker glättade. I grop A574 framkom emellertid rabbad keramik (F43) och denna keramik är troligtvis från förromersk järnålder.

Kärldelar: Det har även studerats var olika kärldelar deponerats. Det är främst mynningsskärvor och bottenar som studerats och man kan konstatera att skärorna i första hand påträffats i olika stolphål. Den enda anläggningen med skärvor från botten till mynningen påträffades i härd A4122. Skärorna i härden har troligtvis tillhört minst två kärl och det är inte något helt kärl som deponerats i härden. Det ena kärlet var ett relativt grovt hushållskärl medan det andra var en polerad kopp. I ränna A6944 fanns ett näst intill helt kärl (F45) (Fig. 46 och 47). Ett snarlikt kärl som kärlet i gropan har påträffats på gravfältet i Valtersberg vid Kungälv och graven har daterats till förromersk järnålder (Cullberg 1973; s. 149, Abb. 11).

Mynningsskärvor framkom i stolphålen A4438 och i A12641, medan botten-skärvor påträffades i stolphålen A4498 och A13308. Bottenskarvor användes ofta som byggnadsoffer under framför allt senare delen av förromersk och romersk järnålder och det är möjligt att några av skärorna från Tvååker var deponerade som ett byggnadsoffer (Carlie 2004).

Keramik från tidig medeltid

Sammanlagt har 23 skärvor klassificerats som tidigmedeltida keramik, fördelat på 20 skärvor östersjökeramik samt tre skärvor AIV-keramik. AIV-keramiken var den inhemska keramiken under perioden 700 till 1050 och den förekom sporadiskt upp till omkring 1100. Östersjökeramiken dateras från senare delen av 900-talet fram till omkring 1200 och den framställdes med rullbyggnad och formades på en kavalett. Man kan kortfatta beskriva östersjökeramiken som att kärl med inåtböjd mynning var vanligast under 1000-talet medan kärl med utåtböjt mynningsparti tillhörde främst 1100-talet. Att denna typ av keramik snabbt fick genomslag i framför allt Skåne har kopplats samman med att det initialt var slaviska hantverkare som framställde kärnen i olika byar i Skåne (Jönsson & Brorsson 2003:178). Roslund menar att inspirationen till östersjökeramiken i Halland troligen kom från centralbygderna i östra Danmark, och att det formmässigt finns likheter mellan områdena (Roslund 2001:168).

I sju stolphål och i en ränna påträffades skärvor av östersjökeramik (Fig. 43). Samtliga skärvor var glättade och det fanns både oornrade och ornerade skärvor.

I stolphålen A4188 och A7872 samt i ränna A9360 påträffades skärvor

med vågband (Fig. 48), vilket var en typisk dekortyp för just östersjökeramiken.

Mynningsskärvor påträffades i ränna A9360 tillhörandes hus 17, i stolphål A4185 tillhörandes hus 2 samt i stolphål A12461 tillhörandes hus 9 (Fig. 48 och 49). Mynningarna var raka med rundad kant och .

Mynningsskärvorna från rännan respektive stolphålen var mycket lika varandra och framför allt de från hus 17 och hus 2 skulle kunna ha tillhört samma kärl. Avståndet mellan anläggningarna var dock minst 15 m.

De tre skärvorna AIV-keramik fanns i stolphål tillhörandes hus 6 och 9 och troligtvis är dessa hus från andra hälften av 1000-talet. Samtliga skärvor var oornerade buxskärvor.

I Furudal i södra Halland påträffades även ett material med östersjökeramik (Brorsson, manus). Keramiken utgjordes av andra formtyper och östersjökeramiken i Furudal kunde främst dateras till 1100-talet. En viktig skillnad mellan

Tvååker och Furudal är godskvaliteten där keramiken från den senare lokalen var mycket grov och den tolkades därmed vara lokalt producerad, fast efter skånska förebilder. Keramiken från Tvååker var både tunnväggig och relativt fin och den kan ha producerats i exempelvis nuvarande Danmark eller i

Fig 48. Östersjökeramik från hus 2 och 17. Skärvorna kan ha tillhört samma kärl (F15, F20) (se även Fig. 49).

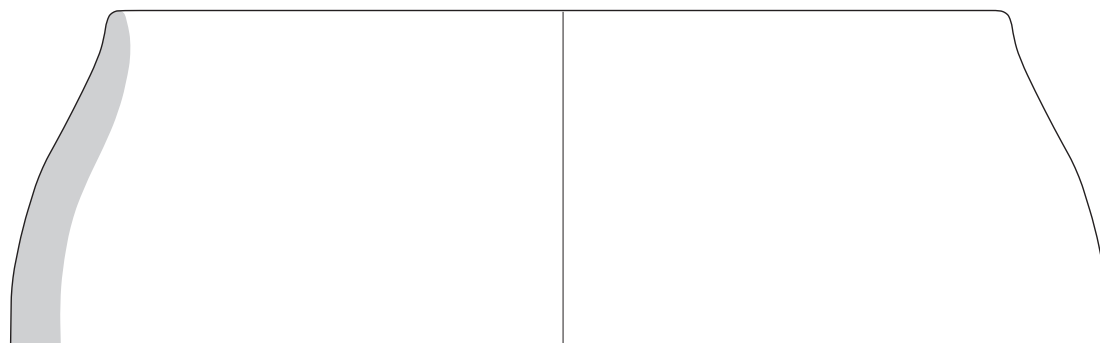

Fig 49. Östersjökeramik från Tvååker. F15 (se även Fig. 48). Skala 1:1.

Skåne. Man kan vidare notera att de av Roslund studerade materialen från Skummeslöv, Trulstorp, Ösarp, Östorp, Kärragård, Eldsberga, Hörsås samt Träslöv fanns det inga skärvor som liknade östersjökeramiken från Tvååker (Roslund 2001:Katalogbild 43, 44). Man kan även notera att det inte finns några liknande kärl i Lödöse, som dateras från omkring 1100 (Carlsson 1981).

Bränd lera

Bränd lera hittades i gropar men framför allt i stolphål från de vikingatida och medeltida huslämningarna, exempelvis i hus 2,3,4,5,6,9 och 11.

Preliminära bebyggelsefaser

Utifrån ^{14}C -dateringar, keramikfynd och byggnadslämningar kan undersökningarna vid RAÄ 88 sammanfattas i sex generella bebyggelsefaser. Fyndmässigt dominerar föremål från perioden yngre bronsålder-äldre järnålder och tidig medeltid, medan huslämningar till största del tillhör perioden sen vikingatid och tidig medeltid. Utifrån det dateringsunderlag som finns att tillgå, verkar byggnader ha olika livslängd och enstaka hus kan överleva mer än en bebyggelsefas.

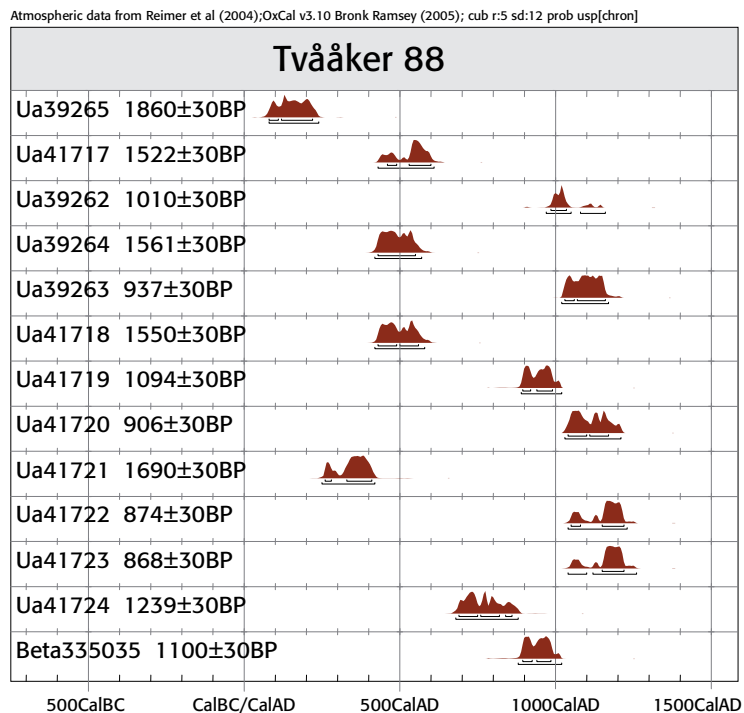

Fig 50. ^{14}C -dateringar från förundersökningen samt slutundersökningen.

Fas 1 Yngre bronsålder-förromersk järnålder

Boplatslämningarna bestod av härdar och keramik, som nästan uteslutande framkom i områdets nordvästra halva. Tre av de åtta undersökta härdarna innehöll keramik, nämligen SH 2268, 4122 och 4654. Inga byggnadslämningar gick att urskilja men kanske ska sökas i undersökningsområdets norra delar, där keramik påträffades i enstaka stolphål, såsom SS3655, 7138 och 13308.

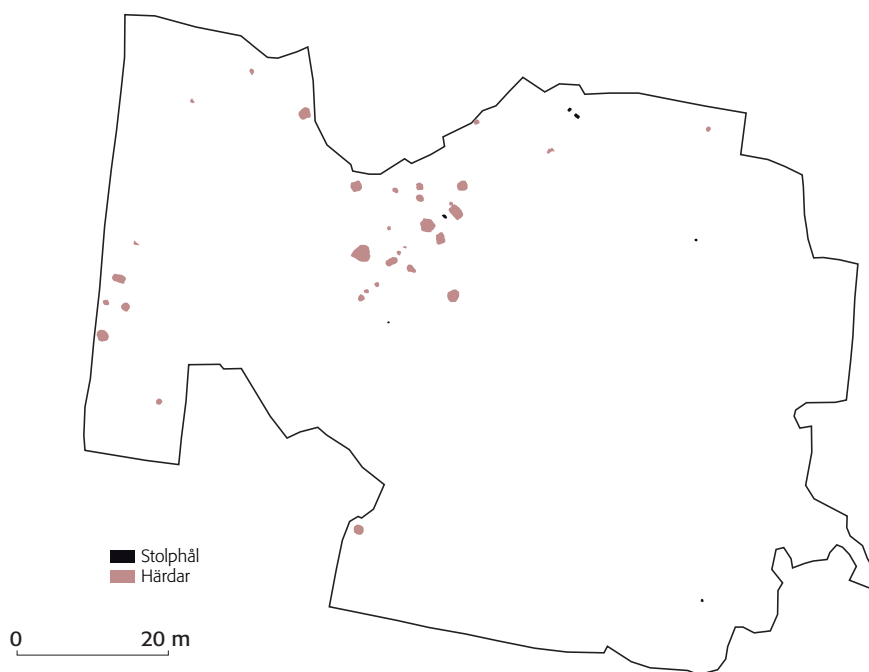

Fig 51. Fas 1 med härdar och stolphål. Skala 1:1000

Fas 2 Yngre romersk järnålder-folkvandringstid

Bebyggelselämningarna bestod av härdar och keramik från områdets norra del och i södra delen en eventuell treskeppig byggnad från perioden (hus 19).

Fas 3 Sen folkvandringstid-Vendeltid

Under fas 3 framträder en treskeppig byggnad med fyra takbärande bockpar (hus 1). En smal väggränna fanns bevarad längs den norra vägglinjen som undersöktes sektionsvis och visade där på spår efter stolphål. En ^{14}C -analys gav en datering till 530-610 AD (1 sigma). Husets storlek med en bredd på åtta meter signalerar emellertid en yngre datering, till vendeltid eller eventuellt äldre vikingatid. Generell hustypologi och ^{14}C -dateringar överensstämmer alltså inte helt, men en rimlig och godtagbar datering bör ligga i vendeltid. Andra

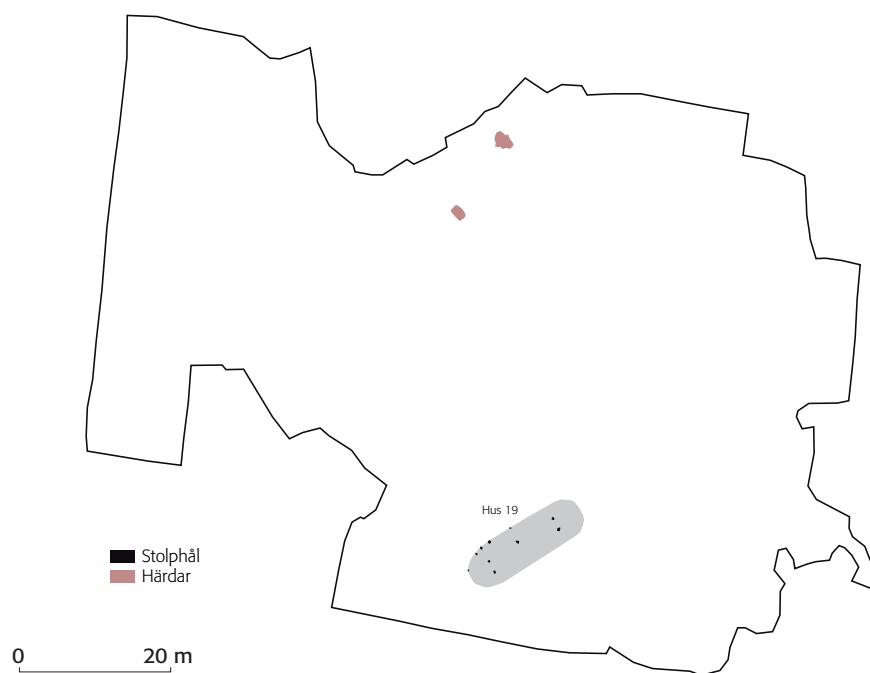

Fig 52. Fas 2 med härdar samt stolphål från hus 19. Skala 1:1000

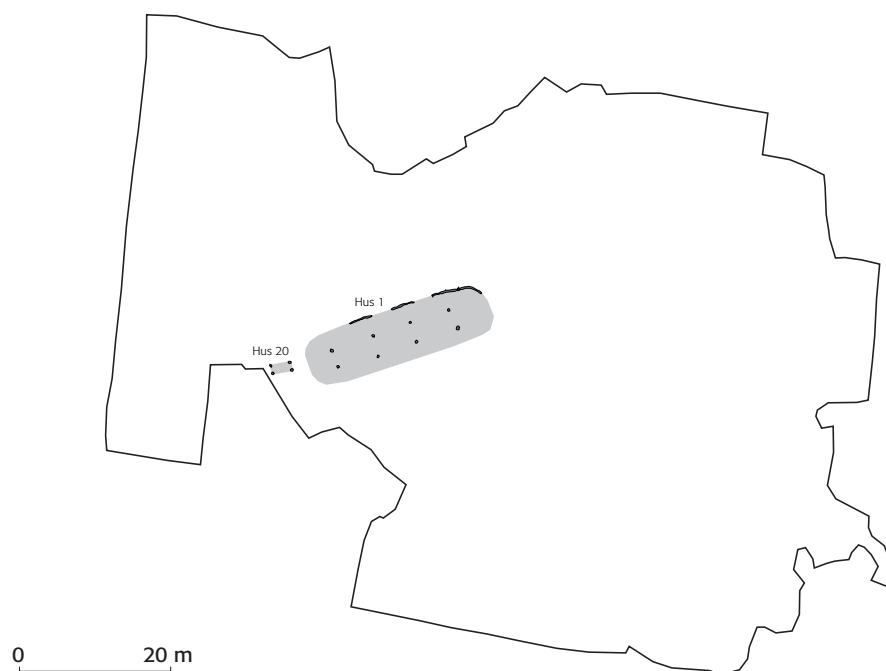
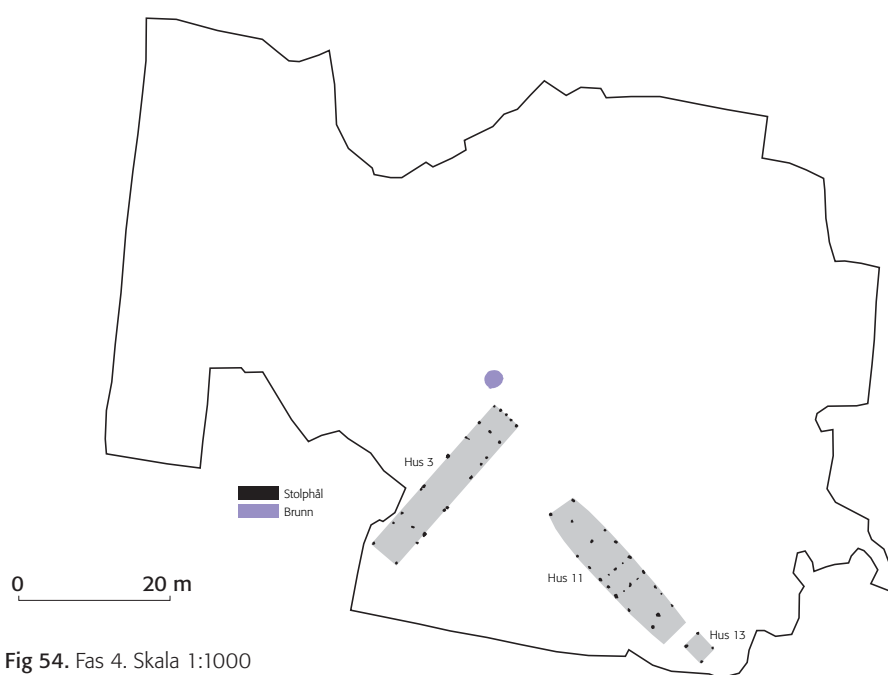

Fig 53. Fas 3 med långhus (hus 1) och en stacklada (hus 20). Skala 1:1000

halländska hus med likartat utseende har fått vendeltida dateringar. Makrofossilanalysen gav inga indikationer på byggnadens funktion. Däremot skulle höga fostfatvärden i den östra delen, med utbredning utanför byggnaden i öster, kunna indikera en stalldel. Sydväst om långhuset fanns en stacklada, hus 20, som bör vara samtidig.

Fas 4 Sen vikingatid 950-1050

Under perioden 950-1050 tas den södra och mellersta delen i anspråk för bebyggelse. Gården består av ett konvext bostadshus (hus 11), en tvåskeppig ekonomibyggnad (hus 3) samt en stacklada (hus 13). Troligen tillhör även brunnen och (eventuellt hus 4) denna fas och vidare in i medeltid. Bland fynden syns AIV-keramik samt det förgyllda klädspännet, fynd HM 28770:11.

Fas 5 Tidig medeltid 1050-1100

Under perioden 1050-1100 utökas bebyggelsen och består tillsynes av två gårdsheter, en i norr och en i södra delen av området. De enskeppiga bostadshusen gör entré, ett konvext i norr (hus 2) och ett rektangulärt i söder (hus 9). Gården i norr innehåller två mindre ekonomibyggnader (hus 4, 14) samt det längre (hus 6), som brukats både som bostad och stall/fåhus. I söder uppförs en stacklada (hus 8) och den tvåskeppiga ekonomibyggnaden (hus 3) fortlever.

Fig 55. Fas 5. Skala 1:1000

Fas 6 Tidig medeltid 1100-1200

Under 1100-talet ersätts ekonomibyggnaderna i norr av nya (hus 5, 7, 15 och 17) medan det konvexa bostadshuset (hus 2) fortsatt är i bruk. Traditionen med bostadshus kombinerat med stall/fåhus fortlever (hus 7). Hus 17, med kraftiga väggrännor, är en för landsbygden ovanlig hustyp och byggnaden har troligen varit i bruk fram i tidigt 1200-tal. I söder ersätts bostadshuset (hus 9) av en i princip identisk byggnad (hus 12) och de nya ekonomibyggnaderna är nu enskeppiga (hus 10, 18).

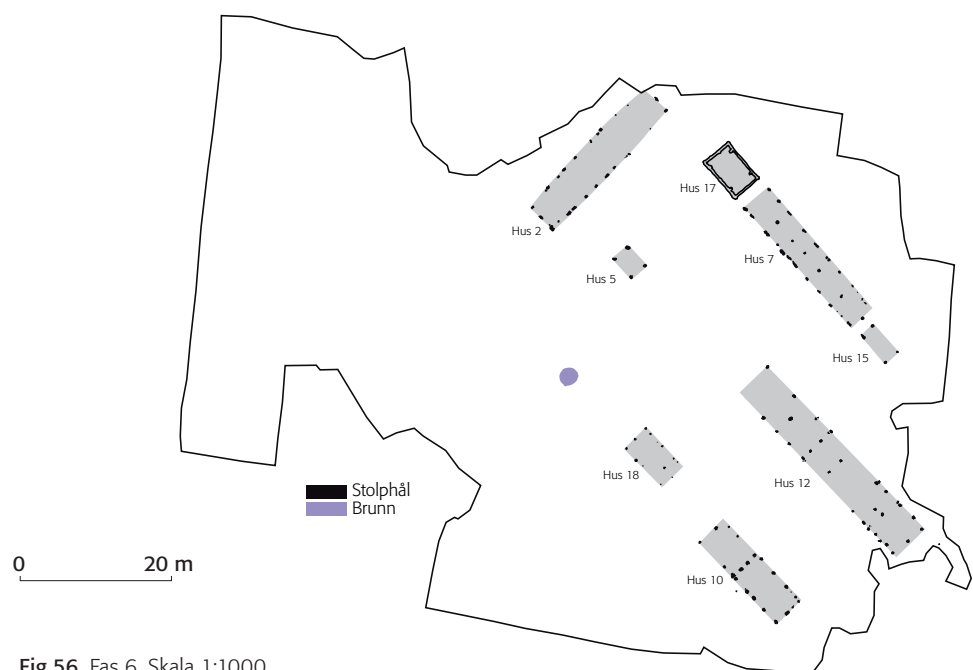

Fig 56. Fas 6. Skala 1:1000

Vidare bearbetningar

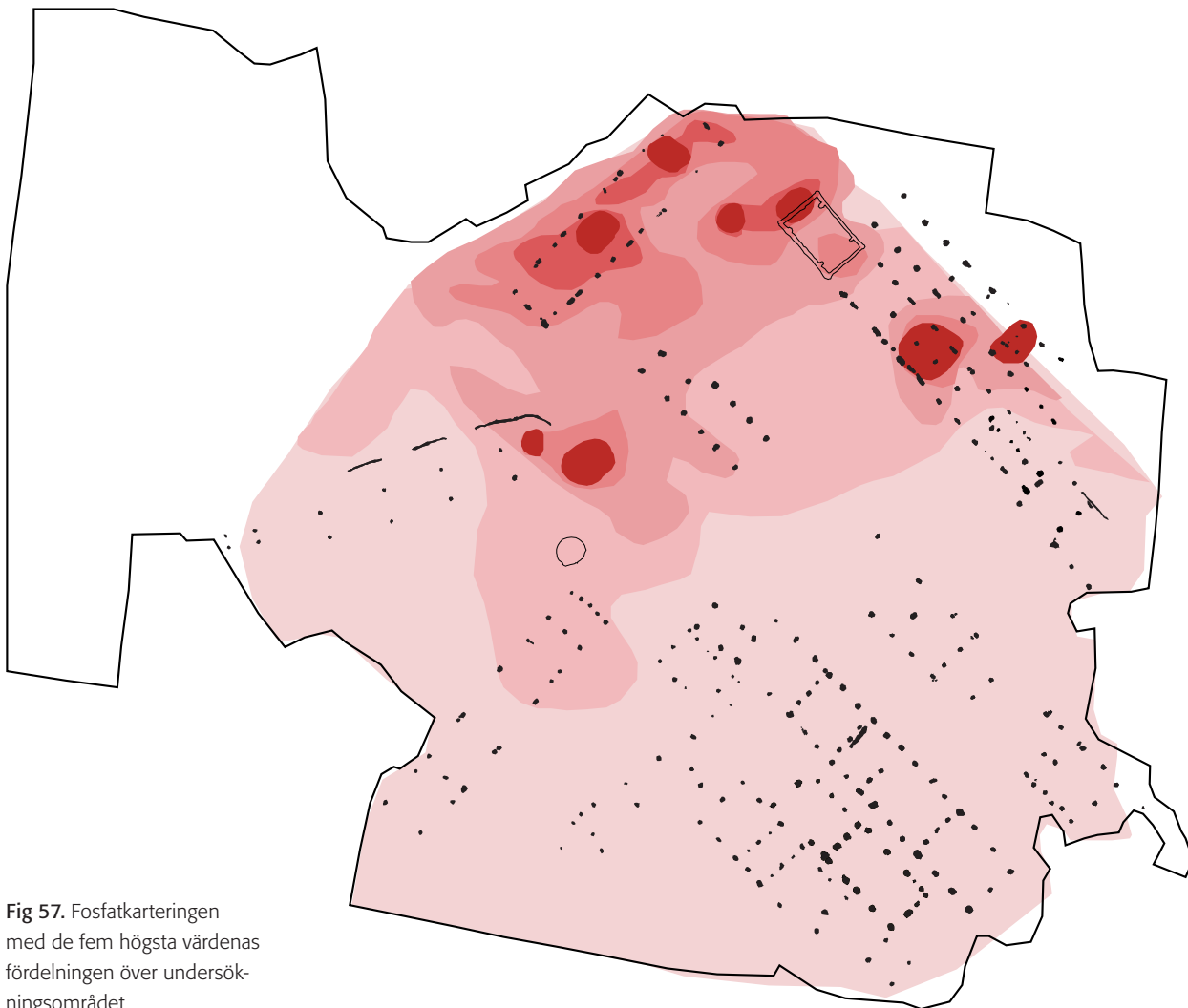
Som tidigare nämnts knyter undersökningens övergripande frågeställningar an till det forskningsprojekt (avhandlingsarbete) som bedrivs vid Kulturmiljö Halland/Lunds universitet. Frågor kring den byggda och sociala miljön under äldre medeltid behandlas därför sparsamt i nedanstående avsnitt, och behandlas mer djupgående inom ramen för avhandlingsarbetet. RAÄ 88 blir här ett viktigt bidrag, inte bara kring bebyggelsen utan även angående toftens interna struktur.

Bebyggelsens rumsliga och sociala organisation

Hur rummet utnyttjats på gårdarna går delvis att utläsa från fosfatkarteringen. Högre fosfatvärden kunde dock endast utläsas från den övre halvan av undersökningsområdet. Vad detta beror på kan ha med bevaringsförhållanden att göra, eller att det norra området kanske brukats mer intensivt. Man kan även tänka sig att norra delen varit i bruk även under brons- och järnålder i större utsträckning än i den södra delen, vilket kan ha genererat högre fosfathalter i detta område. Men mest troligt är ändå att fosfaterna tillhör aktiviteter från den medeltida bebyggelsen, och att halterna inte bevarats i samma utsträckning i det södra området. Högre fosfatvärden är helt koncentrerade till husen och visar på störst nedsmutsning kring hallbyggnaden (hus 2), stalldelar samt på gårdsplanen. Inga tydliga spår efter gödselstackar går att identifiera, förutom ett koncentrerat område mellan hus 2 och hus 17.

Utifrån den preliminära fasindelningen, framgår att bebyggelsen vid Lalatoften består av en ny/återetablering av en gård under sen vikingatid, perioden 950-1050. Likt andra halländska gårdar vid denna tid är den relativt stor, sett till byggnadsytan. Gårdstypen kan beskrivas ha öppen L-form, d v s att två byggnader är placerade i vinkel i förhållande till varandra, men är inte sammanbyggda. Till denna gård kan det förgyllda klädspännet knytas, ett föremål tillhörande en högre samhällselit med merkantil anknytning. Rimligtvis kan detta föremål mycket väl ha burits av gårdens husfru (Svensson 2001:252).

Under tidig medeltid består bebyggelsen tillsynes av två gårdsenheter, en i norr och en i södra delen av området, under perioden 1050-1150. Traditionen med L-formade gårdar fortsätter med tendenser till en mer sluten struktur, där byggnader nu ligger mer samlade kring en gårdsplan. Dispositionen av gårdens byggnader får betraktas som halvöppen, där även ekonomibyggnader är placerade i vinkel i förhållande till varandra. Det som påverkat utvecklingen mot mer slutna och sammanbyggda gårdsformer kan till stor del beror

Fig 57. Fosfatkarteringen med de fem högsta värdenas fördelningen över undersökningsområdet.

på uppsplittringar av gårdar i flera enheter, som anpassades till mindre tofter. Gårdens byggnader är ofta placerade längs eller i vinkel mot toftgränserna och påminner om stadsgårdarnas anpassning till långsmala tomter.

Raä 88 knyter därmed an till utvecklingen på andra halländska lokaler, med en strukturell förändring av bebyggelsen under loppet av 1100-talet. Byggnadsantalet ökar men framför allt verkar en uppdelning ske av bebyggelsen i flera gårdsenheter, likt en mindre byliknande struktur. För Halland och andra sydsandinaviska områden är definitionen av en gård inte entydig och tydligt avgränsad i förhållande till bybegreppet. Efter en genomgång av Hallands landsbeskrivning från år 1729 framgår att två tredjedelar av gårdarna hade mer än en brukare, från två upp till åtta stycken. Absolut vanligast var två brukare. Ur skattesynpunkt betraktades dock gården som *en* gård. Även i Danmark finns uppgifter från 1600-talet om gårdar med 3-4

brukare. Brukarna delade upp gårdens byggnader sinsemellan, eller så kunde alla ha del i samtliga gårdsbyggnader. I Nordvästra Skåne var förhållanden liknande under 1500-talet, med ett landskap av "ensamgårdar", men med flera brukare kallade gårdsmän på varje gård. Vanligast var 2-4 brukare men i de äldsta gårdarna var de ännu flera. Gården betraktades emellertid som en enda jordeboksenhet som betalade tionde, skatt och andra avgifter (Anglert 2008:133). Att flera brukare delar på en gård kan ses som en form av "skatteplanering" eller praktisk lösning i kristider, när en bonde inte kunde klara en gård ensam. Men sannolikt har det även varit en social strategi, där hushåll med gemensam släkt eller bakgrund valde att bruka en gård tillsammans.

Förekomsten av flerbrukargårdar under medeltid och äldre perioder, är svårare att belägga. Det finns dock omständigheter då flera brukare med inbördes varierande sociala relationer, kan ha samlat sina bebyggelser inom en gårdstomt. Storgårdar kan ha bestått av flera underliggande bruksenheter, lokaliserade inom en större toft. Likaså kunde en brytegård vara uppförd i direkt anslutning till en huvudgård (Myrdal & Tollin 2003). Grophusen beskrivs i de äldre landskapslagarna som separata boningshus för de egenomslösa, uppförda innanför bondens gårdsled (Hoff 1997:59). Man kan också tänka sig att gårdsfamiljer bestått av mer än ett hushåll, med exempelvis bostadshus för äldre generationer. Denna tolkning har gjorts av tidigmedeltida gårdar i England, där gårdstomter vanligen påvisat flera samtida hushåll (Astill 1988:51ff). Man får heller inte glömma att månggifte förekom i Norden före kristendomen, vilket bör ha påverkat gårdens sociala organisation (Myrdal 1999:94).

Hur miljön såg ut utanför gårdsplanen och tomtgränsen under sen vikingatid och äldre medeltid, är till största del outforskad mark. Utifrån några få halländska exempel framgår dock, att den tidigmedeltida gårdsplatsen bör ha varit omgiven av brukad jord. Ett antal arkeologiskt undersökta gårdar kan relateras till områden i historiska kartor med ägonamn som innehåller ordet "toft" eller "toftåkrar", och där åkermarken visat på hög bonitet. Toft som ägonamn i områden som ligger avsides från känd bebyggelse, kan med största sannolikhet påvisa att det funnits tidigare bebyggelse. Toft betyder nämligen även "åker, belägen invid en gård" (Dahl 1942). Frågan om toftnamnens innebörd har dock debatterats flitigt inom kulturgeografin och arkeologin, och vidare diskussioner ska inte föras här (Riddersporre 1995, Hoff 1997, Jönsson & Persson 2008).

För att belysa toftens interna struktur är dock lokalen Tvååker 88 ett intressant exempel, där bebyggelselämningarna faller inom det område med

ägonamn, som i storskifteskartan 1811 benämns "Lalatoften". Inga yngre bebyggelser är kända, varken i arkeologiskt eller historiskt material, och området ligger avsides i förhållande till de historiskt kända gårdarna. Det är därför tydligt att namnet Lalatoften i kartan är spår efter en övergiven gård, som varit i bruk under yngsta vikingatid och äldre medeltid.

I byarna hade toften en särställning och utelämnades vanligen i samband med omskiftande av inägorna. Därför kan studier av tofternas storlek och form ge information om förhållanden som rådde före kartornas tid (Jönsson & Persson 2008). Connelid & Maschers undersökningar av halländska byar visar också att gränsmarkeringar i kartorna ofta går tillbaka på äldre strukturer, där exempelvis åkertegars gränsdiken "återbrukats" fram i modern tid (Mascher & Connelid 2004). Studerar man ägonamnen på åkertegarna vid Lalatoften, framgår att det funnits ett centralt område benämnt "Lalatofta", bildandes en långsmal toft. Detta bör motsvara det som i de äldre landskapslagarna kallades hustoften. Det är också här som den äldsta bebyggelsen från sent 900-tal påträffades. Runt hustoften består ägonamnen av toftåkersnamn som "Lalatofts åker", "Lalatofts store åker", samt "Lalatofts åkerfallet". På ett pedagogiskt vis finns denna information bevarad i kartmaterialet, som visar hur gårdens byggnader legat centralt på toften och omgivits av åkermark. Denna odlade mark kan inte tolkas på annat vis, än att den motsvarar Lars gårds brukade jord, som legat inom toften.

Bebyggelsens orientering i nordväst-sydöstlig riktning var anpassad efter gränsmarkerande diken, som på stratigrafisk väg tolkades vara samtida. Nordväst och sydöst om bebyggelsen hittades dessutom smala diken, som bör vara spår efter en samtida indelning av den brukade jorden. Intressant är att även kartans parcellindelningar från tidigt 1800-tal har en likartad sträckning. Gränsernas orientering har alltså levt kvar vid senare omskiftningar av byns åkermark, efter att toften övergivits under medeltid.

Stämmer tolkningen att ägonamnet Lalatofta motsvarar utbredningen av gårdens byggyta, det vill säga hustoften, har den varit långsmal, rektangulär till formen och cirka 3700 m² stor. Det övriga området med toftåkrar var cirka 15500 m² stort och om de ingått i toftområdet har vi en gård, som varit närmre 2 hektar stor. Detta skulle stämma med Hoff's analys, att de vikingatida och tidigmedeltida tofterna var betydligt större än senare tiders omreglerade tofter. De förra hade ofta en storlek på mellan 1 och 2,5 ha (Hoff 1997:121). Arkeologiska undersökningar visar också på stora tofter från samma period exempelvis i Vorbasse på Jylland på 2-2,5 ha, Naffentorp utanför Malmö på 3 ha, Østergård på Jylland 6,15 ha (Hoff 1997, Olsson m.fl. 2005, Sørensen 2011).

Fig 58. Tegnamn från Storskifteskartan med toft- och toftåkersnamn. Den äldsta bebyggelsen från perioden 950-1050 låg inom det centrala område benämnt "Lalatofts", som omgivits av toftåkrar. Åkrarna utgjorde troligen gårdens brukade jord under sen vikingatid. Skala 1:1000.

Sammanfattning

Inför detaljplaneläggning av området Stenen i Tvååker genomförde Kulturmiljö Halland en arkeologisk förundersökning hösten 2009 (RAÄ 87 & 88), samt en slutundersökning (RAÄ 88) under våren 2010. Slutundersökningen var lokaliserad till ett område som benämndes *Lalatoften* i historiskt kartmaterial och resultatet kan sammanfattas i sex generella bebyggelsefaser.

Under fas 1, *yngre bronsålder-förromersk järnålder*, bestod boplatsslämningsarna av härdar samt fynd av keramik, som nästan uteslutande framkom i områdets nordvästra halva. Fas 2, *yngre romersk järnålder-folkvandringstid*, innehöll härdar och keramik från områdets norra del och en eventuell treskeppig byggnad i söder (Hus 19). Under fas 3, *sen folkvandringstid-vendeltid*, framträder en treskeppig byggnad med fyra takbärande bockpar (hus 1), samt en stacklada (hus 20). Under fas 4, *sen vikingatid ca. 950-1050*, tas den södra och mellersta delen i anspråk för bebyggelse. Gården består av ett konvext bostadshus (hus 11), en tvåskeppig ekonomibyggnad (hus 3) samt en stacklada (hus 13). Troligen tillhör även brunnen och (eventuellt hus 4) denna fas och vidare in i medeltid. Bland fynden syns AIV-keramik samt ett förgyllt spänne med djurornamentik.

Under fas 5, *tidig medeltid ca. 1050-1100*, utökas bebyggelsen och består av två gårdsenheter, en i norr och en i södra delen av området. De enskeppiga bostadshusen gör entré, ett konvext i norr (hus 2) och ett rektangulärt i söder (hus 9). Gården i norr innehåller två mindre ekonomibyggnader (hus 4, 14) samt det längre (hus 6), som brukats både som bostad och stall/fåhus. I söder uppförs en stacklada (hus 8) och den tvåskeppiga ekonomibyggnaden (hus 3) fortlever. Under fas 6, *tidig medeltid ca. 1100-1200*, ersätts ekonomibyggnader i norr av nya (hus 5, 7, 15, 17) medan det konvexa bostadshuset (hus 2) är fortsatt i bruk. Traditionen med bostadshus kombinerat med stall/fåhus fortlever (hus 7). Hus 17, med kraftiga väggrännor, är en för landsbygden ovanlig hustyp och byggnaden har troligen varit i bruk fram i tidigt 1200-tal. I söder ersätts bostadshuset (hus 9) av en i princip identisk byggnad (hus 12) och de nya ekonomibyggnaderna är nu enskeppiga (hus 10, 18). Under 1200-talet flyttar bebyggelsen från Lalatoften, troligen till ett av de kända gårdslägena i Övre Tvååker. ✂

Referenser

- Anglert, M. (Red.). 2008. *Landskap bortom traditionen. Historisk arkeologi i nordvästra Skåne*. Stockholm.
- Astill, G. 1988. *The Countryside of Medieval England*.
- Brorsson, T. manus. Keramiken från Furudal. Rapport. Kulturmiljö Halland.
- Callmer, J. 1991. The Process of Village formation. I: Berglund, B. E (red.) *The cultural landscape during 6000 years in southern Sweden- The Ystad Project*. Ecological bulletins 41. Köpenhamn.
- Carlie, A. 2004. *Forntida byggnadskult*. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar, Skrifter No 57. Stockholm.
- Carlie, L. 1999. *Bebyggelsens mångfald – En studie av södra Hallands järnåldersgårdar baserad på arkeologiska och historiska källor*. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°. No 29. Hallands läns museers Skriftserie No 10. Lund
- Carlsson, K. 1981. *Stratigrafi i Gamla Lödöse*. Lödöse en västsvensk medeltidsstad. Stockholm
- Connelid, P. 2009 Tvååker – en landskapshistorisk analys. Ur: *Tvååker 14:48, Tvååkers socken. Arkeologisk utredning. Kulturhistoriska rapporter nr 50*. Rio Kulturkooperativ 2009.
- Cullberg, K. 1973. *Ekehögen och Valtersberg. Zwei Gräberfelder der vorrömischen Eisenzeit in Westschweden. Katalog*. Göteborg
- Dahl, S. 1942. Skånes herrgårdar under medeltidens slut. *Svensk Geografisk Årsbok* 18. Lund.
- Fors, T. & Viking, U. 1995. Ösarp – Vikingatida och tidigmedeltida agrarbebyggelse i södra Halland. RAÄ 197, Ösarp 1:21, 2:15, Laholms lfs, Halland. Hallands Läns museer Landsantikvarien. Arkeologisk undersökning 1993. Halmstad.
- Hoff, A. 1997. *Lov og landskap: Landskapslovenes bidrag til forståelsen af landbrugs- og landskapsutviklingen i Danmark ca. 900-1250*. Aarhus.
- Håkansson, A. 2004. Sotarp, en vandrande medeltida landsby - om nyetablering av gårdar i mellanhalländsk bybildningstid. *Landskap i förändring Volym 6; Hållplatser i det förgångna. Arkeologiska rapporter från Hallands Läns museer 2004:1*.
- Håkansson, A 2009. *Storegården i Tröinge*. Tröinge 3:107, RAÄ 143, Vinbergs socken Arkeologisk förundersökning 2008. Kulturmiljö Halland. Arkivrapport.
- Håkansson, A. 2011. *Furudal. Bebyggelselämningar från järnålder och medeltid. Människan och landskapsrummets olika dimensioner*. Teknisk rapport.

- Arkeologiska rapporter från Hallands läns museer 2011:3. Halmstad
- Håkansson, A., Perneby, Å. och Wranning, P. 2004. *Söndrums kyrkby*. Arkeologisk förundersökning 2003. Halland, Söndrums socken, Söndrum 3:3, 3:7, 3:8, Bergsgård 2:3, Raä 5, Raä 98:1–2 och Raä 99. Hallands läns museum. Landsantikvarien. Halmstad
- Håkansson, A., Svensson, M., Wranning, P. 2006. *Människan och landskapsrummets olika dimensioner – fysiska, kronologiska och mentala*. Arkeologiskt projektprogram och undersökningsplaner inför omläggning av Väg 117 på sträckan Skogaby – Daggarp, Laholms kommun, Halland. Kulturmiljö Halland. Arkivrapport. Halmstad.
- Johansson, Thomas. 2009. *Tvååker 14:48, Tvååkers socken. Arkeologisk utredning. Kulturhistoriska rapporter nr 50*. Rio Kulturkooperativ 2009.
- Jönsson, L. & Brorsson, T. Oxie i sydvästra Skåne. En plats med centrala funktioner. I: Anglert, M. & Thomasson, J. (red.). *Landskapsarkeologi och tidig medeltid*. Uppåkrastudier nr 8. Lund, s. 145–224
- Jönsson, L & Persson, L. 2008. *Det organiserade landskapet. Öresundsförbindelsen och arkeologin*. Malmöfynd nr. 13. Malmö Kulturmiljö.
- Larsson, S. 2004. Om stratigrafiska metoder vid stadsarkeologiska undersökningar. *Aktuella metodfrågor* (red. Marianne Lönn). Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Stockholm
- Lundqvist, L & Schaller, E. (Red.) 1998. *Med kunglig utsikt. Varla under järnålder och tidig medeltid. Arkeologiska undersökningar 1988–1993, RAÄ 6 och 173, Tölö sn, Kungsbacka kommun, Halland*. RAÄ. Arkeologiska resultat. UV Väst Rapport 1997:26. Kungsbacka
- Lundqvist, L. 2003. Slöinge 1992 - 1996. Undersökningar av en boplats från yngre järnålder. *Slöingeprojektet 2 GOTARC: Arkeologiska skrifter, No 42*.
- Mascher, C. & Connelid, P. 2004. Bygden, järnet och klostergodset i Tvååker och Sibbarp. En landskapshistorisk infallsvinkel på den tidigmedeltida järnproduktionen och klosterdonationen av jord i Tvååker och Sibbarp socknar, Halland. *Hikuin 31*.
- Myrdal, J. 1999. Jordbruket under feodalismen : 1000–1700. Serie: Det svenska jordbrukets historia (Myrdal, Janken (red.)).
- Myrdal, J. & Tollin, C. 2003. Brytar och tidigmedeltida huvudgårdar. In: Lindqvist, T. & Myrdal, J. (red). *Trälar*. Ofria i agrarsamhället från vikingatid till medeltid. Stockholm.
- Nicklasson, P. 2001. *Strävsamma bönder och sturska stormän. Stafsinge och Halland från bronsålder till medeltid*. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°. No 35. Lund

- Olsson, M., Ingwald, J. & Paulsson-Holmberg, T. 2005. *Öresundsförbindelsen. Naffentorp 5A : rapport över arkeologisk slutundersökning*. Malmö kulturmiljö. Malmö
- Riddersporre, M. 1995 *Bymarker i backspegel. Odlingslandskapet före kartornas tid*. Meddelande från Lunds Universitets Geografiska Institution, nr 124. Lund.
- Roslund, M. 2001. *Gäster i huset. Kulturell överföring mellan slaver och skandinaver 900 till 1300*. Vetenskaps societeten i Lund. Lund.
- Sahlgren, J. 1948. *Ortnamnen i Hallands län*. Lund
- Skov, H. 1994. Hustyper i vikingatid og tidlig middelalder. Udviklingen af hustyper i det gammeldanske område fra ca. 800–1200 e.Kr. *Hikuin* 21. Moesgård.
- Svensson, M. 2001 Gyllene bronser – en komparativ kontextuell analys av Uppåkras vikingatida förgyllda bronsmycken. *Uppåkra – centrum och sammanhang, Uppåkrastudier 3, Acta Archaeologica Lundensis, Series in 8°, No. 34*. Lund.
- Sørensen, A.B. 2011. *Østergård: vikingetid & middelalder*. Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev. Haderslev
- Tesch, S. 1992. House, farm, and village in the Köpinge area from the early Neolithic to Early Middle Ages. I: Larsson, L. Callmer, J and Stjernquist, B. (red.) *The Archaeology of the cultural landscape. Field work and Research in a South Swedish rural region*. Acta Archaeologica Lundensia. Series 4°. No 19. Lund.
- Thomasson, J. 2005. Bybildningen och bönderna. Mats Mogren (red.). Skånska spår - arkeologi längs västkustbanan. *Byarnas bönder. Medeltida samhällsförändring i Skåne*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Lund.
- Wilson, D. & Klindt-Jensen, O. 1966. *Viking Art*. London
- Wranning, P. 2004. Gården på höjden – en analys av gårdsstruktur, ekonomi och omlandsutnyttjande vid en bosättning på Skrea Backe under yngre romersk järnålder-folkvandringstid, med jämförande utblickar utmed västkusten. I: Carlie, L., Ryberg, E., Streiffert, J., Wranning, P. (Red.). *Hållplatser i det förgångna. Landskap i förändring. Volym 6, s. 151-188*. Riksantikvarieämbetet/Landsantikvarien. Halmstad.
- Wranning, P. 2011. *Vikingatida och tidigmedeltida gårdslämningar i Söndrums kyrkby*. Arkeologiska rapporter från Hallands läns museer 2010:3. Halland, Söndrums socken, Söndrum 3:8, RAÄ 98. Halmstad.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-10309-09 ,431-710-10.
Kulturmiljö Hallands dnr	2008-466
Uppdragsgivare	Varbergs kommun
Utförandetid	2009-10-13–2009-10-23 samt 2010-05-24–2010-06-24
Personal	Anders Håkansson (fältarbetsledare), Mats Nilsson, Linn Nordvall, Carl Persson, Stina Tegnhed, Per Wranning.
Fastighet	Tvååker 14:48.
RAÄ-nummer	Tvååker 87, 88.
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM.
Höjdsystem	RH 2000.
Undersökt yta	1460 löpmeter sökschakt(FU), 5870 m ²
Dokumentation	Samtliga schakt och anläggningar är inmätta digitalt inom ramen för Intrasis Version 2.1 (Tvååker2008446F, Tvååker 2008446S). Foton har nummer 2013-55 och ritningar har HMAK 4406 (fu) och HMAK 4407 (su). Allt arkiv material förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv.
Fynd	I väntan på fyndfördelning har fynden tilldelats accessionsnummer HM28689 (SU), HM28770 (FU).
Datering	Bronsålder, äldre järnålder, folkvandringstid, vikingatid, tidig medeltid.

Fig 59. Grävpersonal från vänster: Linn Nordvall, Mats Nilsson, Anders Håkansson, Carl Persson, Stina Tegnhed och en liggande Per Wranning. (fotonr 2013-55-69).

BILAGOR

Bilaga 1

Anläggningslista

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
4001	Stolphål															
4009	Stolphål															
4019	Stolphål															
4028	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,3	0,26	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	2	1	6
4037	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,32	0,32	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	2	1	6
4048	Stolphål															
4059	Grop															
4073	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,4	0,4	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		1	12
4085	Stolphål															
4096	Stolphål															
4106	Grop															
4122	Hård															
4176	Stolphål															
4185	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,44	0,3	0,12	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	2	1	6
4198	Stolphål															
4208	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,84	0,38	0,13	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	2	1	2
4224	Stolphål															
4234	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,56	0,34	0,24	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	2	1	2
4250	Stolphål															
4260	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,64	0,6	0,18	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Stolphål		18	19
4276	Stolphål															
4287	Grop															
4305	Hård															
4331	Stolphål															
4341	Stolphål															
4352	Grop															
4372	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,54	0,44	0,24	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	2	1	2
4388	Stolphål															
4399	Stolphål															
4419	Stolphål															
4438	Stolphål															
4452	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,28		0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
4465	Stolphål															
4477	Stolphål															
4498	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,68	0,46	0,3	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	2	18	19
4514	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,6		0,1	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Hård		32	32

[illegible]

[illegible]

Ark obj id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltröning	Kontextröning
5704	Stolphål															
5717	Stolphål															
5728	Stolphål															
5738	Stolphål															
5748	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,26	0,22	0,11	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		1	2
5758	Stolphål															
5767	Stolphål															
5775	Stolphål															
5783	Stolphål															
5793	Stolphål															
5803	Stolphål															
5816	Stolphål															
5829	Stolphål															
5840	Stolphål															
5851	Stolphål															
5864	Stolphål															
5875	Stolphål															
5890	Stolphål															
5901	Grop															
5944	Stolphål															
5956	Stolphål															
5971	Stolphål															
5981	Stolphål															
5992	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			
6003	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,36	0,36	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	3	4	3
6015	Stolphål															
6028	Stolphål															
6038	Stolphål															
6048	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,38	0,38	0,23	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	3	4	3
6060	Stolphål															
6072	Stolphål															
6083	Stolphål															
6095	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,41	0,46	0,23	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja	Väggstolpe	3	4	3
6108	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,18	0,16	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	3	4	3
6119	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,27	0,26	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	3	4	3
6130	Stolphål															
6140	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,44	0,42	0,18	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	3	4	3
6155	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,47	0,4	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	3	4	5

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ark obj id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
10572	Stolphål															
10583	Stolphål															
10593	Stolphål															
10604	Stolphål															
10616	Stolphål															
10627	Stolphål															
10637	Stolphål															
10651	Stolphål															
10663	Stolphål															
10674	Stolphål															
10686	Stolphål															
10697	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,52	0,48	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		26	24
10713	Stolphål															
10725	Stolphål															
10733	Stolphål															
10750	Stolphål															
10761	Stolphål															
10772	Stolphål															
10784	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,4	0,4	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
10799	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,28	0,24	0,4	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		26	24
10809	Stolphål															
10819	Stolphål															
10831	Stolphål															
10842	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,15	0,15	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		26	24
10852	Stolphål															
10864	Stolphål															
10876	Stolphål															
10886	Stolphål															
10901	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,46	0,46	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		26	24
10916	Stolphål															
10926	Stolphål															
10937	Stolphål															
10948	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,25	0,25	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
10964	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			
10990	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,22	0,22	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
11002	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,58	0,58	0,12	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
11018	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,5	0,3	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
11032	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,35		0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	15	12

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
11044	Stolphål															
11054	Stolphål															
11065	Stolphål															
11079	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,57	0,7	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	12
11095	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,5	0,5	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	12
11110	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,52	0,6	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	12
11127	Stolphål															
11141	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,42	0,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	15	12
11155	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,56	0,6	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	15	12
11169	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,46	0,9	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	15	12
11183	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,69	0,76	0,26	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	5
11201	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,44	0,44	0,2	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	5
11214	Stolphål															
11226	Stolphål															
11239	Stolphål															
11248	Stolphål															
11258	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,34	0,42	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	5
11273	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,6	0,54	0,17	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	12
11292	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,65	0,64	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	12
11310	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,57	0,64	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	12
11327	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,6		0,16	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Väggstolpe	9	4	12
11343	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,49	0,36	0,6	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	9	15	17
11357	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,6	0,44	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Takbärare	9	15	17
11372	Grop	Mörk gråbrun humös sand	1,34	0,88	0,34	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Grop	9	15	17
11402	Ränna															
11444	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,5	0,44	0,6	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	15	12
11462	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,52	0,5	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	5
11480	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,5	0,5	0,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	5
11497	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,28	0,16	0,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
11509	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,2	0,16	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
11519	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			25
11531	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,49	0,28	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
11549	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			25
11562	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,37	0,37	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
11575	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,45	0,5	0,19	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	15	25
11591	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,44	0,38	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
11607	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,14	0,16	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
11618	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,6	0,44	0,25	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	22
11636	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,28	0,28	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	22
11648	Grop	Mellanmörk gråbrun humös sand	1,1	0,8	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Grop	11	10	22
11682	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,4	0,3	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	22
11699	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,24	0,24	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	22
11713	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,6	0,4	0,16	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	24
11729	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,4	0,34	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	26	27
11746	Stolphål															
11761	Stolphål															
11776	Stolphål															
11790	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,63	0,46	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
11804	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,25	0,3	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	17
11815	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,54	0,21	0,26	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
11830	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,6	0,68	0,37	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
11846	Stolphål															
11858	Stolphål															
11871	Stolphål															
11887	Stolphål															
11898	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,74	0,68	0,29	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
11914	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,41	0,42	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	17
11929	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,43	0,42	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	17
11942	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,79	0,48	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
11961	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,42	0,28	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
11975	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,45	0,44	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
11990	Stolphål															
12004	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,19	0,2	0,4	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	23

Ark obj id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
12013	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,49	0,66	0,24	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	23
12030	Stolphål															
12043	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,37	0,24	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12054	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,48	0,52	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12070	Stolphål															
12083	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,57	0,66	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	25
12100	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,3	0,3	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	22
12113	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,7	0,65	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24
12127	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,48	0,38	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	24
12130	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,34	0,28	0,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12135	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,7	0,5	0,14	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	24
12152	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,28	0,28	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24
12162	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,3	0,3	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24
12173	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,55	0,4	0,29	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	24
12188	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,24	0,24	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	22
12199	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,6	0,45	0,2	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24
12220	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,35	0,22	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24
12232	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,58	0,4	0,17	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	22
12247	Stolphål															
12264	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,15	0,14	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
12274	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,33	0,31	0,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
12287	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,37	0,38	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
12300	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,4	0,4	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12314	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,5	0,7	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12336	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,56	0,42	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	9	15	17
12352	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,57	0,42	0,12	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	9	15	17
12365	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,47	0,26	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	25
12379	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,54	0,35	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	11	10	22
12397	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,4	0,4	0,15	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24
12410	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,25	0,25	0,11	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	24

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
12422	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,55	0,5	0,19	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	25
12439	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			25
12451	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,36	0,26	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	25
12467	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,47	0,5	0,19	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12482	Stolphål	Mellannmörk gråbrun humös sand	0,72	0,4	0,2	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12499	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,43	0,28	0,22	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12513	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,65	0,46	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12529	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,55	0,5	0,24	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	10	15	23
12546	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,58	0,58	0,13	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	23
12560	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,54	0,52	0,21	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	23
12577	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,56	0,62	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	10	15	23
12593	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,8	0,6	0,14	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Väggstolpe	9	4	7
12612	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,5	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12626	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,57	0,5	0,15	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12641	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,65	0,7	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12659	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,64	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12675	Grop	Mörk gråbrun humös sand	1,89	0,8	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Grop	9	15	17
12695	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,41	0,52	0,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12706	Stolphål															
12717	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,92	0,58	0,24	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	17
12734	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,5	0,6	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12747	Stolphål															
12764	Stolphål															
12777	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,23	0,3	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	17
12787	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,6	0,52	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	9	15	17
12801	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,6	0,32	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Stolphål	9	15	17
12817	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,41	0,4	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		15	17
12829	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,53	0,36	0,13	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	9	15	17
12842	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,67	0,78	0,19	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7
12858	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,45	0,54	0,19	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	9	4	7

[illegible]

[illegible]

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
13745	Stolphål															
13755	Stolphål															
13770	Stolphål															
13780	Stolphål															
13803	Stolphål															
13814	Stolphål															
13828	Stolphål															
13850	Stolphål															
13865	Stolphål															
13890	Stolphål															
13903	Stolphål															
13920	Stolphål															
13934	Stolphål															
13953	Stolphål															
13972	Stolphål															
13989	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,16	0,14	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Käpp			14
13998	Stolphål															
14011	Stolphål															
14023	Stolphål															
14034	Stolphål															
14045	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,42	0,3	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål			14
14059	Stolphål		0,36	0,32	0,4	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe		9	14
14074	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,33	0,25	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål			14
14087	Stolphål															
14099	Stolphål															
14111	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			24
14123	Grop															
14140	Stolphål															
14156	Stolphål															
14168	Stolphål															
14181	Stolphål															
14195	Stolphål															
14213	Stolphål															
14223	Stolphål															
14236	Stolphål															
14246	Stolphål															
14256	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,4	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	7	9	8
14270	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,46	0,11	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe		9	14
14284	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			
14296	Stolphål					Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Utgår			

Ark obj id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
14309	Stolphål															
14325	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,8	0,6	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Grop		21	20
14344	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,9	0,5	0,23	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	7	9	8
14365	Stolphål															
14380	Stolphål															
14394	Stolphål															
14404	Grop															
14422	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,45	0,45	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	7	9	8
14435	Stolphål															
14447	Ränna															
14485	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,85	0,33	0,15	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	7	9	8
14503	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,46	0,4	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	7	9	8
14516	Stolphål															
14532	Stolphål															
14545	Stolphål															
14558	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,4	0,4	0,25	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14572	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,66	0,6	0,13	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14588	Grop															
14607	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,3	0,3	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14620	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,16	0,16	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14631	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,58	0,3	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14653	Stolphål															
14655	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,42	0,42	0,24	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14668	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,2	0,2	0,4	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14681	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,48	0,38	0,11	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14696	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,36	0,36	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
14710	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,4	0,4	0,13	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14724	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,53	0,36	0,17	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14739	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,54	0,4	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14755	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,13	0,13	0,3	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	12	10	11
14766	Stolphål															
14775	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,44	0,34	0,24	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
14790	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,12	0,12	0,4	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
14799	Stolphål															
14814	Ränna															
14845	Stolphål															
14861	Stolphål															
14878	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,4	0,4	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	12	10	16

[illegible]

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltning	Kontexträtning
15084	Årderspår															
15086	Årderspår															
15088	Årderspår															
15090	Årderspår															
15092	Årderspår															
15097	Årderspår															
15099	Årderspår															
15101	Årderspår															
15103	Årderspår															
15105	Årderspår															
15107	Årderspår															
15109	Årderspår															
15113	Årderspår															
15115	Årderspår															
15117	Årderspår															
15119	Årderspår															
15121	Årderspår															
15123	Årderspår															
15125	Årderspår															
15127	Årderspår															
15129	Årderspår															
15131	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,4	0,4	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15145	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,4	0,4	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
15159	Stolphål															
15175	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,4	0,4	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
15190	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,3	0,22	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15195	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,4	0,4	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
15204	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,4	0,4	0,1	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15218	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,46	0,46	0,17	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15234	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,28	0,28	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15246	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,55	0,4	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15262	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,5	0,5	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15276	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,22	0,22	0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15290	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,5	0,5	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	12	10	16
15304	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,48	0,48	0,22	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	12	10	16
15318	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,6	0,5	0,11	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15332	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,3	0,3	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15343	Stolphål	Gråbrun, något urlakad sand	0,3	0,3	0,16	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	16
15355	Stolphål	Mellanmörk gråbrun humös sand	0,4	0,4	0,17	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
17489	Sten															
17504	Sten															
17521	Sten															
17530	Sten															
17540	Sten															
17550	Sten															
17560	Sten															
17571	Sten															
17591	Sten															
17612	Sten															
17621	Sten															
17637	Sten															
17651	Sten															
17663	Sten															
17682	Sten															
17707	Sten															
17725	Sten															
17738	Sten															
17747	Sten															
17758	Sten															
17772	Sten															
17787	Stolphål	Gråbrun, något urlakad sand	0,7	0,5	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Väggstolpe	6	1	12
17811	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,5	0,5	0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	11
17826	Härd															
17861	Lager fyllning		1,8		0,2	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Härd		32	32
17881	Lager fyllning															
17919	Lager fyllning															
17943	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,22		0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
17953	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,2		0,16	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
17961	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,18		0,2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
17970	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,24		0,28	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
17980	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,22		0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
17991	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,3		0,8	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
18001	Stolphål															
18012	Stolphål															
18023	Stolphål															
18042	Stolphål	Mellanmörk grå-brun humös sand	0,57	0,88	0,24	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Takbärare	7	9	14

Ark obj Id	Typ	Huvudinnehåll	Längd	Bredd	Djup	Sot	Kol	Lera	Bränd lera	Sten	Ben	Brända ben	Tolkning	Hus	Profiltitning	Kontextritning
18063	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,44	0,41	0,16	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Takbärare	7	9	14
18078	Ränna	Mörk gråbrun humös sand	2,57	0,8	0,18	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ränna	9	15	17
18099	Grop															
18143	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,2		0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		32	32
18154	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,52	0,51	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Takbärare	7	21	20
18179	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,26	0,26	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
18190	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,24	0,24	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
18201	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,2	0,2	0,5	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
18213	Stolphål	Gråbrun torvig sand	0,4	0,4	0,14	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
18226	Ränna															
18277	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,4	0,4	0,13	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
18291	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,36	0,36	0,13	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		10	22
18305	Sten															
18311	Sten															
18318	Sten															
18324	Stolphål	Mellanomörk gråbrun humös sand	0,62	0,5	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	10	22
18329	Stolphål															
18346	Härd															
18383	Ugn	Mörk gråbrun humös sand	1,3	0,8	0,2	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Ugn		26	25
18425	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,34	0,3	0,6	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	26	27
18437	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,23	0,23	0,7	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	26	27
18447	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,52	0,4	0,12	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	26	27
18460	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,41	0,4	0,6	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål	11	15	25
18629	Stolphål															
18794	Sten															
18804	Sten															
18818	Sten															
18828	Sten															
18856	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,35		0,24	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		28	28
18867	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,74		0,2	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		28	28
18878	Stolphål	Mörk gråbrun humös sand	0,65	0,45	0,38	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Stolphål		28	28

Bilaga 2

Fyndlista förundersökning

Accessionsnr: HM 28770:1–21
Landskap: Halland
Socken: Tvååker
Fastighet: Tvååker 14:48
RAÄ-nr: 87 och 88

Förundersökningen utförd: 2009

Fyndnr	Material	Sakord	Vikt	Antal	Anmärkning
1	Bly	Smälta	6,2	1	
2	Bly	Smälta	12,3	1	
3	CU-leg	Föremål	9,2	1	rektangulärt, tunnt
4	CU-leg	Bleck	3,8	1	
5	CU-leg	Föremål	6,9	1	
6	CU-leg	Föremål	2,6	1	tunt, rektangulärt
7	Metall	Föremål	8,4	1	smälta?
8	CU-leg	Knapp	5,3	1	1500-1700-tal
9	Bly	Bleck	5,5	1	
10	Bly	knapp	8,1	1	1500-1700-tal
11	CU-leg	Spänne	3,5	1	runt, svagt skålat med flätornamentik. Förgyllning
12	Metall	Smälta	4,7	1	
13	CU-leg	Föremål	0	1	mynt?
14	Bly	Smälta	7,3	1	
15	CU-leg	Sölja	14,9	1	dubbelsölja, sko, 1600-1800-tal
16	Bly	Smälta	12,6	1	
17	CU-leg	Föremål	8,9	1	sölja? 1700-1900-tal
18	Metall	Föremål	0	1	
19	Järn	Beslag	37,8	1	kistbeslag?
20	Järn	Föremål	24	1	modern?
21	Järn	Kniv	4,9	1	

Bilaga 3

Fyndlista undersökning

Accessionsnr: HM 28689:1–76
Landskap: Halland
Socken: Tvååker
Fastighet: Tvååker 14:48
RAÄ-nr: 87 och 88

Undersökningen utförd: 2010

Fyndnr	Material	Sakord	Datering	Kärldel	Vikt	Antal	Fragmenteringsgrad	Fyndstatus	Anmärkning	Strat obj	Fyndenhet
1	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/ÄJÅ		25	1	D			7138	0
2	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/ÄJÅ		1	1	F			3655	0
3	Flinta	Avslag/avfall	Avslag		1	1				3655	0
4	Keramik	Ljust lergods	Förhist.		1	1	F			11327	0
5	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/ÄJÅ		11	2	D			2268	0
6	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/ÄJÅ		1	1	F			9360	0
7	Keramik		Östersjö 1050-1150	Mynning	4	1				12641	0
8	Keramik	Ljust lergods	AIV		9	1			Störa fältspatskorn	9249	0
9	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/ÄJÅ	Botten	14	1				13308	0
10	Bränd lera		Bränd lera		12	5	D			13308	0
11	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/ÄJÅ		33	1	D			0	18839
12	Keramik	Ljust lergods	Förhist.		1	1				8636	0
13	Keramik	Ljust lergods	YBÅ/JÅ		27	1	D		Recenta brott	4654	0
14	Keramik		JÅ		3	1				9360	18327
15	Keramik		Östersjö 1000-1200		71	5				9360	98
16	Keramik	Ljust lergods	AIV		2	1	D			11327	0
17	Keramik	Ljust lergods	ÄJÅ	Botten	1	1	F			4498	0
18	Keramik	Ljust lergods	1000-1200		31	1	D			9360	0
19	Keramik	Ljust lergods	1000-1200		54	3	D			9697	0
20	Keramik	Ljust lergods	1000-1200	Mynning	64	4	D			4185	0
21	Keramik	Ljust lergods	ÄJÅ	Buk	4	1	D			10152	0
22	Keramik	Ljust lergods	1000-1200	Buk	19	1	D			9697	0
23	Keramik	Ljust lergods	AIV	Buk	4	1	D			14775	0

Fyndnr	Material	Sakord	Datering	Kärldel	Vikt	Antal	Fragmenteringsgrad	Fyndstatus	Anmärkning	Strat obj	Fyndenhet
24	Keramik	Ljust lergods			1	1				4399	0
25	Flinta	Avslag			1	1	F			4399	0
26	Keramik	Ljust lergods	1000-1200		11	2				7872	0
27	Bränd lera	Bränd lera			4	1				7872	0
28	Keramik	Ljust lergods	JÄ/TM		3	1	D			6780	0
29	Keramik	Ljust lergods	ÄJÄ?		1	1	F			11975	0
30	Keramik	Ljust lergods	1000-1200	Buk	2	1				18383	0
31	Keramik	Ljust lergods	neo?	Buk	6	1	D		Grovkornigt	11480	0
32	Keramik	Ljust lergods	1000-1200		5	1	D			13374	0
33	Keramik	Ljust lergods	JÄ	Buk	4	1				11575	0
34	Keramik	Ljust lergods	ÄJÄ		4	2	D			12513	0
35	Keramik	Ljust lergods	1000-1200?	Buk	3	1	D			3927	0
36	Keramik	Ljust lergods	FVT Kopp	Mynning	5	1	D			4438	0
37	Keramik	Ljust lergods	ÄJÄ	Buk	225	38	D			4122	0
38	Keramik	Ljust lergods			4	1	D			4122	0
39	Keramik	Ljust lergods	FVTKopp		7	2	D			4122	0
40	Keramik	Ljust lergods	ÄJÄ	Mynning	13	4	D			4122	0
41	Keramik	Ljust lergods	ÄJÄ Grop		4	1				4122	0
42	Keramik	Ljust lergods	RJÄ/FVT	Hank	14	3				4122	0
43	Keramik	Ljust lergods	FRJÄ	Mynning/Buk	68	42	D		Två kärl	574	0
44	Flinta	Avslag			3	1				574	0
45	Keramik	Ljust lergods	FRJÄ	Mynning/Botten	904	32	D			6944	0
46	Slagg				1,2	0				7801	0
47	Järn	Föremål			77,4	0		Kastad		0	18846
48	Järn	Föremål			279	0		Kastad		0	18775
49	Järn	Föremål			89,6	0		Kastad		0	18845
50	Järn	Spik			4,7	1		Kastad		0	15853
51	Koppar	Bleck			10,2	0				0	1900
52	Metall	Föremål			2,5	0				0	1899
53	Metall	Föremål			6,6	1				0	8026
54	Koppar	Beslag			2	1				0	1898
55	Bly	föremål			10,7	1				0	1901
56	Järn	Navare			26,6	0				0	18843
57	Bränd lera				36,4	0				4693	18368
58	Bränd lera				94,5	0				18383	18772
59	Bränd lera				16,1	0				6095	0
60	Bränd lera				2,8	0				6310	0
61	Bränd lera				3	0				6284	0

Fyndnr	Material	Sakord	Datering	Kärldel	Vikt	Antal	Fragmenteringsgrad	Fyndstatus	Anmärkning	Strat obj	Fyndenhet
62	Bränd lera				8,5	0				11327	17807
63	Järn	Spik			6,3	0		Kastad		11201	15017
64	Järn	Spik			1,8	1		Kastad		11480	15014
65	Flinta	Spånkärna			18,4	1				4693	18369
66	Flinta	Spån			2,7	1				2602	17784
67	Ben	Bränt			2,2	1				18383	18774
68	Ben	Bränt			1,7	1				6663	0
69	Ben	Bränt			1,6	1				9360	18327
70	Ben	Bränt			2,5	1				5901	18838
71	Ben	Bränt			1,9	1				6095	0
72	Träkol				17	0			PK 18380		
73	Träkol				1,6	0			PK 2641	2641	0
74	Träkol				2,6	0			PK18855	2470	0
75	Träkol				38,1	0			PK18855	2737	0
76	Träkol				45,1	0			PK 18381	4654	0

Bilaga 4

Metalldetektering, förundersökning

Jonas Paulsson

Metalldetektering i Tvååker

Teknisk delrapport

Metalldetektorundersökning i samband med arkeologisk förundersökning inom Tvååker 14:48, Tvååker socken, Varbergs kommun.

Metalldetektor som användes: Modell: C-Scope CS-1220-XDP. En mycket känslig metalldetektor som med mätar- och ljudsignal registrerar magnetiska olikheter i undergrunden ner till ett största djup av ca 30 cm.

Undersökningen:

Arbetsmetod: En systematisk detektering av ploglagret genomfördes. Vid undersökningen av ploglagret negligerades utslag från järnföremål medan alla andra kontrollerades. Metallföremål som med säkerhet kunde tillföras tiden före 1700 eller med osäkerhet kunde dateras i fält markerades och mättes in. Metallföremål som med säkerhet kunde bestämmas till senare tid (d.v.s. efter 1700) tillvaratogs utan inmätning.

Utförande: Ploglagret inom den s.k. ”Lalatoften” totaldetekterades en gång. De södra delarna låg i träda och kunde inte undersökas p.g.a hög ytvegetation. Sydvästra delarna av förundersökningsområdet undersöktes enligt sökstråksprincipen med ett avstånd mellan stråken på 10 meter. I övrigt gjordes vissa mindre intuitionssökningar i anslutning till sökschakten på övriga ytor. I de upptagna schakten inom ”Lalatoften” detekterades större anläggningar och strukturer där metallutslag markerades.

Detekteringssituationen: (fysiska faktorer som kan påverka detekteringsresultatet) – Den undersökta delen av ”Lalatoften” låg i vall med en viss besvärande gräsväxt. Ploglagret innehöll inom större delen av undersökningsområdet magnetisk grus som försvårade detekteringen. Hela undersökningen utfördes vid meteorologiskt gynnsamma förhållanden.

Källkritik - Generellt omfattade detekteringen fr.a. ploglagrets/anläggningarnas övre del. De kan därför inte betraktas som totalgenomsökta.

När det gäller mer allmänna källkritiska resonemang med diskussioner kring

representativitet och hur ett framdetekterat fyndmaterial skall tolkas se: Paulsson, J. 1999
”Metalldetektering och Uppåkra. Att förhålla sig till ett detektormaterial” i ”*Fynden i
centrum*”, Hårdh, B. (red.). Acta Archaeologica Lundensia series altera in 8° N° 30. Lund.

Bilaga 5

Makrofossilanalys

Håkan Ranheden, Riksantikvarieämbetet UV-Mitt, Hägersten

Makrofossilanalyser av prov från Tvååker RAÄ 88.

PM13233	Chenopodium album (svinmålla)	xx
Hus 2	Polygonum aviculare (trampört)	xxx
	Hordeum vulgare (vanligt skalkorn)	2
PM18174	Chenopodium album (svinmålla-delvis brända)	xxxx
	Polygonum aviculare (trampört)	xxx
	Rubus idaeus (hallon)	x
	Ranunculus sceleratus (tiggarranunkel)	x
PM18371	Inga frön/frukter	
PM18372	Chenopodium album (svinmålla-delvis brända)	xxxx
Hus 2	Trifolium arvense (harklöver)	x
	Triticum sp. (ospec. vete)	1
	Cerealie sp. (ospec. säd)	1
PM18373	Chenopodium album (svinmålla)	xx
Hus 2	Polygonum aviculare (trampört)	x
	Galeopsis sp. (ospec. dân)	x
	Avena cf. sativa (havre)	1
PM18374	Inga frön/frukter	
PM18375	Chenopodium album (svinmålla)	x
Hus 6		
PM18376	Chenopodium album (svinmålla)	x
	Polygonum aviculare (trampört)	x
PM18774	Chenopodium album (svinmålla)	xxx
	Ranunculus sceleratus (tiggarranunkel)	x
	Trifolium medium (skogsklöver)	x

PM18776	Chenopodium album (svinmålla-delvis brända)	xxx
Hus 1	Polygonum aviculare (trampört)	xx
	Rumex acetosella (bergssyra)	x
	Cerealie sp. (ospec. säd)	1
PM18777	Chenopodium album (svinmålla-delvis brända)	xxx
Hus 2	Hordeum vulgare (vanligt skalkorn)	1
	Cf. Secale cereale (råg-omoget frö)	1
PM18778	Chenopodium album (svinmålla)	x
Hus 11	Polygonum aviculare (trampört)	x
	Pol. lapathifolium (pilört)	x
PM18779	Inga frön/frukter	
Hus 10		
PM18781	Inga frön/frukter	
Hus 9		
PM18782	Inga frön/frukter	
Hus 12		
PM18785	Chenopodium album (svinmålla)	xxx
Hus 8		
PM18780	Chenopodium album (svinmålla)	xx
Hus 9	Fumaria officinalis (jordrök)	x
PM18783	Inga frön/frukter	
Hus 12		
PM18786	Polygonum aviculare (trampört)	x
Hus 7	Polyg. lapathifolium (pilört)	x
	Crepis sp. (ospec. fibbla)	x
	Chenopodium album (svinmålla)	x
PM18787	Chenopodium album (svinmålla)	x
Hus 7	Stellaria media (våtarv)	x
PM18788	Chenopodium album (svinmålla-delvis brända)	xxxx
Hus 3	Polygonum aviculare (trampört)	x
	Rubus idaeus (hallon)	x
PM18789	Chenopodium album (svinmålla)	x
Hus 4	Polygonum aviculare (trampört)	x
	Rumex acetosella (bergssyra)	x
	Viola arvensis/tricolor (åker/styvmorsviol)	x

PM18790 Hus 12	Inga frön/frukter	
PM18791 Hus 7	Chenopodium album (svinmålla)	x
	Hordeum vulgare (vanligt skalkorn)	1
	Polygonum aviculare (trampört)	x
PM18792 Hus 10	Chenopodium album (svinmålla)	x
PM18793 Hus 9	Polygonum aviculare (trampört)	xxx
	Chenopodium album (svinmålla)	x
PM100000 Brunn	Cerealie sp. (ospec. säd)	$\frac{1}{2}$
PM100001 ”kyrkan”	Chenopodium album (svinmålla)	xxx
	Polygonum aviculare (trampört)	x

Kommentar

Brända fynd är noterade med fetstil och frekvensen av obrända fynd har klassats i fyra storleksgrupper enligt:

x = 1-5 fynd

xx = 5-20 fynd

xxx = 20-100 fynd

xxxx = 100-500 fynd

Antalen i fråga är alltså inte exakta vilket inte heller är väsentligt då det gäller dessa mer eller mindre recenta växtlämningar. Närvaron av obrända frön/frukter kan ändå i flera led hänga samman med äldre förhållanden, dvs. att tidigare vegetation avsatt frön/frukter vilka grott och genererat nya frön och vilka efter en tid i sin tur grott osv. På så sätt kan en gammal vegetationsaspekt ”hänga kvar”, sannolikt en längre tid och kan därmed ange/visa spår av äldre aktiviteter. Den i huvudsak obrända fyndfraktionen visar också på odlingsaktiviteter då spektrumet av obrända växtdelar nästan uteslutande svarar mot sådana ståndorter, eller åtminstone på att marken mer eller mindre ständigt varit störd av mänsklig aktivitet.

De viktigaste fynden här är dock de brända sädesslagsfröerna. Dessa tillhör sannolikt de studerade kontexterna och det är vanligt att man noterar sådant växtmaterial från just boplatser. Dessa har i första hand förekommit i lämningarna från hus 2, beläget i områdets norra del. Enstaka fynd av alla fyra sädesslagen har gjort men korn har dominerat tydligt. Att fynden taxonomiskt sprider sig till olika typer av säd trots att den totala mängden ändå varit liten borde kunna antyda att fynden i fråga korrelerar mot en lite längre tid i det förångna, dvs. att de åtminstone svarar mot flera olika moment eller aktiviteter i det forntida Tvååker.

Bilaga 6

Vedartsanalys, undersökning

Thomas Bartholin, Scandinavian Dendro Dating, Wentorf bei Hamburg,
Tyskland

Wentorf, den 26. november 2009
Tvååker.2009

Vedanatomisk analyse af 5 trækulsprover fra Tvååker, Halland. Indsendt af Anders Håkansson

Prov 1, PK 3888, hus 1:

Ca. 4 ml ej rent kol.

3 stk. = alle, analyseret med følgende resultat:

1 stk. *Tilia sp.*, lind, fra yngre gren.

2 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, fra grene.

C-14-prov: 1 stk. *Tilia sp.*, lind, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 10 år.

Prov 2, PK 10023, hus 2:

Ca. 4 ml ej rent kol.

9 stk. = alle, analyseret med følgende resultat:

8 stk. *Alnus sp.*, al, fra yngre stammer.

1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, fra gren.

C-14-prov: 1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 10 år.

Prov 3, PK 10024, rænna 1:

Ca. 3 ml ej rent kol.

11 stk. = alle, analyseret med følgende resultat:

11 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, fra grene.

C-14-prov: 1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 10 år.

Prov 4, PK 10025, hård 1:

Ca. 15 ml ej rent kol.

12 stk. = alle, analyseret med følgende resultat:

12 stk. *Alnus sp.*, al, fra yngre stammer.

C-14-prov: 1 stk. *Alnus sp.*, al, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 15 år.

Prov 5, PK 10026, hård 2:

Ca. 4 ml ej rent kol.

12 stk. = alle, analyseret med følgende resultat:

12 stk. *Alnus sp.*, al, fra yngre stammer.

C-14-prov: 1 stk. *Alnus sp.*, al, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 15 år.

Asken kan være et tegn på lövtäkt.

C-14-proverne fremsendes separat. Resten, når du giver besked om, at de er vel fremme.

Faktura bifogas.

Med venlig hilsen

Thomas Bartholin
Am Haidberg 18
D 21 465 Wentorf
0049 40 720 1821

Bilaga 7

¹⁴C-datering, undersökning

Göran Possnert, Ångströmlaboratoriet

Lab-nr	RAÄ	Ark. objekt	Typ	BP	Vedart
Ua-39262	Tvååker 88	3888	Stolphål	1010+30	Lind, < 10 år
Ua-39263	Tvååker 88	1798	Stolphål	937+30	Ask, < 10 år
Ua-39264	Tvååker 88	3070	Ränna	1561+ 30	Ask, < 10 år
Ua-39265	Tvååker 88	3349	Härd	1860+ 30	Al, < 15 år
Ua-39266	Tvååker 87	338	Härd	2410+30	Al, < 15 år
Ua-41717	Tvååker 88	5093	Stolphål	1522 +30	Ask
Ua-41718	Tvååker 88	9990	Stolphål	1550+ 30	Björk
Ua-41719	Tvååker 88	6140	Stolphål	1094+ 30	Ek
Ua-41720	Tvååker 88	4185	Stolphål	906+ 30	Ask
Ua-41721	Tvååker 88	17861	Härd	1690+ 30	Al
Ua-41722	Tvååker 88	8013	Stolphål	874+ 30	Ask
Ua-41723	Tvååker 88	9360	Ränna	868+ 30	Björk
Ua-41724	Tvååker 88	11183	Stolphål	1239+ 30	Hassel
B 335035	Tvååker 88	6284	Stolphål	1100+ 30	-

*Consistent Accuracy . . .
... Delivered On-time*

Beta Analytic Inc.
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155 USA
Tel: 305 667 5167
Fax: 305 663 0964
Beta@radiocarbon.com
www.radiocarbon.com

Darden Hood
President

Ronald Hatfield
Christopher Patrick
Deputy Directors

November 16, 2012

Mr. Anders Hakansson
Kulturmiljo Halland (Heritage Halland)
Bastionsgatan 3
Halmstad, SE-302 43
Sweden

RE: Radiocarbon Dating Result For Sample Ptvaaker6284

Dear Mr. Hakansson:

Enclosed is the radiocarbon dating result for one sample recently sent to us. It provided plenty of carbon for an accurate measurement and the analysis proceeded normally. The report sheet contains the method used, material type, and applied pretreatments and, where applicable, the two-sigma calendar calibration range.

This report has been both mailed and sent electronically. All results (excluding some inappropriate material types) which are less than about 42,000 years BP and more than about ~250 BP include a calendar calibration page (also digitally available in Windows metafile (.wmf) format upon request). Calibration is calculated using the newest (2009) calibration database with references quoted on the bottom of the page. Multiple probability ranges may appear in some cases, due to short-term variations in the atmospheric ¹⁴C contents at certain time periods. Examining the calibration graph will help you understand this phenomenon. Don't hesitate to contact us if you have questions about calibration.

We analyzed this sample on a sole priority basis. No students or intern researchers who would necessarily be distracted with other obligations and priorities were used in the analysis. We analyzed it with the combined attention of our entire professional staff.

Information pages are also enclosed with the mailed copy of this report. If you have any specific questions about the analysis, please do not hesitate to contact us. Someone is always available to answer your questions.

The cost of the analysis was charged to the VISA card provided. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact me.

Sincerely,

Digital signature on file

BETA ANALYTIC INC.

DR. M.A. TAMERS and MR. D.G. HOOD

4985 S.W. 74 COURT
MIAMI, FLORIDA, USA 33155
PH: 305-667-5167 FAX: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Mr. Anders Hakansson

Report Date: 11/16/2012

Kulturmiljo Halland (Heritage Halland)

Material Received: 11/9/2012

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	$^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 335035 SAMPLE : Ptvaaker6284 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 890 to 1020 (Cal BP 1060 to 940)	1130 +/- 30 BP	-26.6 o/oo	1100 +/- 30 BP

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = AD 1950). By international convention, the modern reference standard was 95% the ^{14}C activity of the National Institute of Standards and Technology (NIST) Oxalic Acid (SRM 4990C) and calculated using the Libby ^{14}C half-life (5568 years). Quoted errors represent 1 relative standard deviation statistics (68% probability) counting errors based on the combined measurements of the sample, background, and modern reference standards. Measured $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ ratios (delta ^{13}C) were calculated relative to the PDB-1 standard.

The Conventional Radiocarbon Age represents the Measured Radiocarbon Age corrected for isotopic fractionation, calculated using the delta ^{13}C . On rare occasion where the Conventional Radiocarbon Age was calculated using an assumed delta ^{13}C , the ratio and the Conventional Radiocarbon Age will be followed by "m". The Conventional Radiocarbon Age is not calendar calibrated. When available, the Calendar Calibrated result is calculated from the Conventional Radiocarbon Age and is listed as the "Two Sigma Calibrated Result" for each sample.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-26.6:lab. mult=1)

Laboratory number: Beta-335035

Conventional radiocarbon age: 1100±30 BP

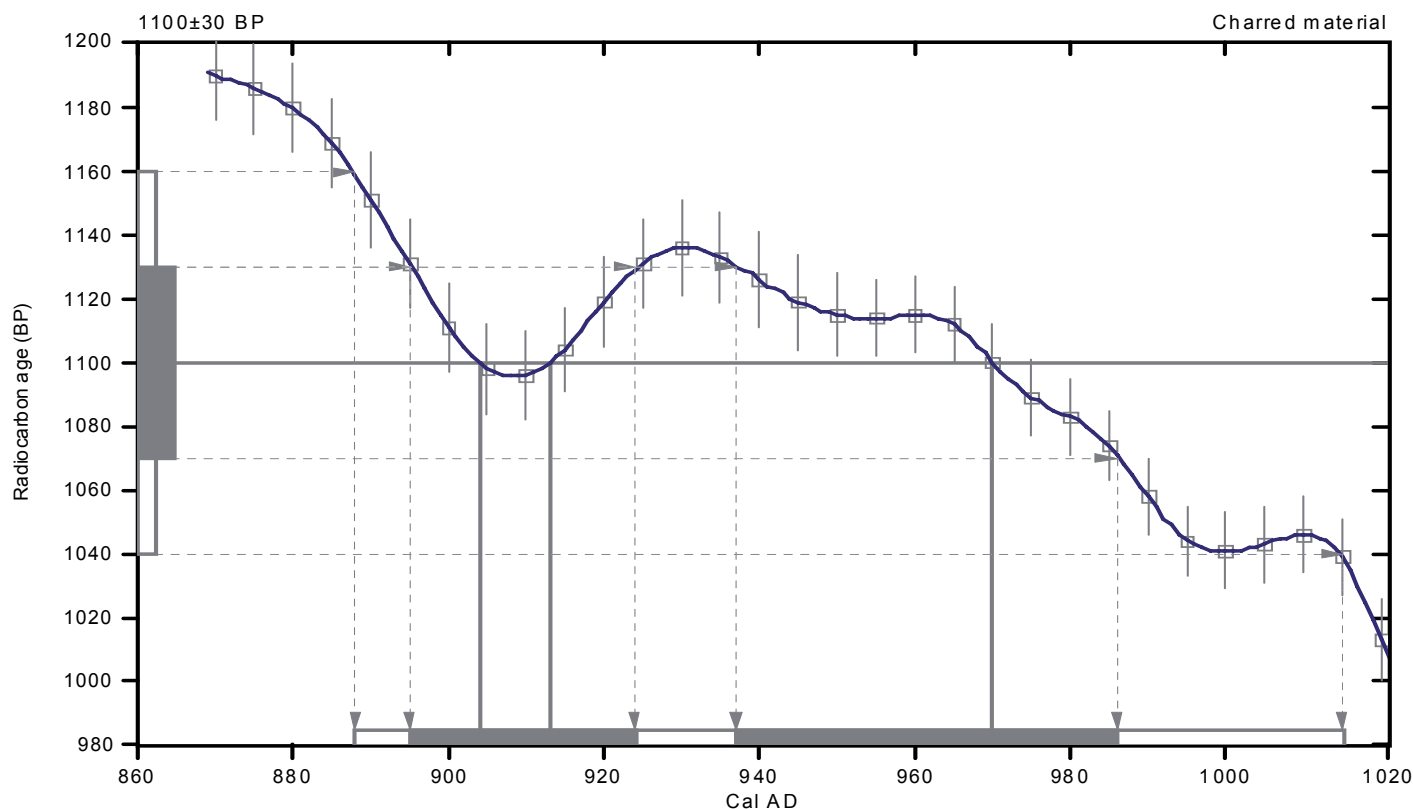
**2 Sigma calibrated result: Cal AD 890 to 1020 (Cal BP 1060 to 940)
(95% probability)**

Intercept data

Intercepts of radiocarbon age
with calibration curve:

Cal AD 900 (Cal BP 1050) and
Cal AD 910 (Cal BP 1040) and
Cal AD 970 (Cal BP 980)

1 Sigma calibrated results: Cal AD 900 to 920 (Cal BP 1060 to 1030) and
(68% probability) Cal AD 940 to 990 (Cal BP 1010 to 960)

References:

Database used

INTCAL09

References to INTCAL09 database

Heaton, et al., 2009, Radiocarbon 51(4):1151-1164, Reimer, et al., 2009, Radiocarbon 51(4):1111-1150, Stuiver, et al., 1993, Radiocarbon 35(1):137-189, Oeschger, et al., 1975, Tellus 27:168-192

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2):317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2011-05-25

Anders Håkansson
Kulturmiljö Halland
Bastionsgatan 3
302 43 HALMSTAD

HALLANDS LÄNSMUSEER
KULTURMILJÖ HALLAND

2011 -06- 01

Dnr 2008-466 Handl AH-P
Dossier Tvååker

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Tvååker, Halland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns, det tvättade och intorkade materialet surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

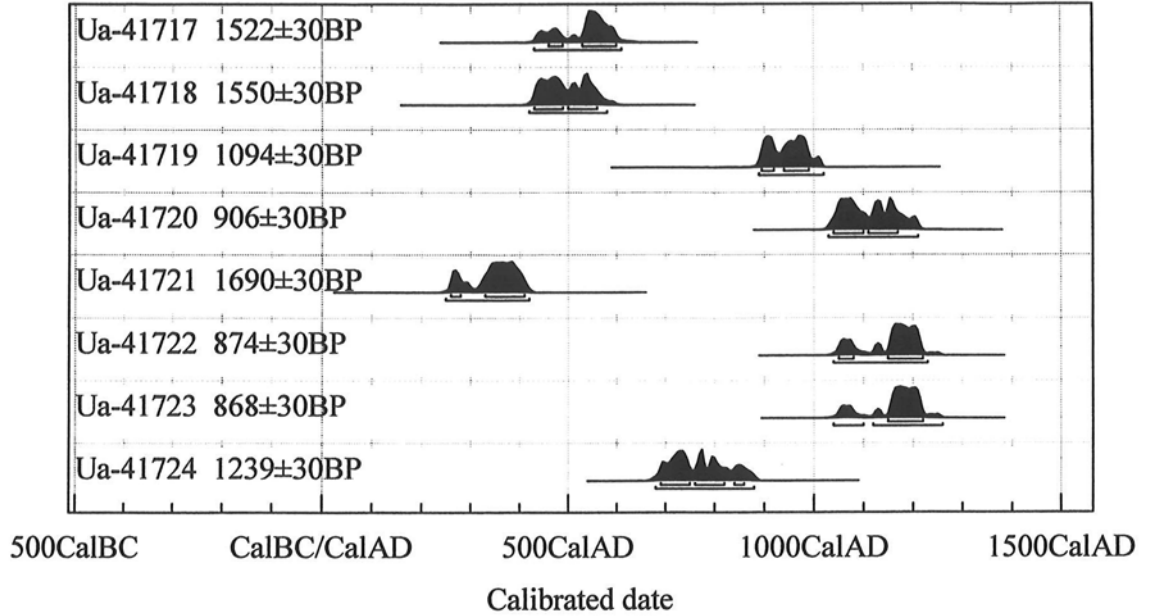
RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ VPDB	^{14}C ålder BP
Ua-41717	Tvååker 88:1	-25,0	1 522 ± 30
Ua-41718	Tvååker 88:2	-28,0	1 550 ± 30
Ua-41719	Tvååker 88:3	-26,0	1 094 ± 30
Ua-41720	Tvååker 88:4	-26,5	906 ± 30
Ua-41721	Tvååker 88:5	-25,9	1 690 ± 30
Ua-41722	Tvååker 88:6	-26,6	874 ± 30
Ua-41723	Tvååker 88:7	-28,2	868 ± 30
Ua-41724	Tvååker 88:8	-28,5	1 239 ± 30

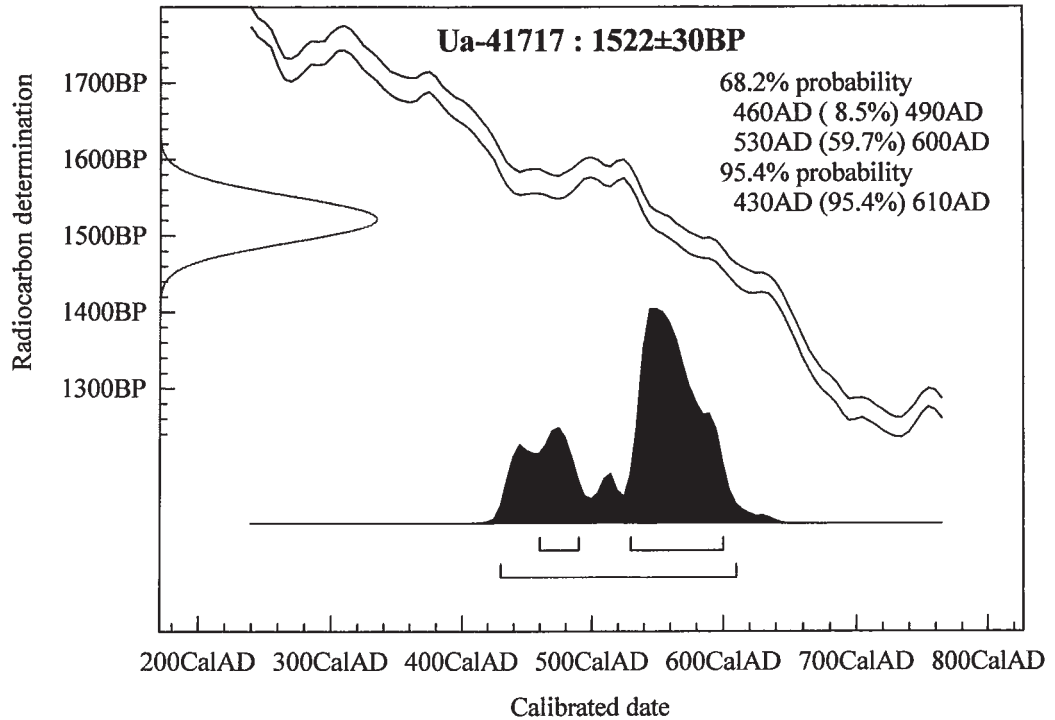
Med vänlig hälsning

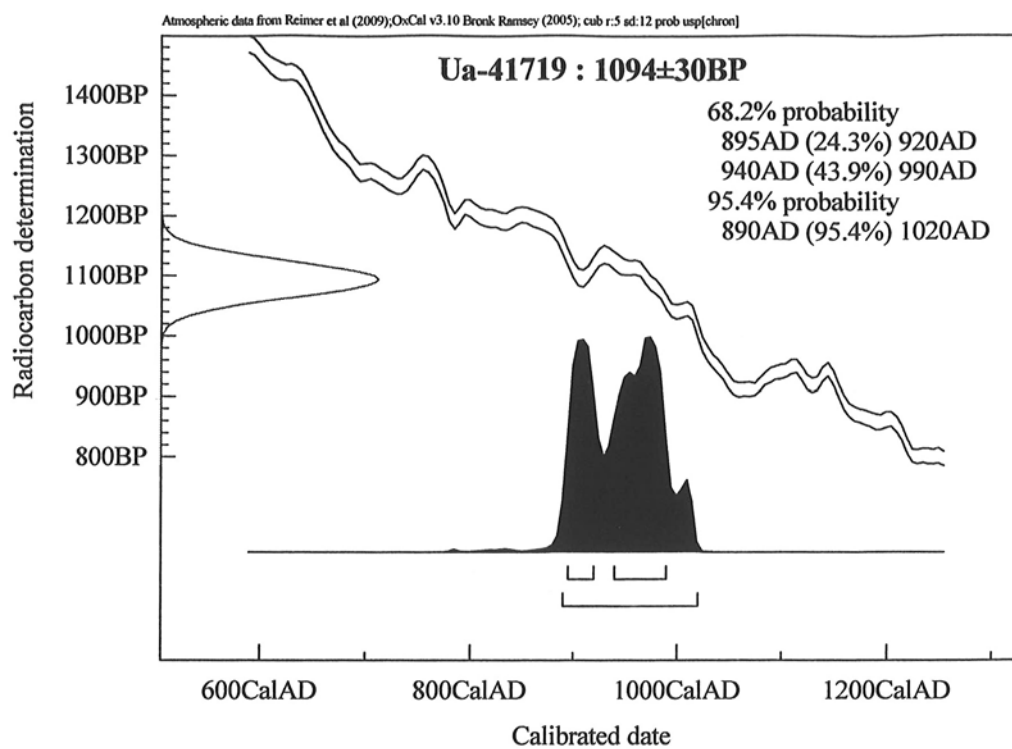
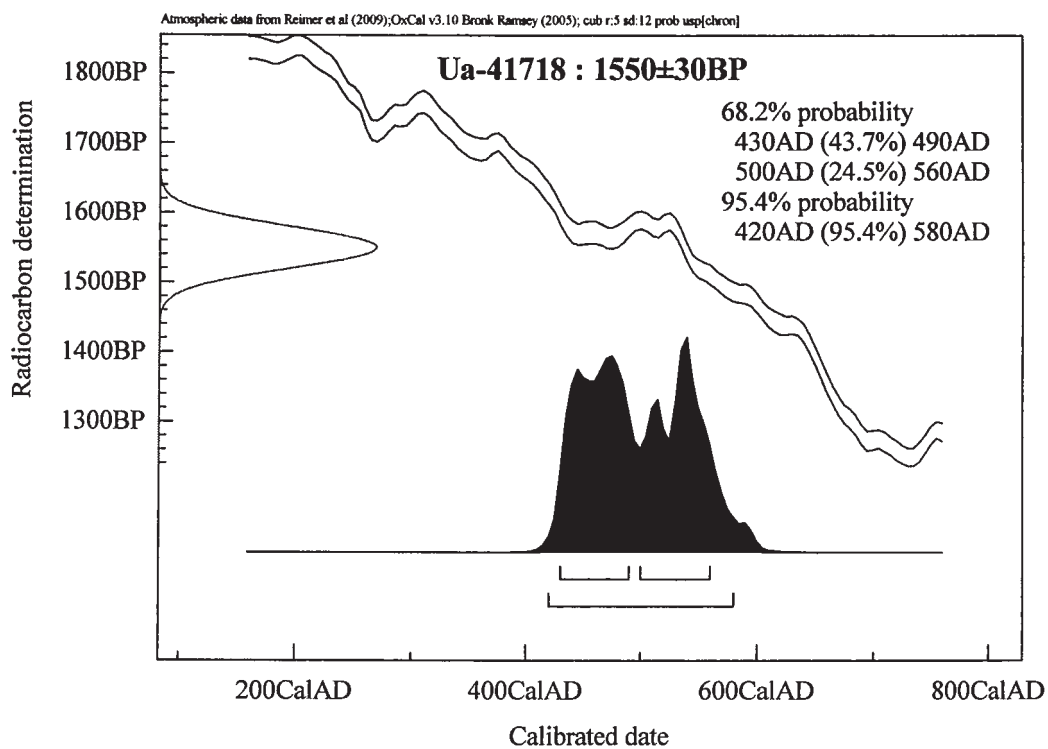
Göran Possnert/Ingela Sundström

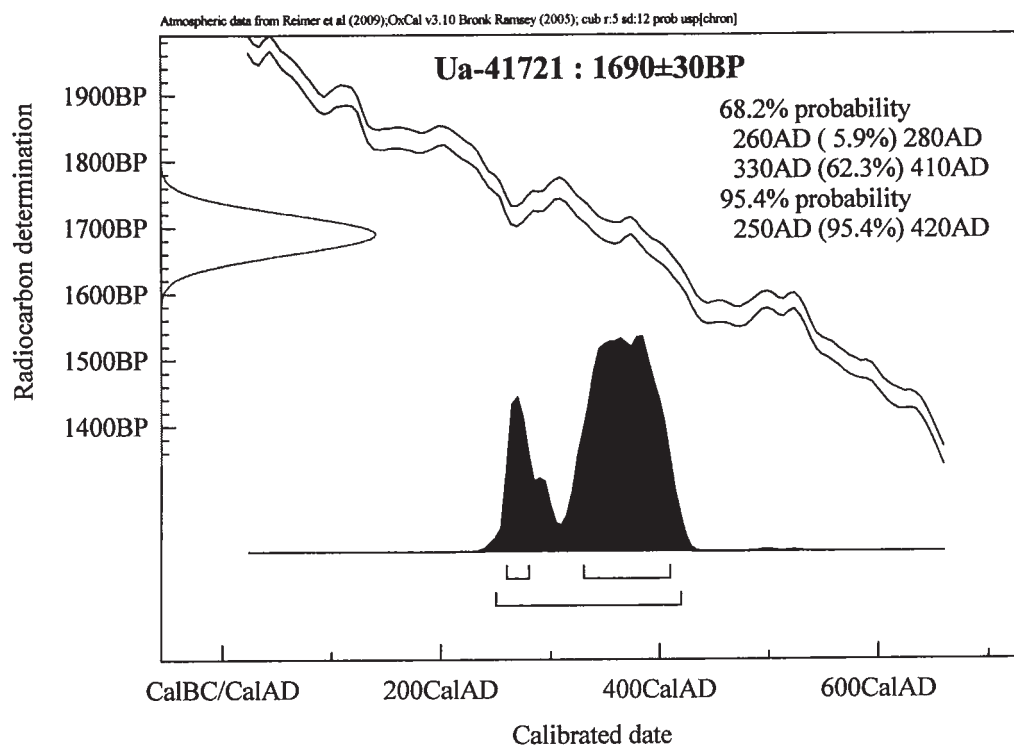
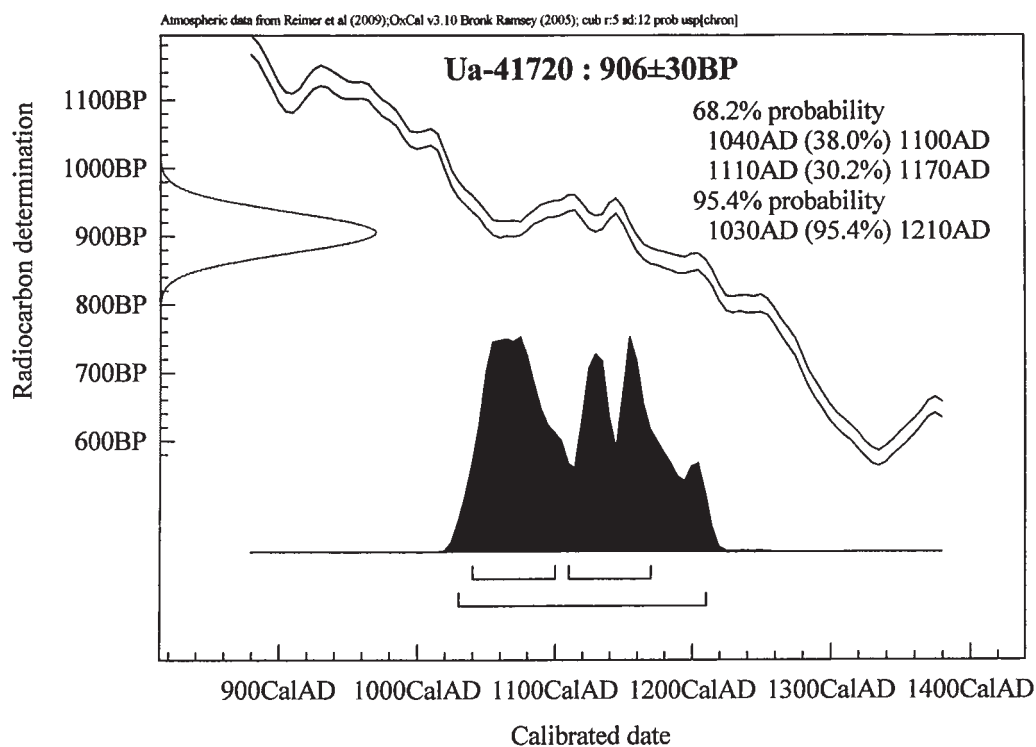
Atmospheric data from Reimer et al (2009); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

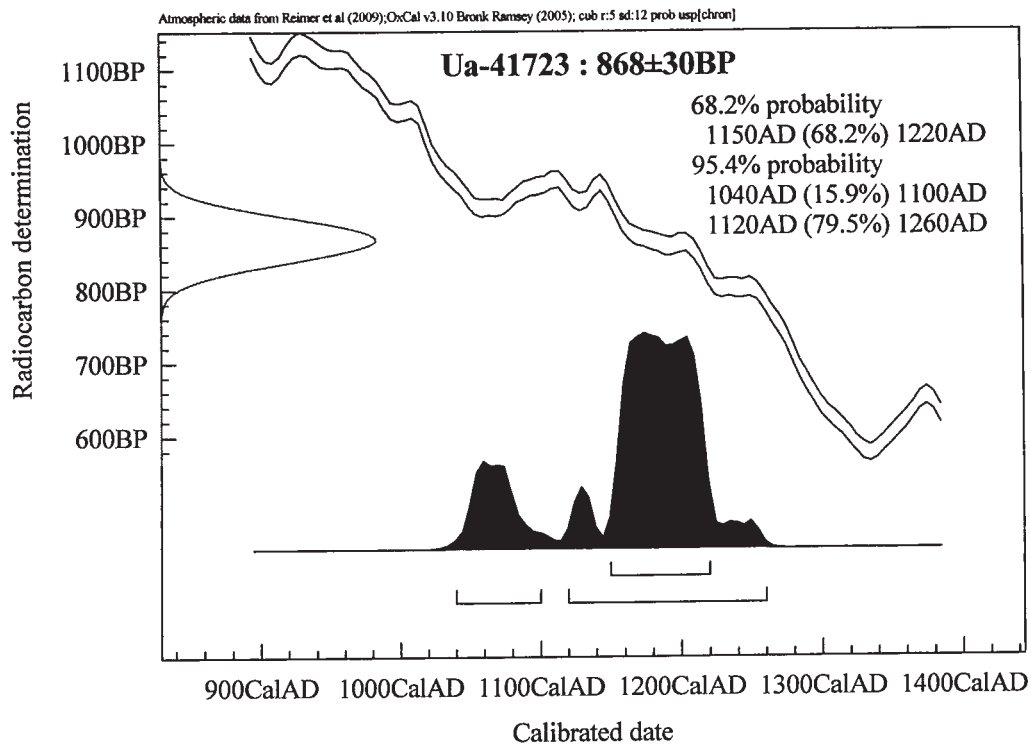
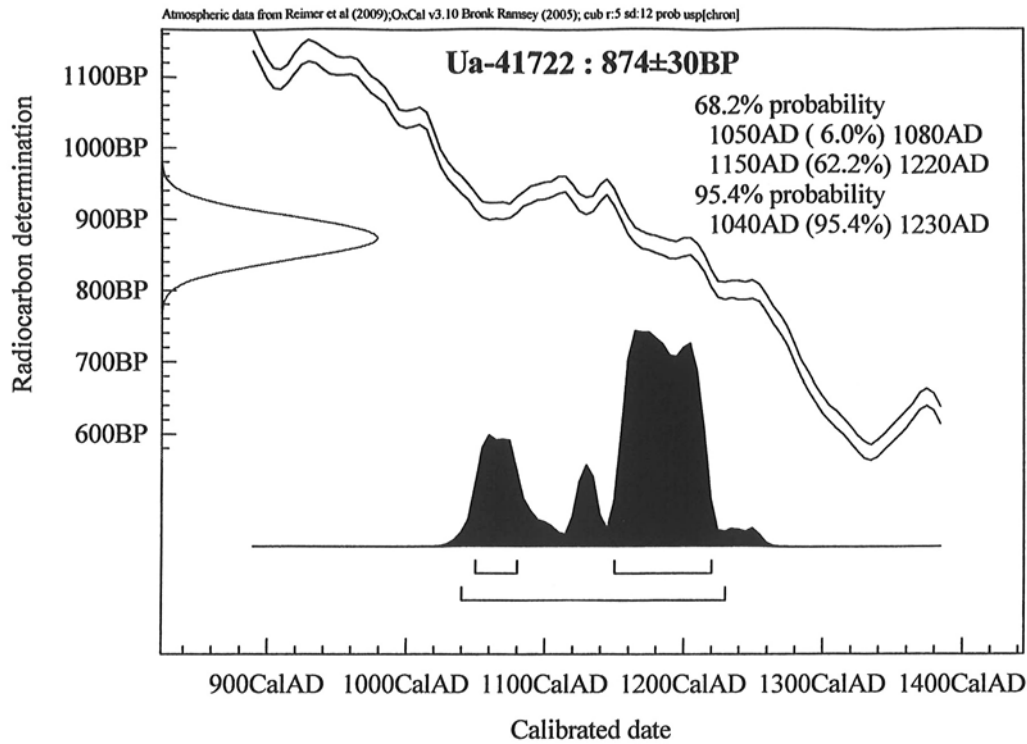

Atmospheric data from Reimer et al (2009); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

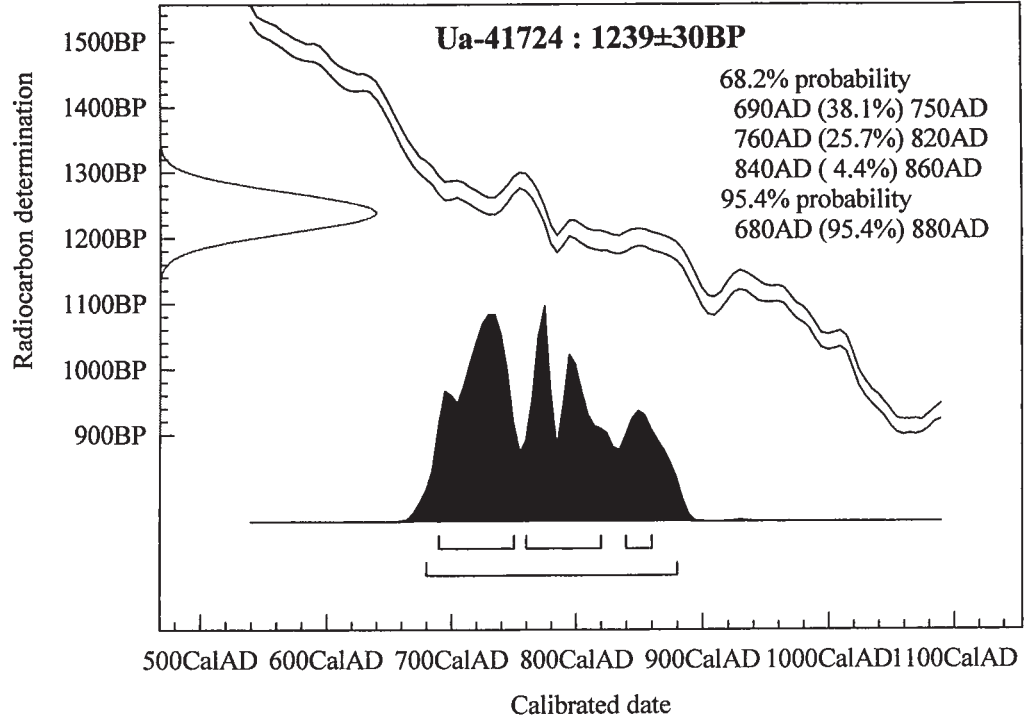

Atmospheric data from Reimer et al (2009); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

UPPSALA
UNIVERSITET

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Angströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2010-02-26

Anders Håkansson
Kulturmiljö Halland
Bastionsgatan 3
302 43 HALMSTAD

HALLANDS LANSVÄSEN KULTURMILJÖ HALLAND
2010 -03- 01
Dnr 2008-466 Handl. AH-P
Dossier Tvååker

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Halland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns, det tvättade och intorkade materialet surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

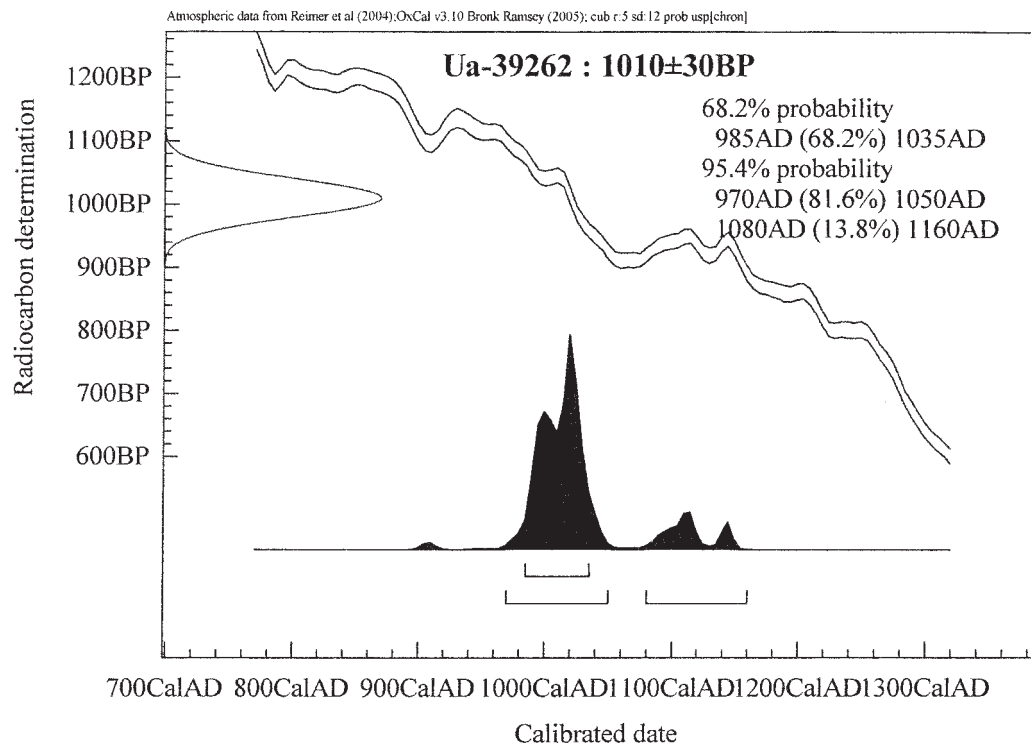
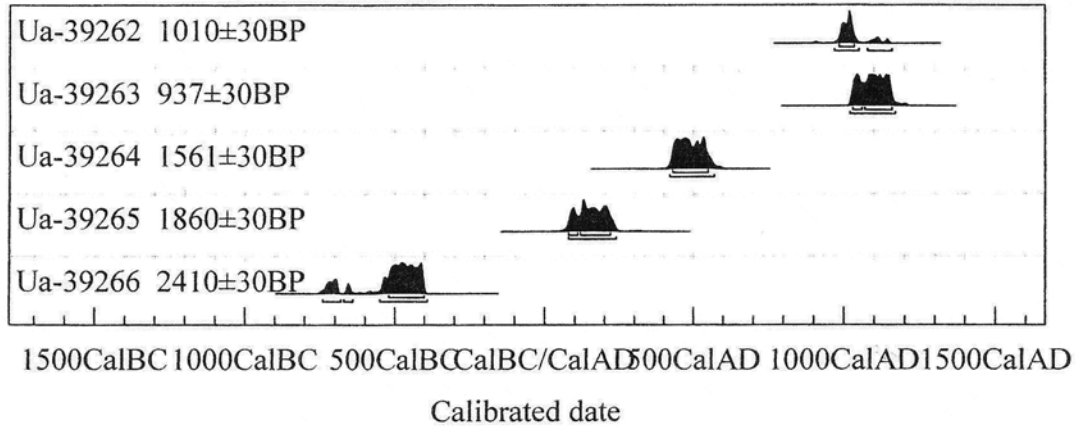
RESULTAT

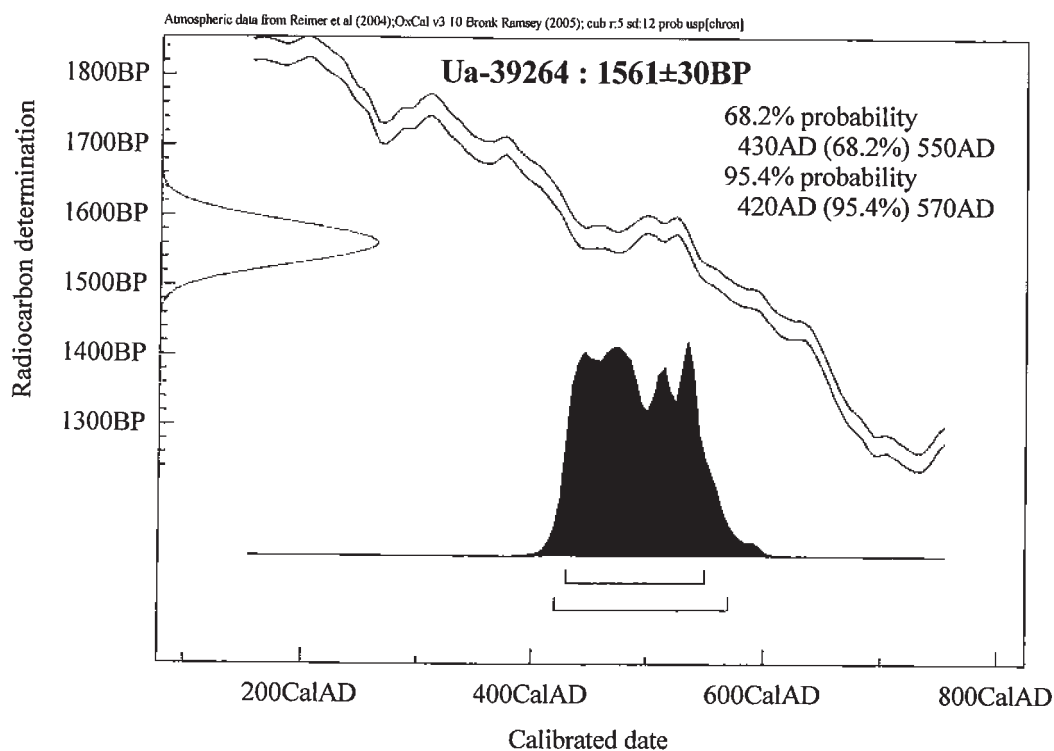
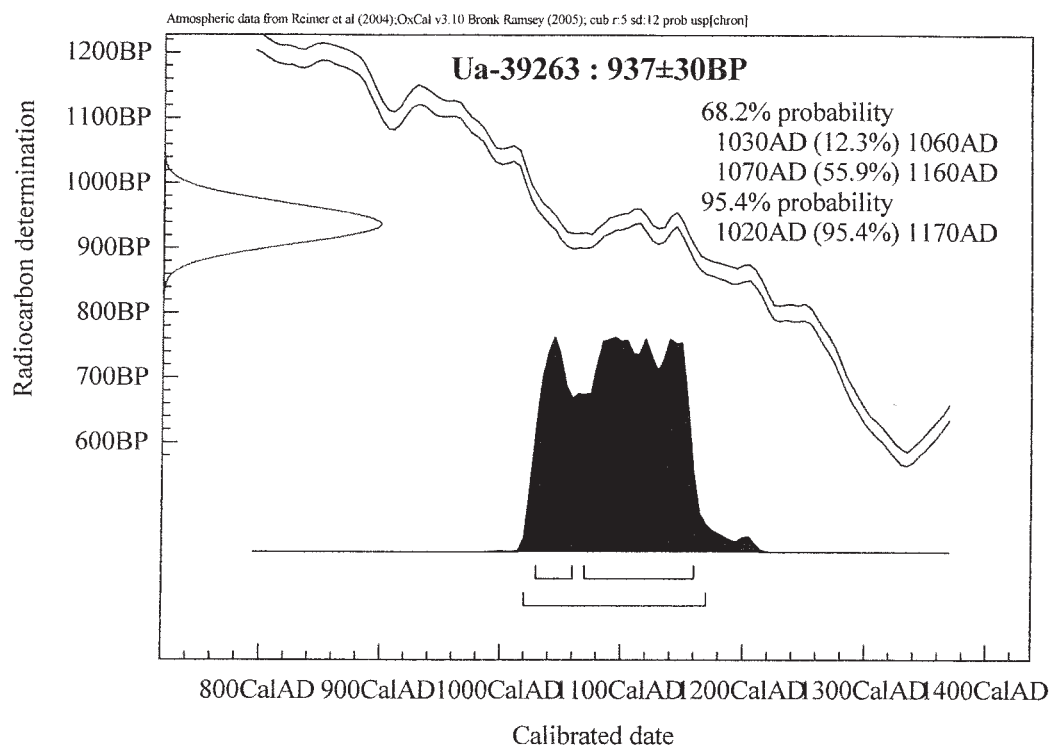
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-39262	Tvååker, pnr 1	-28,0	1 010 ± 30
Ua-39263	Tvååker, pnr 2	-26,8	937 ± 30
Ua-39264	Tvååker, pnr 3	-26,6	1 561 ± 30
Ua-39265	Tvååker, pnr 4	-27,6	1 860 ± 30
Ua-39266	Tvååker, pnr 5	-26,4	2 410 ± 30

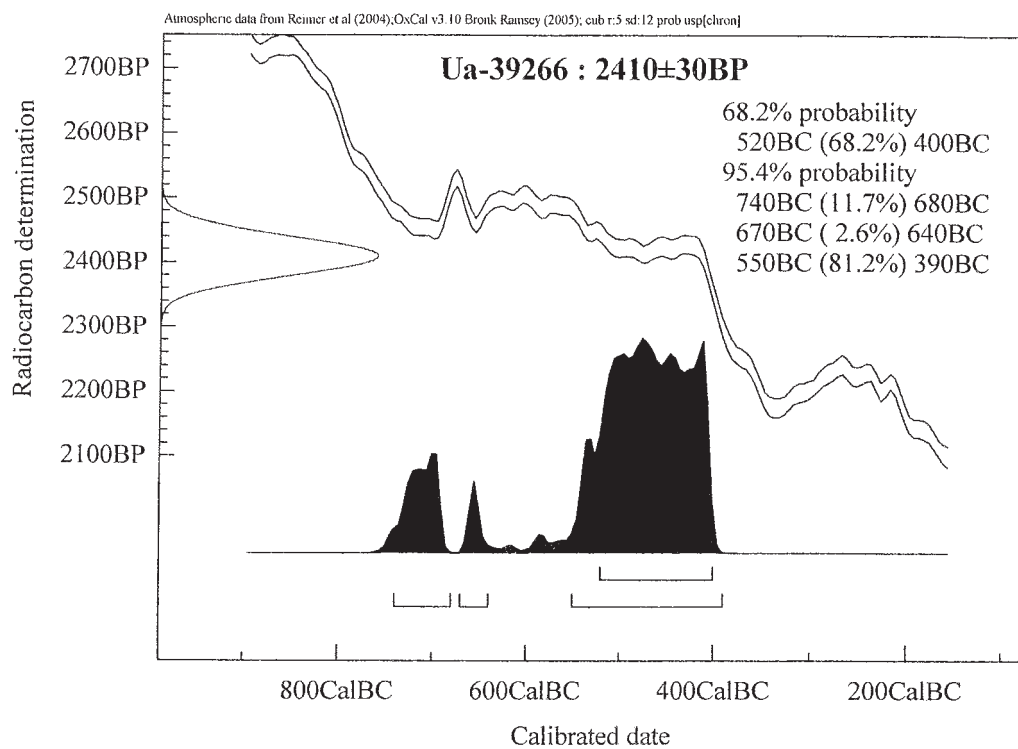
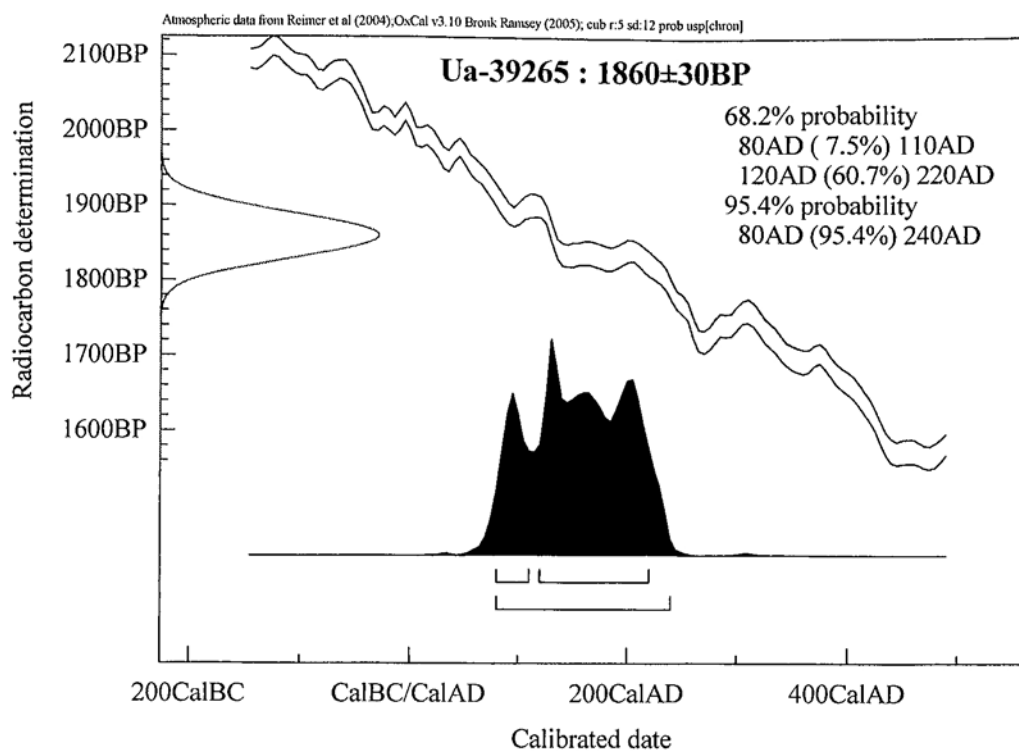
Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

Atmospheric data from Reimer et al (2004); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

Bilaga 8

Ritningsförteckning, förundersökning HMAK 4406

Halland

Tvååker socken

RAÄ 87 och 88

Tvååker 14:48

Arkeologisk förundersökning 2009

Förundersökning 2009, RAÄ 87, 88	
Ritningsnr.	Anläggningstyp och idnr
1	Profilritning 1:20, A1294, 1521, 1486, 1446, 1798, 4408,1409, 1410, 1412, 1413, 1414

Bilaga 9

Ritningsförteckning, undersökning

HMAK 4407

Halland

Tvååker socken

RAÄ 88

Tvååker 14:48

Arkeologisk undersökning 2010

Slutundersökning 2010, RAÄ 87	
Ritningsnr.	Anläggningstyp och idnr.
1	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
2	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
3	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
4	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
5	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
6	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
7	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
8	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
9	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
10	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
11	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
12	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
13	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
14	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
15	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
16	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
17	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
18	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
19	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
20	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
21	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
22	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
23	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
24	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
25	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
26	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
27	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
28	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
29	Kontexttabell, för anläggningsnummer se bilaga 1
30	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
31	Profilritning 1:20, för anläggningsnummer se bilaga 1
32	Planritning 1:20, SH 17861
33	Profilritning 1:20, A9360 och A7267

Ark obj Id	Typ	Profilrättning	Kontexträttning
2268	Härd	31	31
2307	Grop	30	29
2387	Härd	31	31
2426	Grop	31	31
2450	Grop	30	29
2470	Grop	30	29
2602	Härd	31	31
2641	Härd	30	29
2663	Grop	30	29
2708	Grop	30	29
2724	Stolphål		29
2737	Härd	31	31
2979	Grop	30	29
3180	Stolphål	1	2
3215	Stolphål	1	2
3273	Stolphål	1	2
3293	Stolphål	1	2
3414	Stolphål	1	2
3464	Stolphål	1	2
3512	Ränna	1	2
3593	Stolphål	1	2
3655	Stolphål	1	2
3818	Stolphål	1	6
3869	Stolphål	18	19
3885	Stolphål	18	19
3913	Stolphål	1	12
3927	Stolphål	1	6
3942	Grop	18	19
4028	Stolphål	1	6
4037	Stolphål	1	6
4073	Stolphål	1	12
4185	Stolphål	1	6
4208	Stolphål	1	2
4234	Stolphål	1	2
4260	Stolphål	18	19
4372	Stolphål	1	2
4452	Stolphål	32	32
4498	Stolphål	18	19
4514	Stolphål	32	32
4536	Härd	32	32
4623	Stolphål	1	6
4654	Härd	31	31
4693	Härd	31	31
4810	Ränna	1	2
5093	Stolphål	1	2

5119	Stolphål	1	2
5133	Stolphål	1	2
5198	Stolphål	1	2
5209	Stolphål	1	2
5267	Stolphål	4	5
5748	Stolphål	1	2
6003	Stolphål	4	3
6048	Stolphål	4	3
6095	Stolphål	4	3
6108	Stolphål	4	3
6119	Stolphål	4	3
6140	Stolphål	4	3
6155	Stolphål	4	5
6200	Stolphål	4	5
6215	Stolphål	4	3
6248	Stolphål	4	3
6262	Stolphål	4	5
6274	Stolphål	4	3
6284	Stolphål	4	3
6299	Stolphål	4	3
6310	Stolphål	4	3
6323	Stolphål	4	3
6336	Stolphål	4	3
6639	Stolphål	4	3
6663	Grop	4	3
6703	Stolphål	4	3
6754	Stolphål	4	3
6768	Stolphål	1	12
6780	Stolphål	1	12
6786	Stolphål	1	12
6803	Stolphål	18	19
6834	Stolphål	1	6
6845	Stolphål	1	6
6856	Stolphål	1	12
6865	Stolphål	1	12
6888	Stolphål	18	19
7023	Stolphål	1	2
7042	Stolphål	18	12
7062	Stolphål	18	19
7107	Stolphål	1	6
7138	Grop	18	19
7267	Stolphål	28	28
7801	Stolphål	4	5
7827	Stolphål	4	5
7862	Stolphål	26	24
7920	Stolphål	18	19
7974	Stolphål	18	19
8013	Stolphål	4	5
8029	Stolphål	1	2
8374	Stolphål	4	5

8428	Stolphål	4	5
8493	Stolphål	4	5
8518	Stolphål	15	12
8533	Stolphål	4	5
8560	Stolphål	4	5
8713	Stolphål	26	27
8740	Grop		19
9240	Stolphål	1	12
9249	Stolphål	1	6
9261	Stolphål	1	12
9285	Stolphål	1	12
9311	Stolphål	1	12
9331	Stolphål	1	12
9677	Stolphål	9	8
9697	Stolphål	9	8
9723	Stolphål	9	8
9752	Stolphål	9	8
9769	Stolphål	9	8
9783	Stolphål	9	8
9807	Stolphål	9	14
9838	Stolphål	1	6
9854	Stolphål	1	6
9869	Stolphål	1	6
9885	Stolphål	1	6
9925	Stolphål	9	14
9955	Stolphål	9	14
9977	Stolphål	9	14
9990	Stolphål	1	2
10152	Stolphål	9	14
10166	Stolphål	9	14
10204	Stolphål	9	14
10227	Stolphål	18	19
10237	Stolphål	18	19
10248	Stolphål	18	19
10258	Stolphål	18	19
10281	Stolphål	9	8
10304	Stolphål	9	8
10318	Stolphål	9	8
10344	Stolphål	9	8
10377	Stolphål	4	3
10438	Stolphål	26	24
10520	Stolphål	26	24
10531	Stolphål	26	24
10697	Stolphål	26	24
10784	Stolphål	10	22
10799	Stolphål	26	24
10842	Stolphål	26	24
10901	Stolphål	26	24
10948	Stolphål	10	16
10990	Stolphål	10	16

Ark obj Id	Typ	Profilrtnng	Kontextrtning
11002	Stolphål	10	11
11018	Stolphål	10	11
11032	Stolphål	15	12
11079	Stolphål	4	12
11095	Stolphål	4	12
11110	Stolphål	4	12
11141	Stolphål	15	12
11155	Stolphål	15	12
11169	Stolphål	15	12
11183	Stolphål	4	5
11201	Stolphål	4	5
11258	Stolphål	4	5
11273	Stolphål	4	12
11292	Stolphål	4	12
11310	Stolphål	4	12
11327	Stolphål	4	12
11343	Stolphål	15	17
11357	Stolphål	15	17
11372	Grop	15	17
11444	Stolphål	15	12
11462	Stolphål	4	5
11480	Stolphål	4	5
11497	Stolphål	15	25
11509	Stolphål	15	25
11519	Stolphål		25
11531	Stolphål	15	25
11549	Stolphål		25
11562	Stolphål	15	25
11575	Stolphål	15	25
11591	Stolphål	15	25
11607	Stolphål	15	25
11618	Stolphål	10	22
11636	Stolphål	10	22
11648	Grop	10	22
11682	Stolphål	10	22
11699	Stolphål	10	22
11713	Stolphål	10	24
11729	Stolphål	26	27
11790	Stolphål	4	7
11804	Stolphål	15	17
11815	Stolphål	4	7
11830	Stolphål	4	7
11898	Stolphål	4	7
11914	Stolphål	15	17
11929	Stolphål	15	17

11942	Stolphål	15	23
11961	Stolphål	15	23
11975	Stolphål	15	23
12004	Stolphål	15	23
12013	Stolphål	15	23
12043	Stolphål	15	23
12054	Stolphål	15	23
12083	Stolphål	15	25
12100	Stolphål	10	22
12113	Stolphål	10	24
12127	Stolphål	10	24
12130	Stolphål	15	23
12135	Stolphål	10	24
12152	Stolphål	10	24
12162	Stolphål	10	24
12173	Stolphål	10	24
12188	Stolphål	10	22
12199	Stolphål	10	24
12220	Stolphål	10	24
12232	Stolphål	10	22
12264	Stolphål	15	25
12274	Stolphål	15	25
12287	Stolphål	15	25
12300	Stolphål	4	7
12314	Stolphål	4	7
12336	Stolphål	15	17
12352	Stolphål	15	17
12365	Stolphål	15	25
12379	Stolphål	10	22
12397	Stolphål	10	24
12410	Stolphål	10	24
12422	Stolphål	15	25
12439	Stolphål		25
12451	Stolphål	15	25
12467	Stolphål	15	23
12482	Stolphål	15	23
12499	Stolphål	15	23
12513	Stolphål	15	23
12529	Stolphål	15	23
12546	Stolphål	15	23
12560	Stolphål	15	23
12577	Stolphål	15	23
12593	Stolphål	4	7
12612	Stolphål	4	7
12626	Stolphål	4	7
12641	Stolphål	4	7
12659	Stolphål	4	7
12675	Grop	15	17
12695	Stolphål	4	7
12717	Stolphål	15	17

12734	Stolphål	4	7
12777	Stolphål	15	17
12787	Stolphål	15	17
12801	Stolphål	15	17
12817	Stolphål	15	17
12829	Stolphål	15	17
12842	Stolphål	4	7
12858	Stolphål	4	7
12873	Stolphål	4	7
12893	Stolphål	4	12
12908	Stolphål	4	12
13177	Stolphål	9	14
13189	Stolphål	1	6
13206	Stolphål	1	12
13234	Stolphål	1	12
13308	Stolphål	1	6
13330	Stolphål	1	12
13374	Stolphål	9	14
13387	Stolphål	9	14
13401	Stolphål	9	14
13417	Stolphål	9	8
13435	Stolphål	9	8
13454	Stolphål	9	8
13464	Stolphål	9	8
13478	Stolphål	9	8
13504	Stolphål	21	20
13522	Stolphål	9	14
13572	Stolphål		14
13586	Stolphål	1	6
13602	Stolphål	1	6
13618	Stolphål	1	6
13633	Stolphål	1	6
13647	Stolphål	1	12
13658	Stolphål	1	12
13668	Stolphål	1	6
13682	Stolphål	9	12
13695	Stolphål	1	6
13711	Stolphål	1	6
13989	Stolphål		14
14045	Stolphål		14
14059	Stolphål	9	14
14074	Stolphål		14
14111	Stolphål		24
14256	Stolphål	9	8
14270	Stolphål	9	14
14325	Stolphål	21	20
14344	Stolphål	9	8
14422	Stolphål	9	8
14485	Stolphål	9	8
14503	Stolphål	9	8

Ark obj Id	Typ	Profiltröning	Kontexttröning
14558	Stolphål	10	11
14572	Stolphål	10	11
14607	Stolphål	10	11
14620	Stolphål	10	11
14631	Stolphål	10	11
14655	Stolphål	10	11
14668	Stolphål	10	11
14681	Stolphål	10	11
14696	Stolphål	10	11
14710	Stolphål	10	11
14724	Stolphål	10	11
14739	Stolphål	10	11
14755	Stolphål	10	11
14775	Stolphål	10	11
14790	Stolphål	10	11
14878	Stolphål	10	16
14890	Stolphål	10	16
14906	Stolphål	10	16
14916	Stolphål	10	16
14930	Stolphål	10	16
14939	Stolphål	10	16
14953	Stolphål	10	16
14970	Stolphål	10	16
14986	Stolphål	10	16
15000	Stolphål		16
15131	Stolphål	10	16
15145	Stolphål	10	11
15175	Stolphål	10	11
15190	Stolphål	10	16
15195	Stolphål	10	11
15204	Stolphål	10	16
15218	Stolphål	10	16
15234	Stolphål	10	16
15246	Stolphål	10	16
15262	Stolphål	10	16
15276	Stolphål	10	16
15290	Stolphål	10	16
15304	Stolphål	10	16
15318	Stolphål	10	16
15332	Stolphål	10	16
15343	Stolphål	10	16
15355	Stolphål	10	22
15371	Stolphål	10	22
15386	Stolphål	10	22
15402	Stolphål	10	22

15418	Stolphål	10	22
15431	Stolphål	10	22
15446	Stolphål	15	23
15464	Stolphål	10	22
15484	Stolphål	10	22
15498	Stolphål	10	24
15513	Stolphål	10	24
15531	Stolphål	10	24
15544	Stolphål	10	24
15555	Stolphål		24
15573	Stolphål	10	24
15649	Stolphål	9	8
16196	Stolphål	10	24
16204	Stolphål	10	24
17787	Stolphål	1	12
17811	Stolphål	10	11
17861	Lager fyllning	32	32
17943	Stolphål	32	32
17953	Stolphål	32	32
17961	Stolphål	32	32
17970	Stolphål	32	32
17980	Stolphål	32	32
17991	Stolphål	32	32
18042	Stolphål	9	14
18063	Stolphål	9	14
18078	Ränna	15	17
18143	Stolphål	32	32
18154	Stolphål	21	20
18179	Stolphål	10	22
18190	Stolphål	10	22
18201	Stolphål	10	22
18213	Stolphål	10	22
18277	Stolphål	10	22
18291	Stolphål	10	22
18324	Stolphål	10	22
18383	Ugn	26	25
18425	Stolphål	26	27
18437	Stolphål	26	27
18447	Stolphål	26	27
18460	Stolphål	15	25
18856	Stolphål	28	28
18867	Stolphål	28	28
18878	Stolphål	28	28

Bilaga 10

Konservering

Kristin Våge

Västarvet Studio Västsvensk Konservering

Tvååker

Konserveringsrapport

Kristin Våge och Carin Pettersson

Tvååker 14:48

Konserveringsrapport.

Författare Kristin Våge

Omslagsbild Foto taget av Kristin Våge. Fotot visar fnr 11, spänne med flätornamentik.

Västarvet Studio Västsvensk Konservering

Gamlestadsvägen 2-4 Hus B2

415 02 Göteborg

Telefon 031-63 70 00

Fax 031-707 03 26

Hemsida www.vastarvet.se, www.svk.com

Tekniska och administrativa uppgifter

Västarvet dnr:	NOK 01164-2009
Västarvet pnr:	GE 208
Länsstyrelse och handläggare	Marianne Foghammar Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Halland
Länsstyrelsens dnr	431-10309-09
Län:	Halland
Kommun:	Varberg
Socken:	Himle
Fastighet:	Tvååker 14:48
Uppdragsgivare:	Kulturmiljö Halland
Projektansvarig:	Kristin Våge

Innehåll

Tekniska och administrativa uppgifter	3
Konsveringsrapport arkeologi	5
Tillstånd/kondition	5
Åtgärdsförslag	5
Frågeställningar	5
Konsvering	6
Särskilda iakttagelser	6
Analyser	6
Råd och anvisningar om förvaring och hantering	7
Referenser	7
Bilagor	7

Konserveringsrapport arkeologi

Rapporten omfatter konservering av 7 metallgjenstander av jern og kobberlegering fra en arkeologisk forundersøkelse i Tvååker, 2009.

Gjenstandene med fnr. 3, 6, 11 og 13 ble funnet ved bruk av en metalledetektor. Disse gjenstandene er trolig en form for kobberlegering.

Gjenstandene med fnr. 18, 19 og 20 ble funnet i tilknytning til en undersøkelse av stolpehull. Disse gjenstandene er av jern.

Tillstånd/kondition

Jerngjenstandene fra funnet oppbevares fuktig i jord. Overflatene dekkes av et tykt lag av korrosjon blandet med jord og grus. Korrosjonen danner skorper på overflaten, men også groper.

Gjenstandene av kobber dekkes av et tynt lag grus og jord. Overflaten dekkes av et grønt korrosjonslag, i tillegg har alle de fire gjenstandene områder hvor rent metall er eksponert. Gropkorrosjon er tilstede og korrosjonen danner også skorper.

Åtgärdsförslag

Alle gjenstandene røntgenfotograferes før konservering. Jord og grus fjernes fra overflaten ved bruk av skalpell og dentalverktøy. For jerngjenstandene ble blåstring også brukt. For kobbergjenstandene ble korrosjon fjernet med skalpell eller med roterende trisse.

Jerngjenstandene urlakes i en NaOH løsning, før de overflatebehandles med en rustbeskytter (Dinitrol) og tilslutt med mikrokrySTALLinsk voks.

Kobbergjenstandene overflatebehandles med mikrokrySTALLinsk voks.

Etter behandling pakkes gjenstandene i syrefri emballasje, som er velegnet for transport og senere magasinering.

Frågeställningar

Bakgrunnen for konserveringen er ønsket om å kunne studere, håndtere og bevare gjenstanden for framtiden. Framprepareringen kan også gi en bedre forståelse for hvilke funksjoner gjenstandene har hatt.

Konservering

Jerngjenstandene ble renset for jord og grus med skalpell og dentalverktøy. Ytterligere rensing ble gjort ved blåstring med aluminiumoksid. Gjenstandene ble deretter plassert i urlakningsbad med NaOH løsning, pH 12. Urlakningen pågikk i 34 uker, til kloridnivået i løsningen lå stabilt under 5 mg/l. Halter <5mg/l anses vara oskadelige for jernföremål förutsatt att de förvaras under gynnsamma förhållanden (se *Råd och anvisningar* nedan).

Kvarvarande fukt avdrevs därefter genom etanolbad i 7 dygn (med ett byte) varefter föremålen torkades ytterligare i varmluftsugn vid en temperatur på 100°C under 10 dygn. Korrosjonsprodukter som bildats under urlakningen avlägsnades genom mikroblåstring med glaspärlor, 50µm.

Efter avslutad dehydrering applicerades en rostskyddsbehandling med Dinitrolpasta som lades över hela metallytan, varefter lösningsmedlet tilläts avdunsta under ett dygn. Slutligen följde en ytskyddande behandling genom bad med smält mikrokristallint vax under vakuum. Vaxet bildar en fuktavstötande yta på föremålet.

De fire kobbergjenstandene ble også renset for jord og overflatekorrosjon med skalpell og dentalverktøy. Etanol ble også brukt for å fjerne overflatesmuss. Roterende trisse med myke børster ble brukt for å fjerne eventuelle rester. Ettersom korrosjonen på kobbergjenstandene ikke ble ansett for å være aktiv ble disse lagt i etanolbad i et døgn, før de fikk lufttørke tilsvarende lenge. Gjenstandene ble tilslutt vokset med mikrokristallinsk voks, påført med pensel.

Fnr. 11 bestod av både kobberlegering, jern og gull. Gjenstanden ble ikke lagt til urlakning. Ved bruk av en magnet ble det fastsatt at jerninnholdet var lite, derimot var det mye korrosjonsprodukter.

Särskilda iakttagelser

Fnr. 11, spenne med ornamentikk, hadde rester av gull på overflaten. I tillegg kunne det på baksiden etter rensing sees spor av et hvitt metall. På bakgrunn av dette ble det utført en spottest analyse på det hvite metallet.

Analyser

Fnr. 11 ble testet for både sølv og tinn, ettersom tilstedeværelsen av en av disse to ble ansett som mest sannsynlig. Testen ble gjort ved bruk av våtkjemiske metoder. For sølv ble det brukt konsentrert salpetersyre, HNO₃, og Rhodanin som indikator. Mens testen for tinn ble utført ved bruk av uttynnet saltsyre, HCl, og Kakothelein som indikator.

Analysen viste positivt resultat for sølv. Av analysen kan man dra slutningen om at fnr. 11 har vært både forgylt og forsølvet.

Råd och anvisningar om förvaring och hantering

Håndtering av arkeologiske gjenstander bør alltid skje med hansker. Dette for å unngå at svette og smuss påføres gjenstandene, noe som kan framskynde nedbrytningen. Vær allikevel forsiktig ved bruk av bomullshansker, siden disse kan sette seg fast i utstikkende deler.

Et stabilt og tørt klima er viktig for bevaringen av arkeologiske metallgjenstander. Både relativ fuktighet (RF) og temperatur bør derfor kontrolleres. Arkeologisk jern bør helst oppbevares ved en RF under 18 % for å hindre korrosjon og nedbrytning. For å unngå bronsesyke bør kobberlegeringer oppbevares ved en RF under 35 % (Fjaestad 1999:82-86).

Referenser

Fjaestad, Monika (red.), 1999, *Tidens tand – Förebyggande konservering*, Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

Bilaga 11

Fosfatanalys

Johnny May, Fosfatlaboratoriet, Gotlands Museum

ObjectID	Provnummer	Å	Spottest	37	18507	104	1	77	18547	24	2	117	18588	21	2
1	18470	33	1	38	18508	141	2	78	18548	35	1	118	18589	19	1
2	18471	52	1	39	18509	104	2	79	18549	76	2	119	18590	17	2
3	18472	38	2	40	18510	35	1	80	18550	58	1	120	18591	22	2
4	18473	76	1	41	18511	13	1	81	18551	50	1	121	18592	30	3
5	18474	103	2	42	18512	20	1	82	18552	51	2	122	18593	35	3
6	18475	141	2	43	18513	26	1	83	18553	87	1	123	18594	49	2
7	18476	93	2	44	18514	33	2	84	18554	115	2	124	18595	62	3
8	18477	99	2	45	18515	39	1	85	18555	147	3	125	18596	85	3
9	18478	65	3	46	18516	12	1	86	18556	47	2	126	18597	85	3
10	18479	47	2	47	18517	27	1	87	18558	17	1	127	18598	86	4
11	18480	58	2	48	18518	26	2	88	18559	17	1	128	18599	100	4
12	18481	84	1	49	18519	12	1	89	18560	25	2	129	18600	24	1
13	18482	58	2	50	18520	17	2	90	18561	29	1	130	18601	15	1
14	18483	37	1	51	18521	8	1	91	18562	35	2	131	18602	25	2
15	18484	126	2	52	18522	6	1	92	18563	48	1	132	18603	15	1
16	18485	113	3	53	18523	12	1	93	18564	51	2	133	18604	22	2
17	18486	22	1	54	18524	36	1	94	18565	72	3	134	18605	16	2
18	18487	16	1	55	18525	29	2	95	18566	49	1	135	18606	22	3
19	18488	19	1	56	18526	29	1	96	18567	75	3	136	18607	16	2
20	18489	33	1	57	18527	38	1	97	18568	95	1	137	18608	9	2
21	18490	29	1	58	18528	38	1	98	18569	103	3	138	18609	16	1
22	18491	23	2	59	18529	38	1	99	18570	64	1	139	18610	10	1
23	18492	26	1	60	18530	59	3	100	18571	17	1	140	18611	17	1
24	18493	26	2	61	18531	62	3	101	18572	26	1	141	18612	23	2
25	18494	67	2	62	18532	72	2	102	18573	26	1	142	18613	24	2
26	18495	58	1	63	18533	71	1	103	18574	22	2	143	18614	16	1
27	18496	149	2	64	18534	61	2	104	18575	29	1	144	18615	24	2
28	18497	176	2	65	18535	52	2	105	18576	45	2	145	18616	33	1
29	18498	104	2	66	18536	57	1	106	18577	54	2	146	18617	30	1
30	18499	65	1	67	18537	62	2	107	18578	47	2	147	18618	21	2
31	18500	58	2	68	18538	84	2	108	18579	66	3	148	18619	62	1
32	18501	64	1	69	18539	60	2	109	18580	85	3	149	18620	90	2
33	18502	129	3	70	18540	81	2	110	18581	114	3	150	18621	83	2
34	18504	120	2	71	18541	113	3	111	18582	126	4	151	18622	151	3
35	18505	99	2	72	18542	99	2	112	18583	147	3	152	18623	72	2
36	18506	163	3	73	18543	99	3	113	18584	18	2	153	18624	70	2
				74	18544	35	1	114	18585	28	1	154	18625	54	3
				75	18545	19	1	115	18586	21	2	155	18626	62	2
				76	18546	26	1	116	18587	16	1	156	18627	107	3

ObjectID	Provnummer	P°	Spottest	205	18687	22	1	257	18740	28	1
157	18628	64	3	206	18688	28	2	258	18741	38	1
158	18640	16	1	207	18689	42	2	259	18742	35	1
159	18641	12	1	208	18690	49	2	260	18743	40	2
160	18642	16	1	209	18691	55	3	261	18744	39	2
161	18643	23	1	210	18692	62	1	262	18745	34	2
162	18644	18	1	211	18693	100	3	263	18746	18	2
163	18645	17	2	212	18694	100	3	264	18747	45	1
164	18646	22	1	213	18695	105	4	265	18748	49	3
165	18647	19	1	214	18696	26	2	266	18749	35	2
166	18648	10	1	215	18697	22	2	267	18750	47	3
167	18649	12	1	216	18698	18	1	268	18751	72	3
168	18650	12	1	217	18699	21	1	269	18752	122	2
169	18651	16	2	218	18700	38	2	270	18753	97	2
170	18652	16	1	219	18701	43	3	271	18754	94	3
171	18653	21	1	220	18702	54	1	272	18755	107	2
172	18654	27	1	221	18703	55	2	273	18756	33	2
173	18655	15	1	222	18704	26	1	274	18757	108	3
174	18656	17	2	223	18705	42	1	275	18758	84	2
175	18657	30	2	224	18706	25	2	276	18759	118	3
176	18658	21	2	225	18707	55	3	277	18760	126	3
177	18659	17	2	226	18708	87	3	278	18761	165	2
178	18660	17	2	227	18709	13	1	279	18762	172	2
179	18661	16	2	228	18710	16	1	280	18763	206	3
180	18662	19	3	229	18712	23	1	281	18764	210	2
181	18663	26	1	230	18713	35	2	282	18765	115	2
182	18664	21	1	231	18714	18	1	283	18766	161	2
183	18665	21	2	232	18715	12	2	284	18767	161	3
184	18666	24	1	233	18716	32	1	285	18768	302	3
185	18667	15	1	234	18717	18	1	286	18769	154	2
186	18668	14	1	235	18718	40	2	287	18770	135	4
187	18669	21	1	236	18719	11	1				
188	18670	16	2	237	18720	6	1				
189	18671	35	2	238	18721	13	2				
190	18672	31	3	239	18722	16	1				
191	18673	44	1	240	18723	15	2				
192	18674	29	3	241	18724	13	1				
193	18675	40	1	242	18725	9	2				
194	18676	38	1	243	18726	23	1				
195	18677	28	1	244	18727	28	2				
196	18678	49	2	245	18728	13	1				
197	18679	55	2	246	18729	11	1				
198	18680	43	3	247	18730	10	1				
199	18681	48	2	248	18731	13	2				
200	18682	47	3	249	18732	13	1				
201	18683	64	2	250	18733	12	1				
202	18684	111	2	251	18734	19	2				
203	18685	95	2	252	18735	23	2				
204	18686	96	3	253	18736	9	1				
				254	18737	15	1				
				255	18738	15	2				
				256	18739	13	1				

Rapporter utgivna av Kulturmiljö Halland 2012 – 2014

2014

2014:2

Ola Kadefors:

Visten vid vatten

HALLAND, SKREA SN, SKREA 8:5, RAÄ SKREA 204

2013

2013:5

Anders Håkansson:

Lalatoften i Tvååker

HALLAND, TVÅÅKERS SN, TVÅÅKER 14:48, RAÄ TVÅÅKER 88

2013:4

Linn Nordvall:

Ett trelleborgshus vid Sperlingsholm

HALLAND, SPERLINGS HOLM 1:1, RAÄ 86, ÖVRABY SOCKEN

2013:3

Lena Bjuggner:

Ås kloster i nytt ljus – År 2

HALLAND, ÅS SN, ÅSKLOSTER 1:1, RAÄ 190

2013:2

Ola Kadefors:

Under vägen i Stafsinge

HALLAND, STAFSINGE SN, STAFSINGE 23:1/2, 23:1/4, RAÄ 117

2013:1

Mattias Öbrink:

Livet vid Storgatan under fyra sekler

HALLAND, HALMSTAD

2012

2012:8

Per Wranning:

Stegelhögen – Vendel-och vikingatida gravar i Söndrums kyrkby

HALLAND, SÖNDRUMS SN, SÖNDRUM 3:8, RAÄ 5

2012:7

Anders Håkansson:

En senmedeltida gård i Klackarp

HALLAND, ÖVRABY SN, SPERLINGS HOLM 1:1, RAÄ 82

2012:6

Anders Håkansson:

Laholm - staden som trots allt är

HALLAND, LAHOLM, KV. VÄDUREN 6, 20:393, RAÄ 19

2012:5

Stina Tegnhed:

”Medan fältnusiken ljudande från alla håll och artilleriet med god verkan begynte sitt donder, började slaget.”

HALLAND, SNÖSTORPS SN, FYLLINGE 20:393, RAÄ 114

2012:4

Lennart Carlie:

Boskapsskötarnas hus - ett nedsänkt hus från äldsta bronsålder

HALLAND, ÖVRABY SN, VRANGELSRO 5:3, RAÄ 75

2012:3

Linn Nordvall:

Åker, gård och erosion

HALLAND, HALMSTAD STAD, HALMSTAD 9:149 OCH 9:158, RAÄ 89 OCH 90

2012:2

Lena Bjuggner:

Ås kloster i nytt ljus

HALLAND, ÅS SN, ÅSKLOSTER 1:1, RAÄ 190

2012:1

Lennart Carlie:

En ensam stensättning vid Vrangelsro

HALLAND, ÖVRABY SN, VRANGELSRO 5:5, RAÄ 84

TVÅÅKER TILLHÖR EN RIK kulturbygd med en spännande historia, särskilt under medeltid. Byn var inte en ordinär bondby utan låg i ett viktigt resursområde, med en närmast industriell järn- och saltframställning under äldre medeltid. Spår efter böndernas järnproduktion har hittats vid Ugglehult, Döväred, Järnvirke och Järnmölle. Undersökningar har även gjorts vid hamnen i Galtabäck, med fynd av fraktfarkoster och en handelsplats vid Gamla Köpstad. Det var troligen härifrån bönderna skeppa-

de ut järnet och bedrev handel och det rika fyndmaterialet vittnar om kontakter med den västeuropeiska kontinenten.

Några större gårdar i Tvååker bör ha styrt produktion och handel, och spåren efter en sådan storgårdsbebyggelse har nu hittats! Lämningarna upptäcktes i samband med undersökningar inför detaljplanläggning av området Stenen. Fynden är de första medeltida avtrycken i byn och visar entydigt på en bebyggelse från perioden sent 900-tal till 1200-tal.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00

E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se